

บทที่ 4

หลักการในข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการฟอกเงิน กับกฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินในประเทศไทย

จากแนวความคิดในเรื่องการที่ให้ประเทศต่างๆ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อเป็นแนวทางในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินนั้น ประเทศต่าง ๆ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาและพยายามจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศ ในการที่จะสกัดกั้นการฟอกเงินโดยเฉพาะสถาบันการเงินมักจะมีส่วนร่วมในการฟอกเงิน เนื่องจากผู้กระทำความผิด มักจะใช้สถาบันการเงินที่ชอบด้วยกฎหมาย และนำเงินที่ได้มานั้นมาประกอบอาชญากรรมต่อไปได้อีก แต่เนื่องจากรายได้ที่ได้มาจากการลักลอบค้ายาเสพติดเป็นจำนวนมากมายมหาศาล ทำให้มีการย้ายถ่ายเทออกนอกประเทศ ทำให้เป็นทุนในการประกอบอาชญากรรมข้ามประเทศต่อไปได้อีก กลายเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ จึงเห็นได้ว่าเงินทุนที่เสมือนได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ก็เพราะผู้กระทำความผิดมีวิธีการหลบเลี่ยงมาตรการทางกฎหมายและอาศัยช่องว่างของกฎหมายกระทำการฟอกเงิน ซึ่งมีได้กระทำการภายในประเทศเท่านั้น ประกอบกับมาตรการกฎหมายภายในประเทศใดประเทศหนึ่งไม่อาจที่จะดำเนินการกับผู้กระทำการฟอกเงินได้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับประเทศอื่นๆ ในการที่จะดำเนินการกับผู้กระทำความผิดนั้นได้ ดังนั้นประเทศต่าง ๆ จึงได้พยายามหาแนวทางความร่วมมือโดยจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้น เพื่อให้ประเทศต่างๆ มีมาตรการทางด้านกฎหมายให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และมีมาตรฐานเหมือนกัน และพยายามลดข้อจำกัดของแต่ละประเทศลงให้มากที่สุด โดยเฉพาะหลักการในอนุสัญญาเวียนนา 1988 ที่สามารถนำมาเป็นมาตรการที่จะช่วยให้การสกัดกั้นการฟอกเงิน เป็นความผิดตามมาตรา 3 และมีบทลงโทษโดยกำหนดตามลักษณะความร้ายแรงของฐานความผิด ไม่ว่าจะเป็็นโทษปรับจำคุกหรือริบทรัพย์สิน ยังไม่เป็นการเพียงพอ ยังต้องมีมาตรการอื่นๆ ที่เป็นส่วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนในการปราบปรามการฟอกเงิน และอนุสัญญาฉบับนี้ยังได้เน้นให้มีความร่วมมือระหว่างประเทศ อันเป็นวิธีการสำคัญในการจัดการฟอกเงิน และยังเป็นตัวผลักดันให้เกิด

ความร่วมมือประเภทอื่น ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อตกลงระหว่างประเทศอื่น ๆ ล้วนแต่มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปราม การฟอกเงินเช่นเดียวกัน แต่อาจจะเป็นคนละกลุ่มประเทศสมาชิก แต่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน

ในส่วนของประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการลักลอบค้ายาเสพติด และปัญหาการฟอกเงิน แต่ก็ยังไม่สามารถปราบปรามให้หมดสิ้นได้ และนับวันยิ่งจะขยายตัวกว้างขึ้นเป็นองค์กรอาชญากรรม และอาชญากรรมข้ามชาติ และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมิได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาเวียนนา 1988 ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรองรับข้อบัญญัติบางข้อของอนุสัญญาฉบับดังกล่าว โดยเฉพาะกฎหมายปราบปรามการฟอกเงิน มีเพียงตัวบทกฎหมายที่ใกล้เคียง ซึ่งไม่สามารถปราบปรามการฟอกเงินโดยตรงได้ แต่ประเทศไทยก็ไม่ได้เพิกเฉย ปัจจุบันได้มีการร่างกฎหมายปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งขณะนี้กำลังผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้หลักการที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับอื่นเป็นแนวทางในการปราบปรามการฟอกเงิน และให้ความร่วมมือกับนานาประเทศในการสกัดกั้นการฟอกเงิน

ดังนั้นในหลักการข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการฟอกเงิน ที่นานาประเทศร่วมกันกำหนดแนวทางนั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศหนึ่งในสังคมโลกที่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหา และพยายามที่จะมีมาตรการทางกฎหมายในการที่จะช่วยขจัดปัญหาดังกล่าว ในบทนี้จึงแสดงให้เห็นถึงหลักการในข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการฟอกเงินกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินในประเทศไทย

4.1 หลักกฎหมายในอนุสัญญาเวียนนา 1988 ที่ช่วยในการปราบปรามการฟอกเงิน

ในการปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติด และการฟอกเงินระหว่างประเทศ ที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม อนุสัญญาฉบับนี้ได้กำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญาตามมาตรา 3 วรรค 1*¹ โดยให้ความหมายของการฟอกเงิน โดยสรุปคือ การกระทำความผิดเป็นการแปรสภาพหรือโอนทรัพย์สิน โดยรู้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวได้มาจากการกระทำความผิด หรือได้มาจากการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกปิด หรืออำ

¹ United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, Article 3 para 1. (E/CONF. 82/15).

พรางที่มาของทรัพย์สินผิดกฎหมาย หรือช่วยเหลือบุคคลใด ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการ กระทำ ความผิดนั้น และยังหมายรวมไปถึงการกระทำอันเป็นการปกปิดหรืออำพรางลักษณะอันแท้ จริงของแหล่งที่มา ที่ตั้งของทรัพย์สิน โดยรู้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวได้มาจากการกระทำ ความ ผิด หรือได้มาจากการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

นอกจากอนุสัญญาเวียนนา 1988 ได้กำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทาง อาญาแล้ว ยังได้กำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด โดยกำหนดไว้เป็นแนวทางว่า ควร จะเป็นโทษที่หนักตามเหตุผลของฐานความผิด ตามมาตรา 3 วรรค 4² เช่น การจำคุก หรือ การลงโทษทางทรัพย์สิน เช่น การปรับสถานหนัก และการริบทรัพย์สิน

การลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินดังกล่าว ในบางครั้งยังไม่ สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ทั้งนี้เนื่องจากการกระทำความผิดไม่ว่าจะเป็น การลักลอบค้ายาเสพติด หรือการฟอกเงิน ผู้กระทำความผิดมักจะกระทำในรูปขององค์กร อาชญากรรม และเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ ดังนั้น การจะอาศัยมาตรการทางกฎหมายใน อนุสัญญาเวียนนา 1988 เพียงแค่การกำหนดฐานความผิดโดยการกระทำอย่างไร จึงเป็นความ ผิดฐานฟอกเงิน และการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน โดยการปรับ จำคุก หรือริบ ทรัพย์สิน คงจะยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะปราบปรามอาชญากรรมลงได้ ยังจะต้องอาศัยมาตร การอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาเวียนนา 1988 ที่จะเป็นตัวส่งเสริมสนับสนุนให้การ ป้อง กันและปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติดและการฟอกเงิน ให้ลดน้อยลงหรือหมดไปได้ ซึ่ง นานาประเทศต่างเห็นพ้องต้องกันว่า มาตรการในอนุสัญญาเวียนนา 1988 ที่จะเป็นส่วนช่วย ให้ปัญหาอาชญากรรมยาเสพติด และการฟอกเงินตามหลักการในความร่วมมือระหว่าง ประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินลดน้อยลงหรือหมดไปได้ โดยไม่ได้คำนึงถึงเพียงฐาน ความผิด การลงโทษ ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาเวียนนา 1988 เท่านั้น แต่ยังต้องคำนึงถึง มาตร การต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาเวียนนา 1988 เช่นกัน ที่ถือเป็นส่วนสำคัญที่นานา ประเทศจำเป็นต้องอาศัยมาตรการอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นหลักการในเรื่องการให้ความร่วมมือทาง กฎหมายซึ่งกันและกัน ที่กำหนดไว้ในมาตรา 7³ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน (มาตรา 6)⁴ เขต

² Ibid., Article 3 para 4. (a) (E/CONF. 82/15).

³ United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, Article 7 (E/CONF. 82/15).

⁴ Ibid., Article 6. (E/CONF. 82/15).

อำนาจศาล (มาตรา 4)⁵ การให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในรูปแบบอื่น และการฝึก อบรม (มาตรา 9)⁶ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศได้ยึดถือกันโดยทั่วไปว่า หลักอำนาจศาลในคดีอาญาเหนือดินแดน หรืออาณาเขตของรัฐ เป็นหลักที่จะใช้ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดอาญา โดยมีหลักอำนาจศาลเหนือบุคคลเป็นข้อยกเว้น ซึ่งหลัก ดังกล่าวเป็นเรื่องในทางสารบัญญัติ วางหลักเกณฑ์ว่ากรณีความผิดประเภทกฎหมายอาญาใด จะตกอยู่ในอำนาจศาลใดเท่านั้น ซึ่งตามหลักกฎหมายในอนุสัญญาเวียนนา 1988 ก็จะกล่าวไว้ในเรื่องเขตอำนาจศาล และในการดำเนินคดีกับบุคคลผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน ประเทศภาคีสมาชิกจะดำเนินการภายใต้ศาลใด ที่จะกล่าวไว้ในรายละเอียดต่อไป ส่วนกระบวนการและขั้นตอนในการสอบสวน จับกุม ฟ้องคดี สืบพยาน ริบทรัพย์สิน การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การพิจารณาคดี ตลอดจนการพิพากษาคดี เป็นเรื่องทางวิธีสารบัญญัติ ซึ่งประเทศภาคีสมาชิกไม่สามารถดำเนินการได้เองตามลำพัง แต่ต้องการความร่วมมือจากประเทศอื่น เช่น การริบทรัพย์ภายหลังศาลมีคำพิพากษาในคดีฟอกเงิน ซึ่งผู้กระทำความผิดได้ทำการแปรสภาพทรัพย์สินที่ได้รับมาจากการลักลอบค้ายาเสพติดไปยังอีกประเทศหนึ่ง จะเห็นได้ว่าลำพังเรื่องอำนาจศาล ไม่เพียงพอที่จะทำให้การปราบปรามอาชญากรรมได้ผล เพราะเจ้าพนักงานไม่สามารถดำเนินการทางศาลเรื่องริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่อยู่ในต่างประเทศได้ ดังนั้น จำต้องอาศัยความร่วมมือจากต่างประเทศในการดำเนินการทางวิธีสารบัญญัติ เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิด ดำเนินไปอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม และสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดนั้นมาลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถทำลายเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรม โดยนำตัวผู้บงการอยู่เบื้องหลังองค์กรอาชญากรรมมาลงโทษได้ ซึ่งหลักกฎหมายในทางปฏิบัติตามหลักการที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาเวียนนา 1988 ที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินมาดำเนินการลงโทษนั้น ก็ย่อมขึ้นอยู่กับระเบียบกฎเกณฑ์กฎหมายภายในในแต่ละประเทศภาคีสมาชิก โดยหลักการในอนุสัญญาเวียนนา 1988 ที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงนั้น จะเป็นเพียงหลักการอย่างกว้าง ๆ ที่มีส่วนช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนให้การกระทำความผิดฐานฟอกเงินลดน้อยลงไปได้ และสามารถ นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับนโยบายหรือการให้ความร่วมมือในแต่ละ ประเทศว่าจะ

⁵ Ibid., Article 4. (E/CONF. 82/15).

⁶ Ibid., Article 9. (E/CONF. 82/15).

ให้ความสำคัญกับปัญหามากน้อยแค่ไหนเพียงไร แนวทางความตกลงระหว่าง ประเทศในการให้ความร่วมมือสกัดกั้นการฟอกเงินจึงจะสัมฤทธิ์ผล

ดังนั้น หลักกฎหมายในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ.1988 ในส่วนที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การปราบปรามการฟอกเงินสัมฤทธิ์ผล ตามข้อตกลงระหว่างประเทศของประเทศภาคีสมาชิก มีดังต่อไปนี้

4.1.1 การให้ความร่วมมือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน (Mutual Legal Assistance)

อนุสัญญาเวียนนา 1988 ได้กำหนดมาตรการในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางกฎหมายไว้ในมาตรา 7⁷ ดังนี้

ประเทศภาคีอนุสัญญา จะต้องจัดให้มีมาตรการความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกันให้กว้างขวางที่สุด ในการสอบสวน ฟ้องร้อง และกระบวนการยุติธรรมอันเกี่ยวกับคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 3 วรรค 1

โดยความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน จะจัดให้มีในเรื่องดังต่อไปนี้

- (ก) การขอพยานหลักฐานหรือคำให้การจากบุคคล
- (ข) การส่งเอกสารทางศาล
- (ค) การตรวจค้นและยึด
- (ง) การตรวจสอบวัตถุและสถานที่
- (จ) การให้ข้อมูลและสิ่งที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานได้
- (ฉ) การให้เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหลักฐานทางธนาคาร หลักฐานทางการเงิน หลักฐานของบริษัท หรือธุรกิจ ทั้งที่เป็นต้นฉบับหรือสำเนาที่ได้รับรองแล้ว
- (ช) การระบุหรือสืบหาแหล่งที่มาของผลตอบแทน ทรัพย์สิน เครื่องมือ หรือสิ่งอื่น เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้เป็นพยานหลักฐาน*⁸

⁷ United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, Article 7. (E/CONF. 82/15)

⁸ Ibid., Article 7, para 2.

ทั้งภาคีอาจให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกันในรูปแบบอื่นใดที่กฎหมายภายในของประเทศภาคีสมาชิกผู้ได้รับการร้องขออนุญาตให้กระทำได้⁹

เมื่อมีการร้องขอ ภาคีจะต้องอำนวยความสะดวกหรือสนับสนุนเท่าที่สอดคล้องกับกฎหมายภายในและวิधिปฏิบัติของตนให้บุคคลต่างๆ รวมถึงบุคคลที่ถูกคุมขังซึ่งยินยอมที่จะช่วยเหลือในการสืบสวน หรือเข้าร่วมในกระบวนการต่างๆ มาปรากฏตัวหรือพร้อมที่จะให้มาร่วมดำเนินการดังกล่าว¹⁰ เป็นเรื่องการโอนบุคคลที่ถูกคุมขังไปยังอีกประเทศหนึ่ง เพื่อให้การเป็นพยานหรือเพื่อเผชิญหน้ากับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง (Transfer of Person in Custody for the Purpose of Giving Evidence as a Witness or for Confrontation)

การโอนตัวบุคคลที่อยู่ในความควบคุมไปยังต่างประเทศ อาจเกิดขึ้นได้ใน 2 กรณีคือ

1. การโอนบุคคลที่ถูกคุมขังอยู่ในประเทศผู้รับคำร้องขอไปเบิกความเป็นพยานในประเทศผู้ร้องขอ
2. การขอโอนบุคคลที่ถูกคุมขังอยู่ในประเทศผู้ร้องขอไปร่วมการสืบพยานในประเทศผู้รับคำร้องขอ

การโอนตัวบุคคลที่ถูกคุมขังไปเพื่อให้การในฐานะพยานหรือเพื่อเผชิญหน้ากับจำเลยนี้ ประเทศผู้ร้องขอไม่มีอำนาจที่จะดำเนินคดีกับบุคคลดังกล่าวในประเทศผู้ร้องขอสำหรับบรรดาความผิดที่บุคคลนั้นกระทำลงก่อนที่จะเดินทางเข้าไปในประเทศผู้ร้องขอ หรือที่เรียกว่า “Safe Conduct”¹¹ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ประเทศผู้ร้องขอฉวยโอกาสดำเนินคดีกับบุคคลดังกล่าว โดยไม่ได้ดำเนินการตามวิธีส่งผู้ร้ายข้ามแดนและรัฐผู้รับคำร้องขอมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือหากบุคคลดังกล่าวไม่ให้ความยินยอม เพราะผู้ต้องขังควรมีสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลซึ่งมิได้ถูกคุมขังในการตัดสินใจที่จะเดินทางไปเบิกความในฐานะพยานในศาลของประเทศผู้ร้องขอหรือไม่

⁹ Ibid., Article 7, para 3.

¹⁰ Ibid., Article 7, para 4.

¹¹ Heinrich Grutzner, *A Treaties on International Criminal Law Vol.2*, p.213.

มาตรา 7 วรรค 5 กำหนดว่า ภาคิหนึ่งใด จะต้องไม่ปฏิเสธที่จะให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกันตามข้อนี้โดยอ้างว่าเป็นการรักษาความลับของธนาคาร*¹²

เนื่องจากอนุสัญญาเวียนนา 1988 มุ่งขจัดอุปสรรคของความร่วมมือ อันเนื่องมาจากเรื่องกฎหมายภายในของบางประเทศ ที่กำหนดให้ธนาคารมีหน้าที่รักษาความลับของลูกค้า โดยหากนำความลับเกี่ยวกับการเงินของลูกค้าไปเปิดเผยจะเป็นความผิดทางอาญา

โดยประเทศคู่ภาคีมีหน้าที่จะต้องส่งเอกสารหลักฐานทางธุรกิจให้แก่ประเทศผู้ร้องขอ แม้เอกสารหลักฐานดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับการเงินในธนาคารของบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีก็ตาม ซึ่งในเรื่องนี้มีกำหนดไว้ในสนธิสัญญาต้นแบบที่สหประชาชาติได้มีมติเพื่อก่อตั้งความร่วมมือนานาชาติในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศในรูปแบบของการองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) และการก่อการร้าย อันเป็นความผิดอาญา (Terrorist Criminal Activities) ซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้มีมติในเรื่องความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศไว้ โดยกำหนดให้มีสัญญาต้นแบบที่เรียกว่า “Model Treaty on Mutual Assistance in Criminal Matters” ซึ่งในมาตรา 4 ได้กำหนด ห้ามประเทศคู่ภาคีปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือโดยอ้างเหตุเกี่ยวกับการรักษาความลับทางธนาคารหรือสถาบันทางการเงินที่คล้ายคลึงกับธนาคาร*¹³ และอนุสัญญา 1988 กำหนดให้บทบัญญัติในมาตร 7 วรรค 6 ไม่กระทบต่อพันธกรณีภายใต้สนธิสัญญาอื่นใดทั้งในลักษณะทวิภาคี หรือพหุภาคีที่กำหนดให้มีหรือจะกำหนดให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกันในคดีอาญา ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือในบางส่วน*¹⁴ และได้กำหนดวรรค 8 ถึง 19 ของมาตรานี้ จะต้องนำมาใช้บังคับกับการร้องขอ ซึ่งได้กระทำตามข้อนี้ หากภาคีที่เกี่ยวข้องมิได้ผูกพันกันโดยสนธิสัญญาเกี่ยวกับความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน แต่ถ้าภาคีเหล่านี้ผูกพันกันโดยสนธิสัญญาดังกล่าวก็ให้นำบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวของสนธิสัญญานั้นนำมาใช้บังคับ เว้นแต่ภาคีตกลงที่จะนำวรรค 8 ถึง 19 ของข้อนี้ มาบังคับใช้แทน*¹⁵

¹² Ibid., Article 7, para 5.

¹³ Model Treaty on Mutual Assistance in Criminal Matters. Article 4, para 2.

¹⁴ Ibid., Article 7, para 6.

¹⁵ Ibid., Article 7, para 7.

ซึ่งในวรรค 8 ถึง 19 เป็นเรื่องระเบียบวิธีการดำเนินการร้องขอในเรื่องต่างๆ ในกรณีประเทศภาคีมิได้ทำสนธิสัญญาทวิภาคีหรือพหุภาคีต่อกันเกี่ยวกับความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน ก็ให้ใช้วิธีดำเนินการร้องขอตามอนุสัญญาฉบับนี้

ส่วนประเทศภาคีที่มีสนธิสัญญาเกี่ยวกับความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน ให้ผูกพันกันตามสนธิสัญญานั้นได้

องค์กรที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือในมาตรา 7 วรรค 8 กำหนดว่า ภาคีจะต้องกำหนดหน่วยงานหนึ่งหรือหลายหน่วยงานเมื่อจำเป็น ซึ่งจะต้องมีความรับผิดชอบและอำนาจที่จะปฏิบัติตามคำขอให้มีความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน หรือที่จะส่งคำร้องขอให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเพื่อปฏิบัติ ภาคีจะต้องแจ้งชื่อหน่วยงานที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์นี้ให้เลขาธิการทราบ การจัดส่งคำร้องขอความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน และการติดต่อสื่อสารใดๆ ที่เกี่ยวข้องจะกระทำระหว่างหน่วยงานที่กำหนดขึ้นโดยภาคี ข้อกำหนดนี้จะต้องไม่กระทบต่อสิทธิของภาคีใดที่กำหนดว่า คำร้องขอและการติดต่อสื่อสารที่มาถึงตนให้ดำเนินโดยผ่านช่องทางทางการทูตและในกรณีเร่งด่วน และเมื่อภาคีเห็นพ้องโดยผ่านช่องทางขององค์การตำรวจสากล ถ้าเป็นไปได้*¹⁶

การขอรับความร่วมมือ กำหนดไว้ในมาตรา 7 วรรค 9 การร้องขอจะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษร ในภาษาที่ภาคีผู้ได้รับการร้องขอยอมรับ ภาษาซึ่งแต่ภาคีให้การยอมรับนั้นจะต้องแจ้งให้เลขาธิการทราบ ในกรณีเร่งด่วนและเมื่อภาคีได้เห็นพ้องกัน การร้องขออาจกระทำได้ด้วยวาจา แต่จะต้องยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรในภายหลัง*¹⁷

การปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือ กำหนดไว้ในมาตรา 7 วรรค 15*¹⁸ ดังนี้

- (1) การร้องขอมิได้กระทำโดยสอดคล้องกับบทบัญญัติของข้อนี้
- (2) ภาคีผู้ได้รับการร้องขอพิจารณาเห็นว่า การปฏิบัติตามคำร้องขอนั้นน่าจะกระทบต่ออธิปไตย ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือผลประโยชน์อันจำเป็นอื่นๆ ของตน

¹⁶ Ibid., Article 7, para 8.

¹⁷ Ibid., Article 7, para 9.

¹⁸ Ibid., Article 7, para 15.

(3) กฎหมายภายในของภาคี ผู้ได้รับการร้องขอห้ามหน่วยงานของตนมิให้ปฏิบัติในสิ่งที่ได้มีการร้องขอในความผิดที่คล้ายคลึงกันนั้น หากความผิดดังกล่าวอยู่ในการสืบสวน ฟ้องร้อง หรือดำเนินคดีภายใต้เขตอำนาจของตน

(4) การปฏิบัติตามคำขอจะขัดต่อระบบกฎหมายของภาคี ผู้ได้รับการร้องขอเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน

ผู้ที่มีสิทธิขอความช่วยเหลือ อนุสัญญาเวียนนาฯ 1988 กำหนดให้รัฐเท่านั้นที่จะขอความช่วยเหลือจากประเทศอื่นได้ โดยเอกชนไม่มีสิทธิจะขอความช่วยเหลือดังกล่าวและในการขอรับความร่วมมือนั้น ประเทศผู้ขอรับความร่วมมือก็ต้องติดต่อไปยังหน่วยงานของรัฐ ผู้ได้รับมอบอำนาจจากประเทศผู้รับคำขอเท่านั้น จะติดต่อไปยังเอกชนไม่ได้เช่นกัน

กฎหมายที่ใช้ในการดำเนินการให้ความร่วมมือ การดำเนินการตามคำร้องขอภายในประเทศ ผู้รับคำร้องขอนั้นจำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับ เรื่องนี้นักกฎหมายระหว่างประเทศมีความเห็นสอดคล้องกันว่าให้ใช้กฎหมายภายในของประเทศผู้รับคำร้องขอ บังคับในการดำเนินการให้ความร่วมมือตามคำร้องขอ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเคารพต่ออำนาจอธิปไตยในการดำเนินคดีอาญาของประเทศผู้รับคำร้องขอ นอกจากนั้นยังเป็นที่แน่นอนว่า ประเทศผู้รับคำร้องขอย่อมคุ้นเคยและเข้าใจกฎหมายภายในของประเทศตนลึกซึ้งดีกว่ากฎหมายของประเทศอื่น

ในความผิดฐานฟอกเงิน ดังที่กล่าวมาแล้วว่า เป็นการกระทำความผิดในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และส่วนใหญ่รายได้ที่นำมาฟอก จะมาจากการค้ายาเสพติด ดังนั้นความจำเป็นในเรื่องการขอความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าพึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งจะนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีโดยไม่ขอความช่วยเหลือจากประเทศใดเลยคงเป็นไปได้ หากกรณีผู้กระทำความผิดได้หลบหนีออกนอกประเทศ หรือกระทำความผิดโดยโอนเงินออกนอกประเทศ หากประเทศที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น หรือประเทศผู้ร้องขอต้องการตรวจสอบเงินฝากจากสถาบันการเงิน ซึ่งผู้กระทำความผิดได้ฝากไว้ รัฐที่เป็นที่ตั้งของสถาบันการเงินนั้นๆ ก็ไม่อาจปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือในการตรวจสอบหลักฐานทางการเงินโดยอ้างว่ามีมาตรการการคุ้มครองความลับของธนาคารได้อีกต่อไป ซึ่งหลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน นับได้ว่าเป็นความก้าวหน้าอีกประการหนึ่งที่ความตกลงระหว่างประเทศได้เข้าไปมีบทบาทต่อกฎหมายภายใน

4.1.2 การส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition)

ความหมายของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน คือการที่รัฐหรือประเทศหนึ่งยอมส่งมอบตัวบุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือถูกพิพากษาลงโทษว่ากระทำความผิด ซึ่งมีได้กระทำความผิดลงในเขตรัฐหรือประเทศตนให้แก่อีกรัฐ หรือประเทศหนึ่ง ซึ่งได้ร้องขอให้ส่งตัวบุคคลนั้นข้ามแดนให้รัฐหรือประเทศดังกล่าวมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาลงโทษได้¹⁹

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งอาจอยู่ในลักษณะสนธิสัญญาสองฝ่าย หรือหลายฝ่าย (Bilateral or Multilateral Treaties) ก็ได้

หลักในการพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดน

1. หลักเป็นความผิดกฎหมายของทั้งสองประเทศ(Double Criminality)²⁰ หมายความว่า การกระทำนั้นนอกจากจะเป็นความผิดในประเทศที่ร้องขอแล้ว ยังจะต้องเป็นการกระทำอันเป็นความผิดในประเทศที่รับคำขออีกด้วย ก็จะต้องเป็นความผิดของประเทศทั้งสองประเทศจึงจะส่งข้ามแดนไป ซึ่งอนุสัญญาได้กำหนดให้ความผิดตามมาตรา 3 วรรค 1 เป็นความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ในสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนทุกฉบับที่ได้จัดตั้งขึ้นระหว่างภาคีอนุสัญญาฯ 1988 นี้ถือว่าเป็นความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติด และการฟอกเงิน เป็นความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

2. ในอนุสัญญาเวียนนา 1988 มาตรา 6 วรรค 3 ยังได้กำหนด ถ้าภาคีใด จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ก็ต่อเมื่อมีสนธิสัญญา หากภาคีใดได้รับการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากอีกภาคีหนึ่งซึ่งไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน ภาคีนั้นอาจพิจารณาให้อนุสัญญานี้เป็นพื้นฐานทางกฎหมายภายในให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อกัน และหากกรณีภาคีใดต้องมีกฎหมาย

¹⁹ เชิดพันธุ์ วิลาวรรณ, “หลักในการพิจารณาและแบบพิธีในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตาม พรบ. ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ.2533”, ดุลพาห. ตุลาคม-ธันวาคม 2538, ปีที่ 42 เล่มที่ 4 หน้า 67.

²⁰ สุมานิต มั่นสุข. กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2523, หน้า 161.

ภายในออกมาเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ก็ให้ใช้อุทธานุญญาเป็นพื้นฐานในการออกกฎหมายเช่นนั้น*²¹ นั้นหมายความว่า ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนสามารถถือหลักปฏิบัติต่างตอบแทน หรือวิธีการถ้อยทีถ้อยอาศัยกันระหว่างประเทศได้ แม้ว่าจะไม่มีสนธิสัญญาต่อกันประเทศหนึ่งก็มีสิทธิหรือใช้ดุลพินิจส่งข้ามแดนไปได้ แต่การที่ประเทศนั้นจะใช้สิทธิส่งหรือไม่ ย่อมอาจจะขึ้นกับกฎหมายภายในประเทศตนอีกด้วย กฎหมายภายในของประเทศหนึ่งอาจจะบัญญัติว่า การส่งคนข้ามแดนโดยไม่มีสนธิสัญญากันย่อมทำไม่ได้ แต่บางประเทศอาจบัญญัติว่า การส่งผู้ร้ายข้ามแดนไปย่อมทำได้ แม้กับประเทศซึ่งไม่มีสนธิสัญญาต่อกัน และในกรณีที่ประเทศหนึ่งได้ส่งคนข้ามแดนไปโดยมิได้มีสนธิสัญญาอาศัยแต่กฎหมายภายในของตน ประเทศอีกฝ่ายหนึ่งที่ร้องขอมาและได้รับตัวผู้กระทำความผิดไปแล้ว ย่อมมีพันธะด้วยหลักถ้อยทีถ้อยอาศัยของกฎหมายระหว่างประเทศที่จะต้องส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนไปให้กับประเทศที่ได้ปฏิบัติต่อตนมาก่อน หากมีกรณีเกิดขึ้นเป็นการตอบแทนบ้าง ดังนั้น การส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามอนุสัญญานี้ แม้ประเทศใดจะไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อกันในรูปของสนธิสัญญาทวิภาคี ก็สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดน ตามอนุสัญญานี้ได้

3. ข้อยกเว้นในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน กำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ มาตรา 6 วรรค 10 ตามหลักทั่วไปจะพิจารณาจากสัญชาติของผู้กระทำความผิด โดยถือเป็นข้อยกเว้นว่าจะไม่ส่งคนสัญชาติของประเทศผู้รับคำขอไป หลักนี้มีที่มาจากหลักที่ว่า รัฐย่อมมีอำนาจอยู่เหนือคนชาติของตน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ภายในหรือภายนอกเขตแดนรัฐ สัญชาติเป็นพันธะทางกฎหมาย เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสถานะสัมพันธ์ระหว่างคนในสัญชาติกับรัฐผู้เป็นเจ้าของสัญชาติ และในทำนองเดียวกันประเทศเจ้าของสัญชาติก็มีหน้าที่ที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลผู้มีสัญชาติของตน โดยหลักนี้จึงเป็นผลในทางปฏิบัติว่าเมื่อประเทศใดได้รับคำขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว หลักที่จะพิจารณาในเบื้องต้นก็คือว่า บุคคลที่ถูกขอให้ส่งข้ามแดนนั้นเป็นคนในสัญชาติของตนหรือไม่ หากเป็นคนในสัญชาติของตนก็คือเป็นหลักเด็ดขาดว่า จะต้องไม่ส่งตัวข้ามแดนไป*²² ดังนั้น อนุสัญญานี้ รัฐภาคีสามารถปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ เพราะสาเหตุมาจากเป็นบุคคลสัญชาติของตน แต่รัฐภาคีนั้นจะต้องดำเนินการพิจารณาคดีลงโทษเอง*²³

²¹ Ibid., Article 6 para 3.

²² สุมานิต มั่นสุข, เรื่องเดียวกัน, หน้า 164.

²³ Ibid., Article 6 para 10.

4. การปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน กำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ มาตรา 6 วรรค 6*²⁴ อนุสัญญาเวียนนา 1988 ได้กำหนดให้รัฐภาคีมีเหตุผลในการปฏิเสธที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ 3 ประการ คือ

4.1 ในกรณีที่มีมูลเหตุเชื่อว่าการปฏิบัติในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน มีสาเหตุมาจากเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ ของบุคคลนั้น จะทำให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอื่น ดำเนินการโดยปราศจากความยุติธรรมต่อบุคคลนั้น ประเทศภาคีผู้ได้รับคำร้องขออาจปฏิเสธการไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

4.2 ในกรณีที่มีมูลเหตุเชื่อว่าการปฏิบัติในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน มีสาเหตุมาจากความคิดเห็นทางการเมือง

ตามหลักการที่จะชี้ว่าความผิดใดเป็นความผิดทางการเมืองนั้น เป็นสิทธิเด็ดขาดของประเทศที่ได้รับคำขอ ทั้งนี้เพราะว่าการกระทำอย่างหนึ่งถ้าทำในประเทศแล้วอาจไม่ถือว่าเป็นความผิดทางการเมือง เมื่อกรณีขัดกันเช่นนี้ให้ถือหลักกฎหมายของประเทศที่พิจารณาคำขอ เป็นผู้ชี้ขาดว่าเป็นการกระทำความผิดทางการเมืองหรือไม่²⁵ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือปัญหาในการพิจารณาว่า คดีใดเป็นความผิดทางการเมือง ดังนั้นจึงสามารถแบ่งความผิดทางการเมืองได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้²⁶

1. ความผิดทางการเมืองโดยแท้ (Pure of Directly Political Offense) เป็นความผิดที่ผู้กระทำความผิดกระทำต่อรัฐโดยตรง อาจมีได้ทั้งกรณีที่ใช้และไม่ใช้ความรุนแรง เช่น การกบฏ (Rebellion) รัฐประหาร (Coup) หรือการชุมนุมโดยสงบ การอภิปรายหรือปราศรัยโจมตีรัฐบาล เป็นต้น ความผิดทางการเมืองโดยแท้จะไม่มีปัญหาในการพิจารณามากนัก

2. ความผิดที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางการเมือง (Relative or Incidentally Political Offense) เป็นการกระทำที่เป็นความผิดอาญาทั่วไป เพียงแต่ผู้กระทำความผิดประสงค์ให้เกิดผลหรือกระทำโดยมีวัตถุประสงค์ในทางการเมือง เช่น การจับคนเรียกค่าไถ่หรือการปล้นธนาคารเพื่อนำเงินไปซื้ออาวุธมาลี้ภัยรัฐบาล เป็นต้น กรณีความผิดที่เกี่ยวข้อง

²⁴ Ibid., Article 6 para 6.

²⁵ สุมานิต มั่นสุข, เรื่องเดียวกัน, หน้า 168.

²⁶ เชิดพันธุ์ วิลาวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 75.

เนื่องกับความผิดทางการเมืองนี้ จะมีปัญหาในการพิจารณาและให้คำจำกัดความมากที่สุด โดยมีแนวโน้มและความพยายามที่จะจำกัดความหมายคดีการเมืองให้แคบลง

นอกจากนี้ ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีหลักอีกประการหนึ่ง คือ รัฐที่ได้รับคำขอต้องไม่ดำเนินคดีกับบุคคลที่ถูกส่งข้ามแดน ในข้อหาอื่นนอกจากความผิดที่อนุญาตให้ส่งบุคคลนั้นข้ามแดน เนื่องจากรัฐที่ได้รับคำขอยินยอมให้ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนโดยพิจารณาจากความผิดตามที่ระบุไว้ ในคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นข้อสำคัญ แต่หากรัฐที่ร้องขอไปดำเนินคดีบุคคลนั้น ในเรื่องอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในคำร้องขอแล้ว เท่ากับเป็นการไม่เคารพในเจตนาของรัฐที่ได้รับคำขอที่ให้ส่งผู้นั้นข้ามแดนเฉพาะความผิดนั้น

อย่างไรก็ตาม หลักในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนี้ ปัจจุบันแทบทุกประเทศนิยมไม่ส่งผู้ร้ายทางการเมืองข้ามแดนจะแตกต่างกันในเหตุผลแห่งหลัก

ดังนั้น ในอนุสัญญา 1988 ภูมิภาคผู้รับคำร้องขอสามารถปฏิเสธการไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนอันมีสาเหตุจูงใจมาจากความคิดเห็นทางการเมืองได้ ถึงแม้ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติด และความผิดฐานฟอกเงินจะไม่ได้เป็นความผิดทางการเมืองก็ตาม

4.3 ในกรณีที่เป็นเหตุให้เชื่อว่าการปฏิบัติในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน มีสาเหตุมาจากการจะก่อให้เกิดอคติในเรื่องต่างๆ ต่อบุคคลเหล่านั้น เช่น อคติจากกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

5. ข้อจำกัดในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน กำหนดไว้ในมาตรา 6 วรรค 10 โดยกำหนดว่า หากการปฏิเสธที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดน เพราะบุคคลที่ได้รับการร้องขอนั้นเป็นคนชาติของภาคีผู้ได้รับการร้องขอ ภาคีผู้ได้รับการร้องขอจะต้องพิจารณาฟ้องร้องคดี พิจารณาโทษตามกฎหมายของภาคีผู้ร้องขอ หรือพิจารณาบังคับโทษส่วนที่เหลือ ถ้ากรณีกฎหมายของตนอนุญาตและสอดคล้องกับข้อกำหนดของกฎหมายของภาคีผู้ได้รับการร้องขอ ในเรื่องเขตอำนาจในการลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนอกราชอาณาจักรไว้

ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ตามที่อนุสัญญาฯ 1988 ได้กำหนดให้การลักลอบค้ายาเสพติด และความผิดฐานฟอกเงิน เป็นความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันได้ ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายอีกมาตรการหนึ่งและเป็นความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศที่สามารถปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าวได้ และสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดเหล่านั้นมาลงโทษได้ แม้ว่าผู้กระทำความผิดจะหลบหนี หรือซ่อนตัวในประเทศอื่น อย่างไรก็ตามข้อกำหนดในอนุสัญญาฯ ดังกล่าว ก็ยังไม่สามารถปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติด และการฟอกเงินอย่างได้ผล ทั้งนี้ เนื่องมาจากอนุสัญญาเวียนนา 1988 ฉบับนี้ กำหนดให้มีการส่งผู้ร้าย

ข้ามแดนกันได้ ในระดับของอนุสัญญาพหุภาคี (Multilateral Treaty) หรือสนธิสัญญาหลายฝ่าย ประเทศที่จะให้ความร่วมมือจริงๆ ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน มักจะกระทำกับประเทศที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันเท่านั้น ทำให้ระดับการให้ความร่วมมือไม่เท่ากัน ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคอย่างหนึ่งในการดำเนินคดี เอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และปรามปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศได้ ดังนั้น เพื่อความมีประสิทธิภาพในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในคดีความผิดดังกล่าว ประเทศภาคีจะต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางกฎหมาย ตามมาตรา 11 แห่งอนุสัญญาฯ 1988 และพยายามจัดทำความตกลงในระดับของทวีปภาคีและพหุภาคี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และบรรลุวัตถุประสงค์ในการปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศต่อไป

4.1.3 เขตอำนาจ (Jurisdiction)

อนุสัญญาเวียนนา 1988 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 4*²⁷ มีวัตถุประสงค์ให้ประเทศต่างๆ ร่วมมือกันในการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติด และรวมไปถึงการกระทำความผิดฐานฟอกเงินด้วย ดังนั้นการกำหนดหลักการต่างๆ ในอนุสัญญานี้ จึงได้กำหนดหลักการไว้กว้างๆ เพื่อมิให้เป็นการละเมิดอำนาจอธิปไตยของประเทศภาคี และให้ภาคีร่วมมือในการปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าว โดยในอนุสัญญาฯ 1988 ได้กำหนดเรื่องเขตอำนาจศาล ให้ประเทศภาคีกำหนดเขตอำนาจศาลของตน สำหรับความผิดที่ได้บัญญัติไว้ตามมาตรา 3 วรรค 1 แห่งอนุสัญญา ในส่วนที่กระทำความผิดฐานฟอกเงิน เมื่อ

(1) ความผิดนั้นได้กระทำในดินแดนของประเทศภาคี

(2) ความผิดนั้นได้กระทำบนเรือที่ชักธงของประเทศภาคี หรือบนอากาศยานที่ได้รับการจดทะเบียนตามกฎหมายของประเทศภาคีในขณะที่มีการกระทำความผิดดังกล่าว

ประเทศภาคีอาจกำหนดเขตอำนาจศาลของตนเหนือความผิดที่ประเทศภาคีได้บัญญัติไว้ในส่วนที่กระทำความผิดฐานฟอกเงินได้เมื่อ

(1) ความผิดนั้นกระทำโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เป็นคนชาติของประเทศภาคี หรือโดยบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ปกติเป็นแหล่งในดินแดนของประเทศภาคี

²⁷ [United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic substances]

(2) ความผิคนั้นกระทำบนเรือซึ่งประเทศชาติได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการตามที่เหมาะสมตามมาตรา 17 โดยมีเงื่อนไขว่าการใช้เขตอำนาจดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามหลักการของข้อตกลง หรือการดำเนินการที่อ้างถึงในมาตรา 17 วรรค 4 และวรรค 9

(3) ความผิคนั้นเป็นความผิดที่ระบุไว้ในมาตรา 3 วรรค 1 (ค)(4) และได้กระทำนอกดินแดนโดยมีเจตนาที่จะได้มีการกระทำความผิดในดินแดนของประเทศผิคนั้น

นอกจากนี้ ประเทศชาติยังมีเขตอำนาจศาลของตนในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนสำหรับความผิดที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 วรรค 1 แห่งอนุสัญญาฯ ในส่วนที่กระทำความผิดฐานฟอกเงิน เมื่อ

(1) ความผิคนั้นได้กระทำในดินแดนของประเทศชาติ หรือบนเรือที่ชักธงของประเทศชาติ หรือบนอากาศยานที่ได้รับการจดทะเบียนตามกฎหมายของประเทศชาติในขณะที่มีการกระทำความผิดดังกล่าว หรือ

(2) ความผิคนั้นได้กระทำ โดยผู้ที่เป็นคนชาติของประเทศชาติ ทั้งนี้อนุสัญญานี้จึงให้ประเทศชาติมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี โดยไม่ขัดกับกฎหมายภายในด้วย

4.1.4 การให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในรูปแบบอื่น และการฝึกอบรม

บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ มาตรา 9*²⁸ กำหนดและรักษาช่องการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่มีอำนาจและหน่วยงานบริการของตน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่รวดเร็วในทุกๆ ด้าน ของความผิดที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 3 วรรค 1 อันมีลักษณะสากลซึ่งเกี่ยวข้องกับ

1. รูปพรรณสัณฐาน ที่อยู่ และความเคลื่อนไหวของบุคคลซึ่งต้องสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับความผิดที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 วรรค 1

2. การยกย้ายผลตอบแทนหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าว

²⁸ Ibid., Article 9. (E/CONF. 82/15)

3. การเคลื่อนย้ายยาเสพติด วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท สารใน บัญชี 1 และบัญชี 2 ของอนุสัญญาฯ และเครื่องมือที่ใช้หรือเจตนาที่จะใช้ในการกระทำความ ผิดดังกล่าว

แต่ละภาคีจะต้องริเริ่มพัฒนา หรือปรับปรุงแผนงานฝึกอบรมเฉพาะด้าน สำหรับเจ้าหน้าที่รักษากฎหมายและบุคลากรอื่นๆ รวมถึงเจ้าหน้าที่ศุลกากรผู้รับผิดชอบใน การปราบปรามผู้กระทำความผิดที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 วรรค 1 แผนงานฝึกอบรมเฉพาะด้าน โดยเฉพาะ

(ก) วิธีการที่ใช้ในการสืบสวนและปราบปรามการกระทำความผิดที่ บัญญัติไว้ในมาตรา 3 วรรค 1

(ข) เส้นทางและเทคนิคซึ่งบุคคลที่ต้องสงสัยว่า เกี่ยวข้องกับการกระทำความ ผิดที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 วรรค 1 ใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐผ่านแดน ตลอดจน มาตรการปราบปรามอันเหมาะสม

(ค) การติดตามตรวจสอบการนำเข้าและส่งออกยาเสพติดและวัตถุ ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทรวมถึงสารที่ระบุไว้ในบัญชี 1 และบัญชี 2

(ง) การตรวจสอบและการติดตามการเคลื่อนย้ายผลตอบแทน และ ทรัพย์สินที่ได้ มาจากการกระทำความผิดที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 วรรค 1 การเคลื่อนย้ายยา เสพติด วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารที่ระบุไว้ในบัญชี 1 และบัญชี 2 ตลอดจน การเคลื่อนย้ายเครื่องมือที่ใช้หรือเจตนาที่จะใช้ในการกระทำความผิดดังกล่าว

(จ) วิธีการที่ใช้สำหรับการโอน ปกปิด หรืออำพรางผลตอบแทน ทรัพย์สินและเครื่องมือดังกล่าว

(ฉ) การรวบรวมพยานหลักฐาน

(ช) เทคนิคการควบคุมในเขตการค้าเสรีและเมืองท่าปลอดภาษี

(ซ) เทคนิคการปราบปรามที่ทันสมัย

ภาคีจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการวางแผนและปฏิบัติตามแผนงาน วิจัยและฝึกอบรมที่มุ่งและเปลี่ยนความชำนาญในด้านต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น โดยจัดให้มีการ ประชุมและการสัมมนาทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและ กระตุ้นให้มีการอภิปรายในเรื่องปัญหาที่สนใจร่วมกัน รวมทั้งปัญหาและความต้องการพิเศษ ของรัฐผ่านแดน คู่ครองให้ความปลอดภัยแก่บุคคล และการปฏิบัติการต่างๆ เจ้าหน้าที่ของ ภาคีซึ่งเข้าร่วมในทีมงานใดๆ จะดำเนินการตามที่ได้รับมอบอำนาจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อของภาคีซึ่งการปฏิบัติการณ์จะเกิดขึ้นในดินแดนของตนในทุกๆ กรณีดังกล่าว ภาคีที่เข้าร่วมปฏิบัติจะต้องประกันว่าจะให้ความเคารพอย่างเต็มที่ต่ออธิปไตยของภาคีซึ่งการปฏิบัติการณ์จะเกิดขึ้นในดินแดน

นอกจากนี้ ภาคีจะต้องจัดเตรียมสารต่างๆ ในปริมาณอันจำเป็นให้ เพื่อวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์หรือสืบสวน ในกรณีที่เหมาะสม และอำนวยความสะดวกต่อการประสานงานที่มีประสิทธิผล ระหว่างหน่วยงานที่มีอำนาจและหน่วยงานบริการ รวมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนบุคลากร และผู้ชำนาญการอื่นๆ รวมถึงการส่งเจ้าหน้าที่ประสานงานไปประจำ

หลักการต่างๆ ในอนุสัญญาฯ 1988 ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นมาตราทางกฎหมายที่ประเทศภาคี สามารถที่จะนำมาใช้เพื่อป้องกันและปราบปรามปัญหาอาชญากรรมยาเสพติด และการฟอกเงินได้ และบรรดาประเทศอื่นๆ ที่มีใช้ภาคีก็สามารถที่จะให้ความร่วมมือกับประเทศอื่นได้ เนื่องจากปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติด และการฟอกเงินเป็นอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชุมชนโลก ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงควรหันมาให้ความสำคัญกับปัญหาอาชญากรรมดังกล่าว และให้ความร่วมมือกับนานาประเทศ ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติด และการฟอกเงิน เพื่อลดปัญหาอาชญากรรมระหว่างประเทศ และเพื่อความสงบสุขของชุมชนโลก

จากหลักกฎหมายที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาเวียนนา 1988 ดังที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปหลักการที่นานาประเทศจะใช้เป็นแนวทางในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินได้ดังนี้

1. อนุสัญญาเวียนนา 1988 มีนโยบายจะให้ประเทศภาคีสมาชิกหรือประเทศที่เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิก ในการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและปราบปรามการกระทำ ความผิดฐานฟอกเงินนั้น ได้ร่วมมือกันขจัดปัญหาอาชญากรรมดังกล่าว โดยถือว่าปัญหาเหล่านี้เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมและเป็นสิ่งที่บั่นทอนความเจริญ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ จึงเป็นปัญหาร่วมกันของทุก ๆ ประเทศ ในการที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้หมดสิ้นไป นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจอันดีในการดำเนินการปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติด และป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินระหว่างประเทศ และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศในด้านกฎหมาย อันจะนำไปสู่ความร่วมมือด้านอื่น ๆ ต่อไปด้วย และทำให้มีการแลกเปลี่ยน

ประสบการณ์ความรู้ที่จะใช้ในการปราบปรามอาชญากรรม และร่วมกันหามาตรการใหม่ ๆ ในภายภาคหน้า เพื่อที่จะเอาผิด หรือดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

2. อนุสัญญาเวียนนา 1988 ได้กำหนดหลักการไว้กว้างๆ เพื่อมิให้เป็นการกระทบหรือละเมิดอำนาจอธิปไตยของประเทศภาคี โดยเฉพาะในเรื่องของเขตอำนาจศาล ซึ่งถือว่าเป็นการกำหนดหลักการในส่วนของกฎหมายสารบัญญัติ ว่าการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 วรรค 1 แห่งอนุสัญญา หากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ประเทศภาคีจะเป็นผู้กำหนดเขตอำนาจศาลของตนเหนือความผิดดังกล่าวนั้น โดยใช้หลักอำนาจศาลในคดีอาญาเหนือดินแดน หรืออาณาเขตของรัฐ เป็นหลักทั่วไปและใช้หลักอำนาจศาลเหนือบุคคลเป็นข้อยกเว้น ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน ส่วนวิธีปฏิบัติหรือการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน ในการขอความร่วมมือจากประเทศอื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการสอบสวน จับกุม ฟ้องคดี สืบพยาน ริบทรัพย์สิน และการส่งผู้ร้ายข้ามแดน รัฐเท่านั้นจะเป็นผู้ดำเนินการร้องขอ และเพื่อให้ความร่วมมือดำเนินการไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว รัฐภาคีจะต้องจัดตั้งองค์กรที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งจะต้องมีความรับผิดชอบและมีอำนาจที่จะปฏิบัติตามคำขอรับความช่วยเหลือ คำร้องขอจะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษร และเป็นภาษาของประเทศผู้รับคำร้องขอ และกฎหมายที่ใช้ในการดำเนินการให้ความร่วมมือ ให้ใช้กฎหมายภายในของประเทศผู้รับคำร้องขอ เพื่อเป็นการเคารพต่ออำนาจอธิปไตย ในการดำเนินคดีอาญาของประเทศผู้รับคำร้องขอ

3. องค์กรที่จะเข้ามาควบคุมการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติด และควบคุมการฟอกเงินนั้น อนุสัญญาเวียนนา 1988 ไม่ได้ก่อตั้งองค์กรใดขึ้นมา ในการดำเนินการต่าง ๆ ถือว่าประเทศภาคีสมาชิกแต่ละประเทศมีหน้าที่ในการก่อตั้งองค์กรผู้รับผิดชอบในแต่ละประเทศขึ้นมาเอง โดยมีหน้าที่ในการให้และรับความช่วยเหลือในระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกันเอง ถ้าประเทศใดมิได้เข้าเป็นภาคี หรือไม่ได้ร่วมจัดทำข้อตกลงในรูปแบบของสนธิสัญญาทวิภาคี หรือพหุภาคี แต่อย่างไร ก็สามารถขอรับความช่วยเหลือโดยผ่านวิธีการทูตหรือโดยผ่านองค์การตำรวจสากลก็ได้

4. ส่วนศาลที่ใช้ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน อนุสัญญาเวียนนา 1988 ได้กำหนดให้ใช้ศาลของประเทศภาคีสมาชิกที่ความผิดนั้นกระทำโดยบุคคลที่เป็นคนชาติของประเทศภาคี หรือมีถิ่นที่อยู่เป็นแหล่งปกติในดินแดนของประเทศภาคี หรือความผิดนั้นได้กระทำลงบนเรือที่ชักธงของประเทศภาคี หรือความผิดนั้นได้กระทำนอกดินแดน โดยมีเจตนาที่จะให้มีการกระทำความผิดในดินแดนของประเทศภาคีนั้น ส่วนในการ

ดำเนินการริบทรัพย์สิน หากทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด ได้มีการแปรสภาพและอยู่ในดินแดนของประเทศภาคีสมาชิก สามารถดำเนินการขอให้ศาลตั้งริบทรัพย์สินได้ในเขตอำนาจศาลที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ ส่วนที่โทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ ขึ้นอยู่กับลักษณะความร้ายแรงของฐานความผิดในแต่ละประเทศ ไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุก ปรับ หรือริบทรัพย์ก็ตาม

5. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี และการให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายต่าง ๆ ให้อยู่ในความรับผิดชอบของประเทศผู้รับคำร้องขอ

4.2 มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยที่ใช้บังคับในปัจจุบัน

ปัจจุบันนี้ ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายปราบปรามการฟอกเงินโดยตรง ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยยังมิได้เข้าเป็นสมาชิกของหน่วยงานหรือองค์กระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านการฟอกเงินใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งการเข้าร่วมเป็นสมาชิคนั้นมีข้อกำหนดว่า ประเทศที่เป็นสมาชิกจะต้องออกกฎหมายป้องกันการฟอกเงินให้ครบถ้วนเสียก่อน และปรากฏว่าขณะนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทางด้านการปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทย ได้พยายามผลักดันให้มีกฎหมายดังกล่าวออกมาใช้บังคับเพื่อให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสภาพแวดล้อมของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

มาตรการที่เป็นไปได้ในการต่อต้านการฟอกเงินก็คือ การกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญา และมีมาตรการทางกฎหมายกำหนดให้ริบทรัพย์สินที่ถูกฟอก หรือเปลี่ยนสภาพไปจากเดิมเท่านั้น แต่กฎหมายปัจจุบันยังมิได้กำหนดให้การฟอกเงินหรือการเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินเป็นความผิดตามกฎหมาย ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินจึงอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายกระทำการฟอกเงิน เพื่อหลบเลี่ยงมิให้เจ้าหน้าที่ทราบแหล่งที่มาของรายได้ และทรัพย์สินและเพื่อปกปิดร่องรอย จากการกระทำความผิดของตน และมีให้ถูกติดตามและนำตัวมาลงโทษได้

ดังนั้น กฎหมายเพื่อจัดการกับการฟอกเงินจึงเกิดขึ้น เพื่อให้รัฐสามารถทำการสืบสวน ติดตามยึดและริบทรัพย์สินที่บุคคลได้มาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการประกอบอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพและเด็ดขาดได้ ปัจจุบันมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยเพื่อการดำเนินการกับปัญหาดังกล่าวหรือเป็นบทกฎหมายใกล้เคียง แต่ไม่ใช้มาตรการทางกฎหมายที่ดำเนินการกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินโดยตรง ซึ่งได้แก่

4.2.1 การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติให้ริบทรัพย์สินในกรณีต่างๆ หลาย มาตรา ซึ่งมีทั้งที่ให้ริบโดยเด็ดขาด โดยใช้คำว่า “ให้ริบเสียทั้งสิ้น” และมีทั้งที่มีได้บัญญัติให้ ริบโดยเด็ดขาด โดยใช้คำว่า “ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบ” ตัวอย่าง ทรัพย์สินที่ศาลมีดุลพินิจจะ สั่งให้ริบหรือไม่ก็ได้ คือ ทรัพย์สินที่ให้เป็นสินบนแก่เจ้าพนักงาน หรือทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ มาโดยได้กระทำความผิด เหตุที่กฎหมายมิได้ให้ริบทรัพย์สินเช่นว่านี้เด็ดขาด ก็เพราะว่าการ ริบทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน การริบจะสมควรหรือไม่ จึงต้องพิจารณา พฤติการณ์ของ เจ้าของทรัพย์สินนั้นด้วย เช่น เงินสินบนที่ให้นั้น เจ้าของทรัพย์สินให้เพราะความจำเป็นเนื่อง จากถูกขู่บังคับ หรือเงินที่ได้มาโดยการปล้นทรัพย์หรือฉ้อโกง ตามตัวอย่างนี้ ทรัพย์สินที่ยึด มาจากผู้กระทำความผิดเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดก็จริง แต่เจ้าของทรัพย์ สินได้มาเป็นผู้เสียหาย หากสั่งให้ริบแล้วผู้เสียหายก็เสียหายต่อไป เพราะทรัพย์สินที่ถูกสั่งให้ ริบต้องตกเป็นของแผ่นดิน ทรัพย์สินที่ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจสั่งริบนี้ จึงมีบทบัญญัติคุ้มครอง สิทธิของเจ้าของต่อไปอีกว่า แม้ว่าศาลจะสั่งริบไปแล้ว เจ้าของก็ยังสามารถยื่นคำร้องขอให้ ศาลส่งคืนได้ภายในเวลาที่กำหนด หากทรัพย์สินนั้นยังอยู่ในครอบครองของเจ้าพนักงาน

ตามประมวลกฎหมายอาญา หลักการริบทรัพย์สินและประเภทของทรัพย์สิน ที่ริบได้มีบัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้

มาตรา 32 ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นของผู้กระทำความผิด หรือมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

มาตรานี้ กฎหมายบัญญัติให้ริบทรัพย์สิน ซึ่งผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้ ริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด ไม่พิจารณาว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ใด

มาตรา 33 ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่ บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้อีกด้วย คือ

- (1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดหรือ
- (2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยการกระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านั้น เป็นทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งมีได้รู้เห็นเป็นใจด้วยใน การกระทำความผิด

ทรัพย์สินตามมาตรา 33 เป็นทรัพย์สินที่อยู่ในดุลพินิจของศาลจะริบหรือไม่ก็ ได้ เว้นแต่เป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ทรัพย์สินที่ระบุไว้ใน มาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายอาญามีดังต่อไปนี้

(ก) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด ตามสภาพของทรัพย์สินเป็นทรัพย์สินที่บุคคลมีการครอบครองได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่จะถูกริบเมื่อเจ้าของได้นำทรัพย์สินไปใช้โดยผิดกฎหมาย ทรัพย์สินที่จะถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิด จะต้องเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ ในการกระทำความผิดโดยตรงก่อให้เกิดผลเป็นความผิดขึ้น หากไม่มีทรัพย์สินเช่นว่านี้ การกระทำความผิดไม่สำเร็จ หากทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเป็นเพียงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการกระทำความผิด ไม่ได้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิด²⁹ เช่น ยานพาหนะ ถ้ายานพาหนะถูกนำไปใช้เพื่อไปและกลับจากการกระทำความผิดเป็นการใช้ก่อนหรือภายหลังที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้นสำเร็จแล้ว เป็นกรณีที่มีได้ใช้ยานพาหนะนั้นในการกระทำความผิด แต่เป็นกรณีใช้ยานพาหนะนั้นกระทำความผิดโดยตรง เช่น การปล้นเรือในทะเล ถ้าไม่ใช้เรือไปปล้นก็จะไม่สำเร็จ เรือมิใช่ยานพาหนะที่ใช้ไปและกลับเท่านั้น เป็นทรัพย์สินที่ใช้กระทำความผิดโดยตรง เรือจะต้องถูกริบ ตามมาตรา 33(1)

(ข) ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์สินในข้อนี้แตกต่างจากข้อ (ก) เพราะอาจมีการกระทำความผิดแต่ไม่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้นกระทำความผิดก็ริบได้ หรือแม้ยังมิได้กระทำความผิดก็ริบได้ แต่ต้องได้ความว่าทรัพย์สินนั้นโดยสภาพเป็นสิ่งที่ไว้เพื่อกระทำความผิด เช่น ภูมยเจดีย์สำหรับใช้ในการลักทรัพย์ เป็นต้น ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดนี้ จะต้องเป็นทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดโดยตรงและต้องมีเจตนาที่จะกระทำความผิด

(ค) ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด หมายถึง มีการกระทำความผิดและได้ทรัพย์สินนั้นมาจากการกระทำความผิด เช่น ทรัพย์สินที่ได้มาจากการลักทรัพย์ ชก ยอก ฉ้อโกง แต่อย่างไรก็ดีจะต้องเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติว่าการได้ทรัพย์สินนั้นมาเป็นการผิด ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าทรัพย์สินเช่นนั้นเป็นการผิดก็ไม่อยู่ในข่ายที่จะริบได้ตามข้อนี้

การริบทรัพย์สินตามมาตรา 33 จะกระทำไม่ได้ ถ้าทรัพย์สินนั้นเป็นของบุคคลที่สามที่ไม่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วย เพราะโดยสภาพจากทรัพย์สินนั้นไม่เป็นความผิดในตัวเอง และการริบทรัพย์สินเป็นการลงโทษ จะลงโทษได้ก็ต่อเมื่อเจ้าของทรัพย์สินนั้นกระทำ

²⁹ พิศนน์ จักรางกูร, กฎหมายอาญา ภาค 1. (สำนักอบรมศึกษากฎหมายนิติบัณฑิตสภา: กรุงเทพมหานคร, 2525), หน้า 107 - 108.

ความผิด ถ้าเจ้าของทรัพย์สินมิได้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด จะริบทรัพย์สินตามมาตรา นี้หาได้ไม่

ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา การริบทรัพย์สินใช้บังคับต่อ ทรัพย์สินซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำความผิด ในขณะที่ทรัพย์สินนั้นยังมีสภาพเดิมอยู่ เช่น ทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด หรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้กระทำความผิด หรือ ที่ให้เป็นสินบนแก่เจ้าพนักงานหรือที่ให้เพื่อจูงใจ หรือเป็นรางวัลในการใช้ให้กระทำความผิด ทรัพย์สินเหล่านี้เห็นได้ชัดว่า ยังมีได้ถูกริบอันเนื่องมาจากมาจากการกระทำความผิดฐานฟอก เงิน

แต่บทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาพอที่จะใช้กับกรณีที่มีการฟอกเงิน ได้ ก็คือ มาตรา 33 วรรคแรก (2) “ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยการกระทำความผิด” ซึ่งหมายความว่า มิใช่ตัวทรัพย์สินที่ได้มาโดยตรงมาจากการกระทำความผิดเท่านั้น ถ้าผู้กระทำความผิดได้ทรัพย์สินมาจากการฉ้อโกง ยักยอก ลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ หรือโดยค้ายาเสพติด และเอาทรัพย์สินนั้นไปซื้อทรัพย์สินอย่างอื่น เช่น บ้าน ที่ดิน ก็อาจกล่าวได้ว่า บ้านและที่ดินนั้นได้มาจากการที่ได้กระทำความผิด และไม่ว่าจะมีการขายหรือแลกเปลี่ยนทรัพย์สินนั้น ไปก็ครั้ง ทรัพย์สินสุดท้ายก็ยังคงเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด รวมทั้งสิทธิเรียกร้องที่ผู้ กระทำความผิดได้มาจากการใช้ทรัพย์สินดังกล่าวแล้มาด้วย

การที่ความหมายของทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด ขยายไปถึง ทรัพย์สินที่เกิดจากการฟอกเงินเช่นนี้ ก็โดยอาศัยเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายอาญา ใน มาตรา 37(2) ที่บัญญัติว่า ถ้าผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่ริบไม่ส่งภายในเวลาที่ศาลกำหนด ให้ ศาลมีอำนาจสั่งให้ชำระราคาหรือส่งยึดทรัพย์สินอื่นของผู้นั้นชดใช้ราคาจนเต็ม มาตรานี้กล่าว ถึงการส่งทรัพย์สินที่ริบแล้วเท่านั้น แต่ก็แสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายว่า การที่จะริบ ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดให้ได้ผลนั้น ต้องให้ริบทรัพย์สินอื่นหรือชดใช้ราคาแทนด้วย ซึ่งผลบังคับที่ใช้ไปกลายไป จนถึงการริบทรัพย์สินอื่นที่ไม่ได้เกิดจากการฟอกเงิน ดังนั้น จึง เห็นได้ว่าทรัพย์สินที่ได้มาจากการฟอกเงินหรือฟอกทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความ ผิด เป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยได้กระทำความผิด ตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 วรรคแรก (2) อย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ ดอกผลของทรัพย์สินที่ได้มาโดยตรงมาจากการกระทำความผิด และดอกผลจากทรัพย์สินที่เกิดจากการฟอกเงิน ซึ่งอาจมีทั้งดอกผลธรรมดา ดอกผลนิติบัญญัติตลอดจนกำไร และมูลค่าที่เพิ่มขึ้น จากการขวนขวาย จัดการของผู้กระทำความผิด ในการ

บริหารทรัพย์สินนั้น ดอกผลตามนัยดังกล่าวที่ได้มาครั้งแรกจากการกระทำความผิด แต่เมื่อเกิดจากมูลทรัพย์สินไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ก็ควรอยู่ในข่ายนำริบ ในฐานะที่ได้มาโดยได้กระทำความผิดด้วย

4.2.2 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัตินี้ มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการปราบปรามการฟอกเงินที่สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่มีมาในกฎหมายของประเทศไทย โดยมีการกำหนดมาตรการสืบสวนสอบสวน การตรวจสอบ การตรวจค้น การอายัด การยึด และการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด รวมทั้งที่โอนเป็นของบุคคลภายนอกแล้ว นอกจากนี้ ยังมีข้อสันนิษฐานเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาทรัพย์สิน และมีบทบัญญัติคุ้มครองผู้กระทำการยึดทรัพย์สินมิให้ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย พระราชบัญญัตินี้เป็นตัวอย่างกฎหมายฟอกเงินที่สมบูรณ์ สำหรับการร่างกฎหมายเพื่อยึดและริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และได้มีการนำมาตราการสมคบมาใช้บังคับกับนายทุนหรือตัวการใหญ่ ซึ่งอยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดมาลงโทษและปราบ.ฉ.ฉบับนี้เป็นผลโดยตรงมาจากอนุสัญญาเวียนนา 1988 ที่ประเทศไทยต้องออกกฎหมายอนุวรรตกรรมมารับ ในการที่จะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับดังกล่าว การริบทรัพย์สินตาม พรบ. มาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ ได้รับแนวความคิดจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งจากประเทศสหรัฐอเมริกา จะเห็นว่ามาตรการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน โดยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินไว้ก่อนพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สิน แต่ขั้นตอนที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน จะตรวจสอบทรัพย์สินได้ก็ต่อเมื่อมีผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และจะริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อ มีการลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเสียก่อน การริบทรัพย์สินตาม พรบ. ฉบับนี้ เริ่มต้นจากตัวบุคคลเป็นหลักแล้วนำไปสู่ทรัพย์สินต่างจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ที่เริ่มต้นจากตัวทรัพย์สินเพื่อนำไปสู่ตัวบุคคล เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจจะยึดทรัพย์สินโดยเหตุอันควรสงสัย ไม่ต้องมีผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด และ พรบ. ฉบับนี้ กำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้อ้างว่าเป็น เจ้าของทรัพย์สินเป็นผู้มีภาระการพิสูจน์ว่า ได้ทรัพย์สินมาอย่างไร โดยพนักงานอัยการโจทก์มีภาระการพิสูจน์แสดงให้ศาลเห็นว่า คดีมีมูลว่าทรัพย์สินนั้น เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด เหมือนกับการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งสหรัฐ ที่หลักการภาระการพิสูจน์

ให้ผู้อ้างสิทธิ โดยพนักงานอัยการโจทก์มีภาระการพิสูจน์แสดงให้เห็นว่า มีเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด ดังนั้นการริบทรัพย์สินตาม พรบ. ฉบับนี้ จึงเป็นการริบทรัพย์สิน ด้วยกระบวนการทางอาญา คือจะริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด

ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นี้ ได้ให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งได้แก่ เงิน หรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อ หรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่น หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

อำนาจตรวจสอบ ยึด และอายัดทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 19, 20, 22) คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า ทรัพย์สินของผู้ต้องหาเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งการตรวจสอบอาจขยายไปถึงทรัพย์สินของผู้อื่นด้วย หากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา โดยได้รับทรัพย์สินมาโดยเสน่หา หรือรู้ที่อยู่ว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ถ้าผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ ให้คณะกรรมการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ซึ่งต้องไม่ช้ากว่าหนึ่งปี นับแต่วันที่ยึดหรืออายัด หรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในคดีที่ต่อนั้น

มาตรการพิเศษก็คือ คณะกรรมการมีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ก่อนได้ กล่าวคือ ก่อนที่จะมีการวินิจฉัยว่าทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือของผู้อื่นนั้นเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่

ทรัพย์สินที่อยู่ในอำนาจการตรวจสอบ ยึด และอายัดดังกล่าวนี้ หมายความรวมถึง

- ทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพไป สิทธิเรียกร้อง ผลประโยชน์ และดอก
ผลจากผลประโยชน์ดังกล่าว

- หนี้ที่บุคคลภายนอกถึงกำหนดชำระแก่ผู้ต้องหา

- ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้
ต้องหาที่ได้รับ ขาย จำหน่าย โอน หรือยกย้ายไปเสีย ในระหว่างระยะเวลาสี่ปีก่อนมีคำสั่ง
ยึดหรืออายัดและภายหลังนั้น เว้นแต่ผู้รับโอนหรือผู้รับผลประโยชน์จะพิสูจน์ต่อคณะกรรมการ
ได้ว่า การโอนหรือการกระทำนั้นได้กระทำไป โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน

มาตรการเพิ่มประโยชน์ในการตรวจสอบ ยึด และอายัด คือ กรรมการ อนุ
กรรมการและเลขาธิการ ตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 25) มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือสอบถาม หรือเรียกเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ องค์กร
หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี
เอกสาร หรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) มีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลอื่นนอกจาก (1) มาดำเนินการ
ทำนองเดียวกัน ทั้งนี้รวมถึงการตรวจสอบจากธนาคาร ตลาดหลักทรัพย์ และสถาบันการเงิน
ด้วย

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดที่มีเหตุอันควร
สงสัยว่า มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีทรัพย์สินที่ต้องคำสั่งยึดหรืออายัดซุก
ซ่อนอยู่ เพื่อทำการตรวจค้น หรือเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ยึด และอายัดทรัพย์สิน ใน
เวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า
หากไม่ดำเนินการในทันที ทรัพย์สินนั้นจะถูกย้าย ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืนได้

การร้องขอให้ริบทรัพย์สิน และการสั่งริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติ
(มาตรา 27) เมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยว่า ทรัพย์สินที่ตรวจสอบเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับ
การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นแล้ว และพนักงานอัยการ
มีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหา พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น โดยยื่นไป
พร้อมกับคำฟ้อง หรือจะยื่นคำร้องต่างหากก่อนศาลชั้นต้น มีคำพิพากษาว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง
เนื่องจากการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นอีก พนักงานอัยการอาจยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบ
ทรัพย์สินอีกก็ได้ก่อนคดีถึงที่สุด

เมื่อศาลได้สวนคำร้องแล้วปรากฏว่า คดีมีมูลว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับ
การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น เว้นแต่ผู้อ้างซึ่งเจ้าของจะ

แสดงให้เห็นว่าคุณเป็นเจ้าของอันแท้จริงและทรัพย์สินนั้นมิได้เกี่ยวเนื่องกับการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือคุณเป็นผู้รับโอนหรือรับประโยชน์และได้รับทรัพย์สินมาโดย สุจริตและมีคำตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศล สาธารณะ

ข้อสันนิษฐานในการไต่สวนและวินิจฉัย พระราชบัญญัตินี้ มาตรา 27 มีข้อ สันนิษฐานในการไต่สวนคำร้องและการวินิจฉัยการริบทรัพย์สินว่า ถ้าปรากฏหลักฐานว่า จำเลยหรือผู้ถูกตรวจสอบเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยา เสพติดมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาเงินหรือทรัพย์สินที่ผู้นั้นมีอยู่หรือได้มาเกินกว่า ฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอย่างอื่นโดยสุจริต เป็นทรัพย์สิน ที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

นอกจากนี้ พรบ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพ ติด พ.ศ. 2534 ยังได้นำเอาหลักมาตรการสมคบมาใช้บังคับ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 8 ว่า “ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกัน ตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้อง ระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือ ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าได้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกัน ตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบต้องถูกระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

จุดมุ่งหมายหลักของการนำเอามาตรการสมคบเข้ามาใช้ก็เพื่อต้องการให้ สามารถดึงเอาบรรดาผู้บงการเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งหลายมาลงโทษ ไม่ได้มุ่งลงโทษตัว ประกอบหรือลูกน้องปลายแถว ทั้งนี้เพราะในมาตรา 6 ที่ให้ลงโทษผู้สนับสนุนหรือช่วยเหลือ ด้วยวิธีต่างๆ ให้ได้รับผิดเท่าตัวการนั้น ถือว่าสามารถจัดการกับบุคคลเหล่านี้ได้พอสมควรอยู่ แล้ว สำหรับหลักการความผิดฐานสมคบตาม พรบ. ฉบับนี้ เท่าที่เทียบกับหลักที่มีอยู่เดิมใน เรื่องช่องโจรแล้ว เห็นว่าไม่ได้ต่างกันในแง่ของสาระสำคัญทางทฤษฎีกฎหมายแต่อย่างใด จะ ต่างกันบ้างก็ตรงจำนวนของผู้ที่ร่วมสมคบที่กฎหมายถือเป็นความผิด ซึ่งในความผิดฐานช่อง โจรกำหนดว่าต้องห้าคนขึ้นไป แต่ในเรื่องนี้กำหนดแค่สองคนก็ผิดแล้ว

สาระสำคัญของความผิดฐานสมคบ ตามมาตรา 8 อยู่ที่ว่าจะต้องมีการตกลง กันว่าจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มิใช่เพียงแต่มาประชุมหารือกันโดยมิได้ตกลง อะไรกันเลย หรือตกลงกันไม่ได้ เช่น ก และ ข ตกลงกันว่าจะผลิตหรือจำหน่ายยาเสพติด แต่ ทั้งสองยังตกลงกันไม่ได้ว่าจะผลิตหรือจำหน่ายยาเสพติดอะไรดี ในที่สุดก็เลิกกันไป ดังนั้น ยังไม่เป็นความผิดฐานสมคบ ส่วนคำว่า “เมื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายถึงการ

แสดงออกซึ่งเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุจูงใจในการที่จะกระทำความผิดฐานสมคบใน 5 ข้อหาหลัก ได้แก่ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งต้องพิจารณาตามมาตรา 3

การพิสูจน์เจตนาพิเศษหรือมูลเหตุจูงใจนั้น เป็นเรื่องที่ยากลำบาก แต่วิธีการพิสูจน์มีหลายวิธี และการกระทำนั้นแสดงให้เห็นเจตนาของผู้กระทำผิดโดยชัดแจ้ง (OVERT ACT) ก็จะสามารถพิสูจน์ได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้อาจนำพยานหลักฐานที่ได้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่มาพิสูจน์มูลเหตุจูงใจนี้ได้ ส่วนที่ว่าพยานหลักฐานเหล่านี้จะรับฟังได้แค่ไหนเพียงใด นั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ข้อสำคัญจะต้องเตรียมพยานหลักฐานประกอบพยานเทคโนโลยีด้วย โดยจะต้องพิสูจน์ขั้นตอนการทำงานและพิสูจน์ความถูกต้องแม่นยำของเครื่องมือที่ใช้ แม้ว่าในชั้นขออนุมัติต่อเลขานุการ ป.ป.ส. จะยังไม่ใช้พยานหลักฐานเหล่านี้ก็ตาม แต่ในชั้นที่จะฟ้องคดี เจ้าหน้าที่ต้องเตรียมให้พร้อม

อย่างไรก็ตาม หลักความผิดฐานสมคบเป็นหลักที่ทำให้ประโยชน์อย่างมากในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แต่ในขณะเดียวกัน หลักนี้ก็เปิดโอกาสให้รัฐเข้าไปแทรกแซงและใช้อำนาจกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ง่ายกว่าปกติ การนำหลักเรื่องสมคบมาใช้จำต้องมีมาตรการในการควบคุมควบคุมไปด้วย โดยได้บัญญัติมาตรการควบคุมไว้ในมาตรา 14 โดยกำหนดให้การจับกุม และการแจ้งข้อหาความผิดฐานสมคบจะต้องได้รับอนุมัติจากเลขานุการ ป.ป.ส. ก่อน และเมื่อได้ดำเนินการตามที่ขออนุมัติแล้ว ให้รายงานให้เลขานุการ ป.ป.ส. ได้ทราบทันที มาตรการดังกล่าวนี้ แม้ว่าจะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์พอสมควรว่าไม่มีความเป็นกลาง และในความเป็นจริงเป็นผู้ที่มีภารกิจมาก จึงไม่สามารถลงมาตรวจสอบในรายละเอียดได้ แต่ก็ยังเป็นการดีกว่าที่จะปล่อยให้มีการนำหลักกฎหมายเรื่องสมคบไปใช้โดยไม่มีการตรวจสอบก่อน

ในทางปฏิบัติ เลขานุการ ป.ป.ส. จะมีการปรึกษาอย่างใกล้ชิดระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. และอัยการ ถึงความเหมาะสมของการนำเอาหลักความผิดฐานสมคบมาใช้ การพิจารณาจะกระทำอย่างรอบคอบ โดยจะเข้าไปตรวจสอบ ถ้าพยานหลักฐานต่างๆ อย่างละเอียด การตัดสินใจนำมาใช้จะกระทำด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องใหม่ที่ทางผู้บังคับใช้กฎหมาย ก็หวังผลสำเร็จในการให้ศาลได้พิพากษาลงโทษเช่นกัน มิได้หวังแต่เฉพาะผลเฉพาะหน้าในการปราบปรามเท่านั้น การนำหลักกฎหมายนี้มาใช้อย่างรอบคอบระมัดระวัง จะช่วยสร้างความเชื่อถือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งความเชื่อถือนี้ ถือเป็นหัวใจ และจะเป็นสิ่งที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในที่สุด

นอกจากนี้ ลักษณะการประสานงานและการให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในคดีอาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. ตำรวจ พนักงานสอบสวน และอัยการ น่าจะถือเป็นแบบอย่างที่จะนำไปใช้ในการสอบสวนคดีสำคัญๆ อื่นๆ ด้วย เพราะจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพในการดำเนินคดี และความเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรมของเราด้วย

สรุปได้ว่าพรบ.มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ได้นำมาตรการสำคัญ เช่น เรื่องการนำมาตรการริบทรัพย์สิน และมาตรการสมคบ มาใช้บังคับ ทั้งนี้ในส่วนของมาตรการริบทรัพย์สินที่นำมาใช้บังคับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำลายมูลเหตุจูงใจของผู้ประกอบอาชญากรรมเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด โดยบัญญัติขยายประเภทของทรัพย์สินที่จะถูกริบกว้างกว่าการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา และผ่อนคลายหลักเกณฑ์ในเรื่องภาระการพิสูจน์ โดยผลกภาระการพิสูจน์ให้จำเลย ซึ่งแตกต่างจากหลักกฎหมายอาญาทั่วไป และการริบทรัพย์สินตาม พรบ. ฉบับนี้ มีลักษณะเป็นการลงโทษ ศาลจะสั่งให้ริบทรัพย์สินใดต่อเมื่อ ศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ถ้ามีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ถูกยึดหรืออายัด ไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยสิ้นสุดลง แม้ว่าผู้ตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนหรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควร ในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณชน ต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือในชั้นพิจารณาของศาลก็ต้องคืนทรัพย์สินดังกล่าวไป

การมีกฎหมายมาตรการสมคบที่ออกมาใช้บังคับนายทุน หรือตัวการใหญ่ที่อยู่เบื้องหลัง การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ ไม่ได้หมายความว่าจะทำให้การดำเนินการปราบปรามยาเสพติดรายใหญ่หมดไปในอนาคตอันใกล้ เพียงแต่จะช่วยให้การปราบปรามยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการนำมาตรการริบทรัพย์สิน และมาตรการสมคบมาใช้บังคับนั้น เป็นการอุดช่องโหว่ของกฎหมายเกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติดได้ในระดับหนึ่ง เท่านั้น แต่ยังไม่สามารถเป็นการปราบปรามการฟอกเงินโดยตรง หรือเอาผิดกับผู้กระทำการแปรสภาพทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด ดังนั้น การที่จะทำการป้องกันและ

ปราบปรามการฟอกเงินอย่างมีประสิทธิภาพ จำต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจน ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ บังคับภายในประเทศ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายฉบับนี้จะถือว่าเป็นกฎหมายที่เหมาะสมแก่การปราบปรามการฟอกเงินมากที่สุดก็ตาม แต่สภาพการบังคับใช้กฎหมายก็ยังประสบปัญหาในเรื่องของการริบทรัพย์สิน กฎหมายกำหนดแต่เพียงมาตรการริบทรัพย์สินที่เปลี่ยนไปจากสภาพเดิมเท่านั้น แต่มิได้กำหนดฐานความผิดในเรื่องของการฟอกเงิน เปลี่ยนสภาพเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย ให้เป็นทรัพย์สินที่ถูกกฎหมาย นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร จะได้รับโทษตามพระราชบัญญัตินี้ ต่อเมื่อมีคำพิพากษาของศาลต่างประเทศถึงที่สุด จึงเป็นการยากที่จะนำหรือใช้เวลานานที่จะนำบุคคลเหล่านี้มารับโทษ

4.2.3 พระราชบัญญัติความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ พ.ศ. 2535

ปัญหาอาชญากรรมระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นการลักลอบค้ายาเสพติดหรือการฟอกเงิน นับว่าเป็นปัญหาซึ่งมีผลกระทบต่อความมั่นคงของทุกๆ ประเทศ และเป็นปัญหาซึ่งนับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ นานาประเทศจึงพยายามที่จะค้นคิดวิธีการที่จะแก้ไขปัญหานี้ แนวทางในการแก้ไขปัญหอาชญากรรมระหว่างประเทศที่ดีที่สุด ก็คือ ความพยายามที่จะทำให้กระบวนการพิจารณาความอาญาเป็นสากล (International of Criminal process) ซึ่งเป็นแนวความคิดในอุดมคติ กระบวนการดังกล่าว คือ การที่ประเทศต่างๆ ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินคดีอาญาทุกขั้นตอนนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา แนวความคิดเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา จึงเป็นเรื่องที่ผู้เกี่ยวข้องในวงการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของหลายประเทศให้ความสนใจกันอย่างจริงจัง และได้มีการทำสนธิสัญญาระดับทวิภาคี (Bilateral Treaty) เกี่ยวกับการให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันทางอาญาหลายฉบับ รวมทั้งองค์การสหประชาชาติ ก็ให้การสนับสนุนแนวความคิดในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญาในระดับพหุภาคี (Multilateral Treaty) ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหอาชญากรรมระหว่างประเทศได้อีกระดับหนึ่ง

ในการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่เล็งเห็นความสำคัญ และบุกเบิกส่งเสริมในอันที่จะทำความตกลงและให้ความร่วมมือดังกล่าวซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกามาเป็นเวลานาน ประกอบกับรัฐบาลแห่งประเทศไทยพิจารณาเห็นว่าทำให้

ความร่วมมือในเรื่องดังกล่าวมีความจำเป็นและสำคัญ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอาชญากรรมระหว่างประเทศ ได้แก่ ปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติด อันเป็นปัญหานำไปสู่การกระทำผิด ความผิด ฐานฟอกเงินระหว่างประเทศนั้น สหรัฐอเมริกา ได้ระบุว่าประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการฟอกเงินสูง เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตยาเสพติด และเป็นแหล่งที่ขนส่งยาเสพติดผ่านประเทศ และมีการคอร์รับชั่นในวงราชการ ขณะที่ภาครัฐบาลยังไม่สามารถป้องกันการฟอกเงินได้ โดยการฟอกเงินในประเทศไทยนั้นจะผ่านธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นวิธีที่ง่ายและสะดวก เพราะธนาคารพาณิชย์จะไม่สอบถามแหล่งที่มาของเงินลูกค้า และไม่เปิดเผยข้อมูลของลูกค้าต่อสาธารณชน นอกจากนี้ยังมีการใช้ระบบโพยก๊วน โดยฝากพ้อค้ำเงินให้ลูกค้าต่างประเทศ เพื่อเลี่ยงภาษี และยังหากำไรจากส่วนต่างอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และยังมี การปลอมหลักฐานเท็จการค้าระหว่างประเทศ เช่น ใบแอลซี ใบอินวอย และการลงทุนในตลาดหุ้น และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ผลกระทบจากการฟอกเงิน ทำให้เกิดการรวมศูนย์อำนาจทางเศรษฐกิจ เพราะไม่ต้องเสียภาษี แต่ทำให้เศรษฐกิจของประเทศเกิดความผันผวน เพราะเงินจำนวนมากสามารถเข้ามาลงทุนในตลาดหุ้น ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้นผิดปกติ หรือลดลงรุนแรง³⁰

จากประเด็นปัญหาในส่วนนี้เอง ที่ทำให้นานาประเทศมองเห็นว่า ประเทศไทยเป็นแหล่งค้ายาเสพติด และเป็นแหล่งฟอกเงิน เป็นศูนย์รวมของบรรดาอาชญากรรมต่างๆ แต่ประเทศไทยก็ได้มีได้นิ่งนอนใจ ได้ให้ความสนใจในอันที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้ได้ผลดีที่สุด จึงได้พยายามปรับปรุงกฎหมายภายใน และความตกลงระหว่างประเทศให้ครอบคลุมขอบเขตของความร่วมมือประเภทต่างๆ และให้ความร่วมมือทางอาญา ระหว่างประเทศไม่ว่าจะโดยข้อตกลงในรูปแบบของสนธิสัญญาทวิภาคี หรือพหุภาคี เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยซึ่งผู้กระทำความผิดมีความฉลาดขึ้น และมีวิธีการที่ปิดบัง รวมทั้งการย้ายถ่ายเททรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดด้วยวิธีการต่างๆ ที่คิดค้นขึ้นใหม่ตลอดเวลา

ปัจจุบันสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาเรื่องการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา ซึ่งทำขึ้นเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2529 ยังไม่มีผลบังคับใช้ เนื่องจากสนธิสัญญาเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดว่าสนธิสัญญาที่รัฐบาลไทยทำกับต่างประเทศจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสนธิสัญญา สนธิสัญญานั้นจะต้องได้รับการรับรองจากรัฐสภาก่อน ซึ่งตามระบบ

³⁰ ดร. นवलน้อย ศรีรัตน์, “เศรษฐกิจ”, ไทยธุรกิจไฟแนนซ์ (3 ธันวาคม 2539): 2.

กฎหมายของประเทศไทยนั้น ภายหลังจากที่รัฐบาลได้ทำสนธิสัญญากับต่างประเทศแล้ว รัฐบาลต้องออกกฎหมายภายในเพื่อใช้เป็นกฎหมาย แม้บทสำหรับอนุวรรตการตามสนธิสัญญา กล่าวคือ เพื่อทำให้สนธิสัญญานั้นมีผลใช้บังคับในประเทศไทยต่อไป โดยได้ออก พรบ.ความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ พ.ศ. 2535 เพื่อให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ หากมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินเกิดขึ้น ประเทศไทยในฐานะที่ยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเวียนนา 1988 ก็สามารถให้ความร่วมมือระหว่างประเทศ และบังคับใช้กฎหมายได้ เพื่อเป็นการลดปัญหาอาชญากรรมดังกล่าวที่เกิดขึ้น

ในการที่ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายในการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ โดยการออกกฎหมาย พรบ.ความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ พ.ศ. 2535 นั้น ถือได้ว่า ประเทศไทยได้ให้ความร่วมมือในการที่ปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศ ซึ่งการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ก็เป็นปัญหาอาชญากรรมปัญหาหนึ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากนานาประเทศที่จะต้องช่วยกันปราบปราม และการที่ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายและให้ความร่วมมือดังกล่าว เป็นการสอดคล้องกับมาตรการเกี่ยวกับการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทางกฎหมาย ตามที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาเวียนนา 1988 มาตรา 7³¹

สาระสำคัญของ พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.

2535

1. ประเภทของความร่วมมือ ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้แก่

1.1 การสอบสวนและการสืบพยานหลักฐาน ในกรณีที่ได้รับคำร้องขอ ความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้สอบปากคำพยาน หรือรวบรวมพยานหลักฐานที่อยู่ในประเทศไทยในชั้นสอบสวน ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามคำร้องขอนั้น

³¹ United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, Article 7. (E/CONF. 82/15).

เพื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบปากคำพยาน หรือรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จแล้ว ให้แจ้งผลการดำเนินการหรือส่งมอบพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการต่อไป (มาตรา 15)

ในกรณีที่ต้องมีการรับรองความถูกต้องแท้จริง แห่งเอกสารอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสั่งให้บุคคลผู้มีหน้าที่เก็บรักษาเอกสารรับรองความถูกต้องแท้จริงของเอกสารนั้น ตามแบบและวิธีการที่กำหนด หรือตามที่อยู่ประสานงานกลางกำหนด³²

ในกรณีที่ได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ให้สืบพยานหลักฐานในศาลไทย ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแจ้งให้พนักงานอัยการดำเนินการตามคำร้องขอนั้น

ให้พนักงานอัยการมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลที่บุคคลซึ่งจะเป็นพยาน หรือบุคคลซึ่งครอบครองหรือดูแลรักษาพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ มีภูมิลำเนาหรือมีที่อยู่ในเขตศาลให้สืบพยานหลักฐานดังกล่าว และให้ศาลมีอำนาจดำเนินการกระบวนพิจารณาสืบพยานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อศาลดำเนินการสืบพยานหลักฐานเสร็จแล้ว ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอรับบันทึกคำเบิกความของพยาน รวมทั้งพยานหลักฐานอื่นในสำนวน ไปส่งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเพื่อดำเนินการต่อไป³³

1.2 การจัดหาและการให้เอกสารหรือข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ในกรณีที่ได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ให้จัดหาเอกสารหรือข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐบาลไทย ให้ผู้ประสานงานกลางแจ้งไปยังหน่วยงานที่ครอบครองเอกสารหรือข่าวสารนั้น ให้หน่วยงานดังกล่าว ส่งมอบเอกสารหรือแจ้งข่าวสารนั้นแก่ผู้ประสานงานกลาง³⁴

ในการจัดหาเอกสารตามคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่เก็บรักษาเอกสารนั้นรับรองความถูกต้องแท้จริงของเอกสารดังกล่าว ตามแบบและวิธีการที่อยู่ประสานงานกลางกำหนด (มาตรา 20)

1.3 การจัดส่งเอกสาร ในกรณีที่ได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้จัดส่งเอกสารทางกฎหมาย ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการตามคำร้องขอ และ

³² พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 16.

³³ พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศ ในเรื่องของอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 17.

³⁴ พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศ ในเรื่องของอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 18.

แจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ประสานงานกลางทราบ หากเอกสารทางกฎหมายที่ได้รับคำร้องขอ ให้จัดส่งเอกสารเพื่อเรียกบุคคลไปปรากฏตัวต่อเจ้าหน้าที่หรือศาลในประเทศผู้ร้องขอ ให้ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจัดส่งให้แก่ผู้รับล่วงหน้าพอสมควรก่อนกำหนดการปรากฏตัว (มาตรา 21)

บทบัญญัติว่าด้วยการลงโทษตามกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งตามกฎหมายของเจ้าพนักงานหรือคำสั่งของศาลมิให้นำมาใช้บังคับกับบุคคลซึ่งมิใช่คนสัญชาติของประเทศผู้ร้องขอที่ได้รับเอกสารทางกฎหมาย ให้ปรากฏตัวต่อเจ้าพนักงานหรือศาลในประเทศผู้ร้องขอ*³⁵

1.4 การค้นและการยึด ในกรณีที่ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ให้ค้นและยึดและส่งมอบสิ่งของ ถ้ามีเหตุที่จะออกหมายค้นหรือค้น หรือยึดสิ่งของได้ตามกฎหมาย ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ มีอำนาจออกหมายค้น ค้นหรือยึดสิ่งของนั้นได้*³⁶

เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ ซึ่งทำการค้นและยึดสิ่งของตามคำร้องขอความช่วยเหลือ จะต้องทำหนังสือรับรองการเก็บรักษารูปพรรณ ลักษณะและความบริบูรณ์แห่งสภาพสิ่งของนั้น และส่งมอบสิ่งของที่ค้นและยึดได้พร้อมหนังสือรับรองนั้นให้แก่ผู้ประสานงานกลางเพื่อดำเนินการต่อไป*³⁷

1.5 การโอนบุคคลที่ถูกคุมขังเพื่อสืบพยาน ในกรณีที่ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ให้ส่งบุคคลซึ่งถูกคุมขังในประเทศไทย ไปเบิกความเป็นพยานในประเทศผู้ร้องขอ หรือส่งบุคคลซึ่งถูกคุมขังในประเทศผู้ร้องขอมาเบิกความเป็นพยานในประเทศไทย ถ้าผู้ประสานงานกลางพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการจำเป็นและบุคคลซึ่งถูกคุมขังนั้นสมัครใจ ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการส่งตัวบุคคลนั้นไปยังประเทศผู้ร้องขอ หรือรับตัวบุคคลนั้นจากประเทศผู้ร้องขอเข้ามาในประเทศไทย*³⁸

ระยะเวลาที่บุคคลซึ่งถูกส่งตัวไปเบิกความเป็นพยานในต่างประเทศ และอยู่ภายใต้ความควบคุมของประเทศผู้ร้องขอ ให้ถือว่าเป็นระยะเวลาที่ผู้นั้นถูกคุมขังในประเทศไทย*³⁹

³⁵ พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศ ในเรื่องของอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 22.

³⁶ พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศ ในเรื่องของอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 23.

³⁷ พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องของอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 25.

³⁸ พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องของอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 26.

³⁹ พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องของอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 27.

1.6 การสืบหาบุคคล ในกรณีที่ได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้สืบหาตัวบุคคล ซึ่งประเทศผู้ร้องขอต้องการตัวเกี่ยวกับการสืบสวน สอบสวน ฟ้องคดี หรือการดำเนินการอื่นทางอาญา โดยมีเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคลดังกล่าวอยู่ในประเทศไทย ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการสืบหาตัวบุคคลนั้น และแจ้งผลการดำเนินการ ให้ผู้ประสานงานกลางทราบ*⁴⁰

1.7 การเริ่มกระบวนการคดีทางอาญา ในกรณีที่ได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ซึ่งมีอำนาจที่จะเริ่มกระบวนการคดีทางอาญาคดีใดคดีหนึ่งแต่ประสงค์จะให้เริ่มกระบวนการคดีทางอาญาคดีนั้นในประเทศไทย และคดีดังกล่าวอยู่ในเขตอำนาจของศาลไทยให้ผู้ประสานงานกลางพิจารณาว่าสมควรจะเริ่มดำเนินการกระบวนการคดีทางอาญาตามคำร้องขอหรือไม่ ถ้าเห็นสมควรให้แจ้งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจแจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ประสานงานกลางทราบ*⁴¹

1.8 การริบหรือยึดทรัพย์สิน ในกรณีที่ได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ให้ดำเนินการริบหรือยึดทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศไทย ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลที่ทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตอำนาจ เพื่อขอให้ศาลพิพากษาริบหรือมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินนั้น*⁴²

ศาลจะพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน ตามคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศก็ได้ เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลต่างประเทศ ให้ริบทรัพย์สินนั้นและทรัพย์สินนั้นอาจถูกริบได้ตามกฎหมายไทย

ในกรณีที่ศาลต่างประเทศมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินก่อนมีคำพิพากษา หรือมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินแล้ว แต่คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด และทรัพย์สินนั้นอาจถูกยึดได้ตามกฎหมายไทย ถ้าศาลเห็นสมควรศาลจะมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินนั้นไว้ก็ได้

การริบและยึดทรัพย์สิน ให้ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งได้ แม้ว่าการกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้มีการริบหรือยึดทรัพย์สินนั้นจะมีได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักรก็ตาม*⁴³

⁴⁰ พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 30.

⁴¹ พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 31.

⁴² พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 32.

⁴³ พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 33.

การสอบสวน การยื่นคำร้อง การพิจารณา การพิพากษา และการมีคำสั่งเกี่ยวกับ การริบหรือยึดทรัพย์สินนั้น ให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยการริบทรัพย์สินมาใช้บังคับโดยอนุโลม⁴⁴

ทรัพย์สินที่ศาลพิพากษาให้ริบตามความในส่วนนี้ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำไต่ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้⁴⁵

2. องค์กรผู้มีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือ

ตามพรบ.ความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ พ.ศ. 2535 บัญญัติให้อัยการสูงสุดหรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายเป็นผู้ประสานงานกลาง มีอำนาจหน้าที่ประสานงานในการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศหรือขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

ผู้ประสานงานกลาง และคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ (มาตรา 8) มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 7)

- 2.1 รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากประเทศผู้ร้องขอ และส่งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ
- 2.2 รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐบาลไทย และส่งให้ประเทศผู้รับคำร้องขอ
- 2.3 พิจารณาและวินิจฉัยว่าควรให้หรือขอความช่วยเหลือหรือไม่
- 2.4 ติดตามและเร่งรัดการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศเสร็จสิ้นโดยเร็ว
- 2.5 ออกระเบียบหรือประกาศ เพื่อปฏิบัติการตาม พรบ. ฉบับนี้
- 2.6 ดำเนินการอย่างอื่น เพื่อให้การให้หรือการขอความช่วยเหลือตาม พรบ. นี้บรรลุผล

⁴⁴ พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 34.

⁴⁵ พรบ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 35.

3. วิธีการให้ความช่วยเหลือ

การดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ บัญญัติไว้ในมาตรา

9 ดังนี้

3.1 ประเทศไทยอาจให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศผู้ร้องขอได้แม้ว่า ไม่มีสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาระหว่างกัน แต่ประเทศผู้ร้องขอต้องแสดงว่าจะให้ความช่วยเหลือในทำนองเดียวกัน เมื่อประเทศไทยร้องขอ

3.2 การกระทำซึ่งเป็นมูลกรณีของความช่วยเหลือนั้นเป็นความผิดที่มีโทษฐานใดฐานหนึ่ง ตามกฎหมายไทย เว้นแต่เป็นกรณีที่ประเทศไทยกับประเทศผู้ร้องขอมิมีสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาต่อกันและข้อความในสนธิสัญญาระบุไว้เป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ ความช่วยเหลือดังกล่าวต้องเป็นไปตามพรบ. ฉบับนี้

3.3 ประเทศไทย อาจปฏิเสธคำร้องขอความช่วยเหลือ หากคำร้องขอนั้นกระทบกระเทือนอธิปไตย ความมั่นคง หรือสาธารณประโยชน์ที่สำคัญอื่นๆ ของประเทศไทย หรือเกี่ยวเนื่องกับความผิดทางการเมือง

3.4 การให้ความช่วยเหลือต้องไม่เกี่ยวเนื่องกับความผิดทางทหาร

ทั้งนี้ ประเทศที่มีสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญากับประเทศไทย หากประสงค์จะขอความช่วยเหลือให้ทำคำร้องขอความช่วยเหลือส่งไปยังผู้ประสานงานกลาง แต่สำหรับประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญาดังกล่าวกับประเทศไทยให้ส่งคำร้องขอโดยวิธีการทูต และคำร้องขอความช่วยเหลือให้ทำตามแบบหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่ผู้ประสานงานกลางกำหนด (มาตรา 10)

4. วิธีการขอรับความร่วมมือ

ให้ผู้ประสานงานกลางถือคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการตามคำร้องที่ส่งมา ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 12 ดังนี้

4.1 คำร้องขอให้สอบปากคำพยาน จัดหาให้ซึ่งเอกสารหรือสิ่งของอันเป็น พยานหลักฐานซึ่งเป็นการดำเนินการนอกศาล คำร้องขอให้จัดส่งเอกสาร คำ

ร้องขอให้คืนคำร้องขอให้ยึดเอกสารหรือสิ่งของและคำร้องขอให้สืบหาบุคคล ให้ส่งอธิบดีกรมตำรวจดำเนินการ

4.2 คำร้องขอให้สืบพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ ซึ่งเป็นการดำเนินการในศาล และคำร้องขอให้ดำเนินการรับหรือยึดทรัพย์สิน ให้ส่งอัยการพิเศษฝ่ายคดีดำเนินการ

4.3 คำร้องขอให้โอนหรือรับโอนบุคคลที่ถูกคุมขังเพื่อสืบพยานบุคคล ให้ส่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ดำเนินการ

4.4 คำร้องขอให้เริ่มกระบวนการคดีทางอาญา ให้ส่งอธิบดีกรมตำรวจ และอัยการพิเศษฝ่ายคดีดำเนินการ

5. วิธีการขอให้ความช่วยเหลือ

การดำเนินการขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ บัญญัติไว้ในมาตรา 36 ดังนี้ หน่วยงานของรัฐที่ประสงค์จะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้เสนอเรื่องต่อผู้ประสานงานกลาง คำขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศและเอกสารทั้งปวงที่จะส่งไป ให้ทำตามแบบหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ผู้ประสานงานกลางกำหนด (มาตรา 37)

ผู้ประสานงานกลางเป็นผู้พิจารณาว่า สมควรจะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศหรือไม่ โดยพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ รายละเอียด ข้อเท็จจริง และเอกสารประกอบ แล้วแจ้งให้หน่วยงานผู้ขอทราบ (มาตรา 38)

และหน่วยงานผู้ขอต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ต่อประเทศผู้รับคำร้องขอในการใช้ข่าวสารหรือพยานหลักฐานตามวัตถุประสงค์ที่ระบุในคำขอ และหน่วยงานผู้ขอต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ต่อประเทศผู้รับคำร้องขอในการรักษาความลับของข่าวสารหรือพยานหลักฐานที่ขอรับความช่วยเหลือ เว้นแต่ ข่าวสารหรือพยานหลักฐานนั้นจำเป็นต่อการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย อันเป็นผลจากการสืบสวน การสอบสวน การฟ้องคดี หรือการดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่ระบุไว้ในคำขอ (มาตรา 39)

6. การให้ความคุ้มครองพยานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายไทย ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองกับบุคคลที่เข้ามาเบิกความเป็นพยานหรือให้ปากคำ ตาม พรบ. ฉบับนี้ไว้ในมาตรา 40 ดังนี้ คือ บุคคลจะไม่ถูกส่งหมาย

เพื่อดำเนินคดีใดๆ หรือ ถูกคุมขัง หรือถูกจำกัดเสรีภาพ โดยเหตุจากการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนบุคคลนั้นออกจากประเทศผู้รับคำร้องขอและสิทธิของบุคคลดังกล่าวข้างต้นสิ้นสุดลงเมื่อบุคคลนั้นมีโอกาสที่จะออกจากประเทศไทยภายในระยะเวลา 15 วัน หลังจากที่ได้รับแจ้งจากหน่วยงานผู้ร้องขอแล้วว่าไม่จำเป็นต้องอยู่ในประเทศไทยอีกต่อไปอีกแต่ยังคงอยู่ในประเทศไทยต่อไป หรือบุคคลนั้นได้กลับเข้ามาโดยสมัครใจหลังจากที่ได้ออกจากประเทศไทยไปแล้ว

7. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามคำร้องขอ

พรบ. ฉบับนี้ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 42 ดังนี้ บรรดาค่าใช้จ่ายต่างๆ เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ และการขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

4.2.4. พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472

ในการกำหนดความผิดฐานฟอกเงิน ตามอนุสัญญาเวียนนา ค.ศ. 1988 ถือเป็นความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันได้ ประเทศไทยถือว่าความผิดซึ่งบุคคลผู้ถูกขอให้ส่งตัวได้กระทำไปนั้นต้องเป็นความผิดต่อกฎหมายอาญาของทั้งสองประเทศ คือ ประเทศที่มีคำขอให้ส่งตัว ตามหลัก Double Criminality และเมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเวียนนา 1988 นี้แล้ว ถือว่าความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ และมีผลกับทุกประเทศที่เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้ และมีลักษณะเป็น Double Criminality ด้วย

วัตถุประสงค์ในการมีกฎหมายภายในของประเทศไทย ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เพื่อเปิดโอกาสในการที่จะส่งคนข้ามแดนให้แก่ประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา โดยใช้หลักถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน ซึ่งได้บัญญัติไว้ใน พรบ. ส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มาตรา 4 ดังนี้ “แม้จะไม่มีสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็ดี ถ้ารัฐบาลสยามพิจารณาเห็นเป็นการสมควร ก็อาจส่งตัวบุคคลผู้ต้องหา หรือที่พิจารณาเป็นสัจย์ว่ากระทำผิด มีโทษอาชญาภายในเขตอำนาจศาลของต่างประเทศใดๆ ให้แก่ประเทศนั้นๆ ได้ แต่การกระทำผิดเช่นว่านี้ ต้องเป็นความผิดซึ่งกฎหมายสยาม กำหนดโทษจำคุกไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยสนธิสัญญา และโดยวิธีปฏิบัติต่างตอบแทนหรืออาศัยหลักถ้อยที่ถ้อยอาศัย

ในการทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนแก่กันในรูปของสนธิสัญญาทวิภาคี แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศที่มาทำสนธิสัญญากัน ในอนุสัญญา ค.ศ. 1988 ซึ่งเป็นสนธิสัญญาพหุภาคี นั้น มีหลายประเทศที่เข้ามารวมเป็นภาคี โดยไม่มีการ ทราบเลยว่าเป็นประเทศใด ที่จะต้องผูกพันส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ จึงเห็นว่า ประเทศไทย ควร จะตั้งข้อสงวน ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนว่าจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้เฉพาะประเทศที่มีสนธิ สัญญาทวิภาคีกับประเทศไทยเท่านั้น เพื่อที่จะได้มีการตกลงกันในรายละเอียดให้เป็นที่เข้าใจ ของทั้งสองฝ่าย

ดังนั้น หลักกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ตาม พรบ. ส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งสอดคล้องกับ อนุสัญญาเวียนนา 1988 และข้อตกลงระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน ที่ได้ กำหนดให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันได้ หากมีผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินได้หลบหนีเข้า ไปพักอาศัยอยู่ในประเทศอื่น ประเทศนั้นก็สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ หากมีการร้องขอ ถึง แม้ว่าประเทศที่ร้องขอ กับประเทศที่ถูกร้องขอจะมีได้ทำสนธิสัญญาต่อกัน แต่ที่อาศัยหลัก ถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่างตอบแทนต่อกัน

สาระสำคัญของหลักกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ตาม พรบ. ส่งผู้ ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มีดังนี้

(1) การส่งผู้ร้ายข้ามแดนย่อมเริ่มด้วย มีการร้องขอจากรัฐบาลต่าง ประเทศ โดยทางทูต ของรัฐบาลนั้นมายังรัฐบาลไทย ให้ส่งบุคคลผู้ใดผู้หนึ่งข้ามแดน หรือถ้า ไม่มีทูตก็โดยทางเจ้าพนักงานกงสุลผู้มีหน้าที่⁴⁶ ซึ่งโดยปกติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน มิได้เกิด จากการริเริ่มของรัฐที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนเอง แต่จะเริ่มขึ้นก็ต่อเมื่อรัฐที่ต้องการให้มีการส่งผู้ ร้ายข้ามแดนร้องขอมา

(2) เมื่อจับตัวผู้ที่มีการร้องขอให้ส่งข้ามแดนได้แล้ว ต้องนำตัวผู้นั้น ขึ้นสู่ศาลและต้องดำเนินการไต่สวนตามวิธีพิจารณาความอาญา⁴⁷

การที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยปกติจะมีการไต่สวนก่อน ซึ่งการไต่ สวนนี้ โดยทั่วไป เป็นการไต่สวน โดยศาลว่าเป็นกรณีที่จะส่งตัวผู้นั้นข้ามแดนได้หรือไม่

⁴⁶ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มาตรา 6.

⁴⁷ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มาตรา 11.

และในการไต่สวนนี้จะมีการฟังพยานหลักฐานกันเพียงว่ากรณีมีมูลพอที่จะส่งข้ามแดนได้หรือไม่เท่านั้น โดยไม่พิจารณาถึงไปถึงขั้นว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดจริงหรือไม่

(3) คำร้องขอให้ส่งบุคคลข้ามแดนนั้นมีหลักฐานส่งมาประกอบ คือ

(ก) ในกรณีที่จะขอให้ส่งผู้ที่ศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดไปรับโทษ ต้องมีสำเนาคำพิพากษาของศาลที่ได้พิจารณาคดีนั้น ซึ่งมีเจ้าหน้าที่รับรองโดยชอบ

(ข) ในกรณีที่จะขอให้ส่งผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด ต้องมีหมายจับ หรือสำเนาหมายจับซึ่งมีเจ้าหน้าที่รับรองโดยชอบ*⁴⁸

ตามหลักกฎหมายข้อนี้ การพิพากษาหรือการบังคับโทษ จะกระทำได้เฉพาะในความผิดที่ขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเท่านั้น จะพิพากษาถึงความผิดฐานที่มีได้ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนมิได้

(4) เมื่อมีการร้องขอให้ส่งบุคคลใดข้ามแดน ถ้าปรากฏว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ซึ่งศาลของประเทศใดได้พิจารณาและพิพากษาให้ปล่อย หรือได้รับโทษในความผิดที่ร้องขอให้ส่งข้ามแดนแล้ว จะไม่มีการส่งตัวผู้นั้นไปอีก*⁴⁹

ตามหลักกฎหมายข้อนี้ เมื่อได้มีการดำเนินคดีกับผู้ใด ในรัฐที่ถูกร้องขอจนมีการยื่นฟ้องไปแล้ว หรือมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว รัฐที่ถูกร้องขอนั้นชอบที่จะปฏิเสธไม่ส่งตัวผู้นั้นข้ามแดนให้ ตามคำร้องขอของรัฐอื่นได้

(5) ตามหลักกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน กำหนดความผิดที่จะส่งข้ามแดนว่าจะต้องเป็นความผิดที่กำหนดโทษจำคุกไม่น้อยกว่าหนึ่งปี*⁵⁰

ตามหลักกฎหมายข้อนี้ ในคดีเล็กๆ น้อยๆ จะไม่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่กัน คดีประเภทใดเป็นคดีเล็กน้อยที่จะไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดน ให้แก่กันนั้น อาจแตกต่างกันในแต่ละประเทศ

ดังนั้น ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ตามร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ได้กำหนดบทลงโทษการกระทำความผิดฐานฟอกเงินได้ โดยมีโทษจำคุก ตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบห้าปี ดังนั้น กระทำความผิดฐานฟอกเงิน จึงเป็นความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันได้

⁴⁸ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มาตรา 7.

⁴⁹ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มาตรา 5.

⁵⁰ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มาตรา 4.

(6) ตามหลักกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน จะไม่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดอันมีลักษณะในทางการเมือง*⁵¹

การปฏิเสธไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนของรัฐที่ถูกร้องขอ รัฐส่วนมากจะไม่ส่งผู้กระทำความผิดทางการเมือง ส่วนใหญ่จะเกิดปัญหาที่ว่าความผิดอย่างไร เป็นความผิดทางการเมือง ซึ่งเป็นปัญหาที่มักมีความเห็นไม่ตรงกัน ซึ่งหลักในการพิจารณาว่าความผิดใดเป็นความผิดทางการเมืองหรือไม่ อาจพิจารณาจากพื้นฐานในทางอรรถวิสัย กล่าวคือ พิจารณาจากมูลเหตุจูงใจ หรือความมุ่งหมายในการกระทำความผิดของผู้นั้น หรือพิจารณาจากทั้งมูลเหตุจูงใจ และความมุ่งหมายในการกระทำความผิดทางหนึ่ง และอีกทางหนึ่งอาจพิจารณาจากพื้นฐานในทางภาวะวิสัย กล่าวคือ พิจารณาจากคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดนั้นๆ เอง อย่างไรก็ตาม ความผิดใดจะเป็นความผิดทางการเมืองหรือไม่ มักจะเป็นสิทธิเด็ดขาดของประเทศที่ได้รับคำร้องขอ

ตามอนุสัญญาเวียนนา 1988 กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และความผิดฐานฟอกเงิน ไม่เป็นความผิดเกี่ยวกับการเมือง จากหลักที่กล่าวข้างต้น ในการพิจารณาว่าความผิดใดเป็นความผิดทางการเมืองเป็นดุลพินิจของศาลไทย จะเห็นว่าความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน หากมิใช่การกระทำที่กระทบกระเทือนต่ออำนาจอธิปไตยของประเทศ ไม่ได้มุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงหรือล้มล้างการปกครองแล้ว ไม่ถือว่าเป็นความผิดทางการเมือง นั่นคือ ความผิดฐานฟอกเงินไม่เป็นความผิดเกี่ยวกับการเมืองอยู่แล้วและจากข้อกำหนดในสนธิสัญญาที่ไทยทำกับประเทศต่างๆ และพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 ไม่มีข้อกำหนดใดที่ขัดแย้งกับอนุสัญญาเวียนนา 1988 นี้ ดังนั้นจึงถือได้ว่า ความผิดฐานฟอกเงินสามารถที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อกันได้

เกี่ยวกับเรื่องการปฏิเสธในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน อนุสัญญาเวียนนา 1988 กำหนดไว้กว้างกว่าใน พรบ. ส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 และในสนธิสัญญาใดๆ ที่ไทยทำไว้กับประเทศต่างๆ คือในกรณีที่เป็นเหตุให้เชื่อว่า การขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นมีสาเหตุมาจาก เรื่องเชื้อชาติ ศาสนา หรือสัญชาติ ของบุคคลอันจะทำให้การดำเนินคดีขาดความยุติธรรม หรือกรณีที่เป็นเหตุให้เชื่อว่า จะเกิดอคติในกระบวนการยุติธรรมต่อบุคคลที่ถูกขอร้องให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน อนุสัญญาเวียนนา 1988 กำหนดให้ปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ และ

⁵¹ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มาตรา 12.

หากประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาแล้วก็ต้องผูกพันตามพันธกรณีข้อนี้ ตามที่อนุสัญญานี้กำหนดไว้

เมื่อพิจารณากฎหมายไทยแล้ว จะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินยังมีน้อย จะมีก็แต่เฉพาะการกระทำความผิดในเรื่องของการค้ายาเสพติด ตามพรบ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ที่เป็นผลโดยตรงมาจากอนุสัญญาเวียนนา 1988 ที่ประเทศไทยต้องออกกฎหมายอนุวรรตการเพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญานับดังกล่าว และถือได้ว่ามาตรการทางกฎหมายตามพรบ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 เป็นบทกฎหมายที่เหมาะสมแก่ การปราบปรามการฟอกเงินมากที่สุด ส่วนมาตรการทางกฎหมายในส่วนของการริบทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32,33 เป็นมาตรการทางกฎหมายในการริบทรัพย์สิน ของประเทศไทยที่มีมานานแล้ว มิได้เกิดจากอนุสัญญาหรือสนธิสัญญาแต่อย่างใด ส่วนพรบ. ความร่วมมือระหว่างประเทศ ในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 และพรบ. ส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 เป็นมาตรการในการเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศที่ใช้ในการสกัดกั้นการฟอกเงินได้ อันเป็นผลที่เกิดมาจากอนุสัญญา หรือสนธิสัญญาที่ประเทศไทยได้ทำไว้กับประเทศอื่น แต่ได้นำมาเป็นมาตรการทางกฎหมายในการให้ความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในการขอหรือรับความช่วยเหลือ หากมีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเกิดขึ้น ดังนั้นในการให้ความร่วมมือในการสกัดกั้นการฟอกเงินของประเทศไทย จึงอาศัยมาตรการทางกฎหมายทั้ง 4 ฉบับดังกล่าว เป็นแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายในประเทศไทย และเป็นแนวทางในการให้ความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในการสกัดกั้นการฟอกเงิน ดังนั้น หากประเทศไทยมีกฎหมายฟอกเงินใช้บังคับแล้ว ก็จะเป็นการสอดคล้องกับหลักการในอนุสัญญาเวียนนา 1988 และข้อตกลงระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน ที่กำหนดให้การกระทำความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญา และสามารถอาศัยความร่วมมือจากประเทศอื่น ๆ ในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด และเป็นความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทย ได้มีบทบัญญัติของกฎหมาย ตามร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ..... โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย ตามร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ..... มีเหตุผลในการบัญญัติกฎหมายฟอกเงิน ดังนี้คือ เนื่องจากปัจจุบันผู้ประกอบอาชญากรรม ซึ่งกระทำความผิดกฎหมายบางประเภท

เป็นจำนวนมาก ได้นำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นมากระทำการในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นมากระทำการในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินไปใช้เป็นประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปอีก ทำให้ยากแก่การปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายเหล่านั้น และโดยที่กฎหมายที่มีอยู่ก็ไม่สามารถปราบปรามการฟอกเงิน หรือดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินเหล่านั้นได้เท่าที่ควร ดังนั้นเพื่อเป็นการตัดวงจรประกอบอาชญากรรมดังกล่าว สมควรกำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้ทางราชการสามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และโดยที่ประเทศไทยประสงค์จะเข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาเวียนนา 1988 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการทำภาคีสมาชิกตามกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการฟอกเงินรวมอยู่ด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

2. หากมีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเกิดขึ้นในประเทศไทย ตามร่าง พรบ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ..... ได้บัญญัติความหมายของการกระทำความผิด ไว้ดังต่อไปนี้

การกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทางธุรกิจ ตามกฎหมายนี้ใช้คำว่า “ธุรกรรม” ซึ่งคำว่า ธุรกรรม หมายความว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำนิติกรรม สัญญา หรือการดำเนินการใด ๆ ทางการเงิน ทางธุรกิจ หรือการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย หมายความว่า ธุรกรรมที่มีความซับซ้อน ผิดไปจากการทำธุรกรรมในลักษณะเดียวกับที่ทำกันอยู่ตามปกติ ธุรกรรมที่ขาดความเป็นไปได้ ในเชิงเศรษฐกิจ ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า กระทำขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือธุรกรรมที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกรรมเพียงครั้งเดียวหรือหลายครั้ง

ความผิดมูลฐาน หมายความว่า ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วย มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับเพศตาม ประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือชักพาเพื่อการอนาจาร หญิงและเด็ก เพื่อให้สำเร็จความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการค้าหญิงและเด็กหญิง หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการ ป้องกัน และปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี และให้หมายความถึง การสมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าวด้วย

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หมายความว่า

- (1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน
- (2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอน ด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ
- (3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

3. องค์กรที่มีหน้าที่ดำเนินงาน ตามร่าง พรบ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กำหนดให้มีสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สามารถที่จะรับรายงานจากสถาบันการเงินที่จะเป็นศูนย์กลางในการรับรายงานต่าง ๆ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัย หรือผิดปกติเกี่ยวกับการฟอกเงินที่ได้รับรายงานมา จึงเห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อที่จะปฏิบัติหน้าที่และมีอำนาจตามร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อปฏิบัติงานในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และรายงานข้อมูล อีกทั้งปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ในส่วนอื่น ๆ ตามร่างกฎหมายฉบับดังกล่าว เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จึงมีอำนาจหน้าที่ตามร่างพระราชบัญญัติ ดังต่อไปนี้⁵²

- (1) ดำเนินการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการและคณะกรรมการธุรกรรม และปฏิบัติงานธุรการอื่นๆ
- (2) รับรายงานการทำธุรกรรมที่ส่งให้ และแจ้งตอบการรับรายงาน
- (3) เก็บรวบรวม ติดตาม ตรวจสอบ ศึกษา และวิเคราะห์รายงานและข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการทำธุรกรรม
- (4) เก็บรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน
- (5) จัดให้มีโครงการที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ในการศึกษา และฝึกอบรมในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อช่วยเหลือ หรือสนับสนุนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้มีการจัดโครงการดังกล่าว
- (6) ให้ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัติ หรือตามกฎหมายอื่น

⁵² ร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 39.,

ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลทางคอมพิวเตอร์นั้นก็ได้ เมื่อไม่ปรากฏว่ามีวิธีการอื่นใดที่ดีกว่า

ในกรณีที่ศาลเห็นว่า ข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่กล่าวอ้างให้ศาลอนุญาตให้ดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดๆ ได้ตามที่เห็นสมควร แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน*⁵³

นอกจากนี้ สำนักงาน ยังมีหน้าที่ในการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี เสนอต่อคณะรัฐมนตรี โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้*⁵⁴

- (1) รายงานผลการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นตาม พระราชบัญญัตินี้
- (2) ปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติงาน
- (3) รายงานข้อเท็จจริงหรือข้อสังเกตจากการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ พร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะ

จะเห็นได้ว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะเป็นศูนย์กลางในการรับรายงาน แจ้งตอบรับการรายงาน รวมทั้งเก็บรวบรวม ติดตาม และวิเคราะห์รายงาน และข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการกระทำธุรกรรมที่กล่าวข้างต้น ซึ่งแบบอย่างของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีแนวการจัดตั้งมาจากประเทศที่มีกฎหมายปราบปรามการฟอกเงินบังคับใช้แล้ว เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย สำหรับประเทศไทย ถือเป็นเรื่องใหม่ ในการจัดตั้งสำนักงานขึ้นมาเป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในการรับรายงาน ส่งรายงาน และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานฟอกเงิน ดังเช่น แบบอย่างในการจัดตั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่เห็นได้ชัดเจนได้แก่

1. FinCEN เป็นหน่วยงานของประเทศสหรัฐอเมริกา ทำหน้าที่รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน รับข้อมูลทางการเงินจากหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน

* ร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 41.,

* ร่างพรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 42.,

แล้วนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์ ในกรณีที่เป็นข้อมูลที่น่าสงสัยก็จะส่งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการต่อไป เช่น ข้อมูลทางการเงินที่เกี่ยวกับยาเสพติด (DEA) ข้อมูลทางการเงินที่เกี่ยวกับการหลบเลี่ยงภาษีก็จะส่งไปยังกรมสรรพากร ข้อมูลที่เกี่ยวกับการก่อการร้าย ก็จะส่งไปยังตำรวจ สอบสวนกลาง (FBI)

2. NCIS เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมการปราบปรามในภาพรวมของประเทศอังกฤษ มี NDIU (National Drugs Intelligence Unit) รับข้อมูลจากทั่วประเทศทั้งรัฐและเอกชน จากนั้นจะวิเคราะห์ข้อมูล โดยเน้นบัญชีที่ต้องสงสัย หลังจากนั้นจะส่งข้อมูลที่ต้องสงสัยนั้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ และจะมีการติดตามผล เจ้าหน้าที่สืบสวนจะต้องรายงานผลการสืบสวนให้ NDIU ทราบว่าสืบหน้าไปอย่างไรบ้าง

3. AUSTRAC เป็นเครื่องมือหรือรูปแบบของการจัดโครงการเพื่อใช้ติดตาม สืบสวนทางการเงิน (มีใช้หน่วยงานตำรวจ) รับข้อมูลทุกข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ของประเทศออสเตรเลีย AUSTRAC มีหน่วยงาน 2 หน่วย คือ หน่วยวิเคราะห์ข้อมูล และส่งข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการต่อไป⁵⁵

ดังนั้น ร่าง พระราชบัญญัติฉบับนี้ จึงเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ หน่วยงานที่มีหน้าที่บังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายกับสถาบันการเงิน โดยกำหนดให้สถาบันการเงินต้องมีหน้าที่ตรวจสอบลูกค้าของตนว่า มีกรณีสงสัยว่าจะนำเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมาฝากหรือไม่และกำหนดให้สถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องรายงานข้อมูลที่ต้องสงสัยให้สำนักงานรับทราบ เพื่อกำหนดขั้นตอนการรายงานเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป

4. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และคณะกรรมการธุรกรรม ตามร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ให้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 2 ชุด คือ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการระดับนโยบาย คอยกำกับดูแลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ อันเป็นการถ่วงดุลอำนาจมิให้มีการปฏิบัติโดยไม่ถูกต้องชอบธรรมขึ้น และคณะกรรมการธุรกรรม ซึ่งประกอบด้วยกรรมการจำนวน 3 คน มีหน้าที่เป็นคณะกรรมการในระดับปฏิบัติการ ซึ่ง

⁵⁵ รายงานการประชุมครั้งที่ 3/2537, เอกสารการประชุมสำนักงาน ป.ป.ส., วันที่ 4 กรกฎาคม 2537, หน้า

เป็นส่วนที่เพิ่มเติมจากร่าง พรบ. ฉบับเดิม ที่กำหนดให้มีเพียง สำนักงานบริหารข้อมูลเกี่ยวกับการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ แก้ไขเปลี่ยนให้ชื่อเป็น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้*⁵⁶

- (1) เสนอมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อคณะรัฐมนตรี
- (2) พิจารณาให้ความเห็นต่อรัฐมนตรี ในการออกกฎกระทรวงระเบียบและประเทศ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้
- (3) วางระเบียบเกี่ยวกับการเก็บรักษา การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด การนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์และการประเมินค่าเสียหาย และค่าเสื่อมสภาพ
- (4) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้
- (5) ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น

ส่วนคณะกรรมการธุรกรรม มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้*⁵⁷

- (1) ตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด
- (2) สั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามมาตรา 33 หรือมาตรา 34
- (3) สั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินตามมาตรา 43
- (4) เสนอรายงานผลการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ต่อคณะกรรมการ

ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องกับ หรืออาจเกี่ยวข้องกับ การกระทำที่การกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนได้ ภายในเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกิน 24 ชั่วโมง

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามที่กล่าวข้างต้นไปก่อน แล้วรายงานให้คณะกรรมการธุรกรรมทราบก็ได้*⁵⁸

* ร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 23,

* ร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 32,

* ร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 33,

ในกรณีที่มีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องกับหรืออาจเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นเป็นลายลักษณ์ อักษรยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราว ภายในเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกินสิบวันทำการ*⁵⁹

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการแล้วแต่กรณี สั่งยับยั้งการทำ ธุรกรรมตามมาตรา 33 หรือมาตรา 34 แล้ว ให้คณะกรรมการรายงานให้คณะกรรมการทราบ

นอกจากนี้ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ กรรมการ ธุรกรรม เลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ หากปฏิบัติตามหน้าที่โดยได้รับมอบหมายเป็น หนังสือจากเลขาธิการให้มีอำนาจดังต่อไปนี้*⁶⁰

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์ การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณีส่งเจ้าหน้าที่มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบ การพิจารณา

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบ การพิจารณา

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่อยู่หรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควร สงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานในเวลากลางวันระหว่างพระ อาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก และในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า หากไม่ดำเนินการในทันที ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้น จะถูกยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยน สภาพไปจากเดิม ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืนได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายดังกล่าว แสดง เอกสารมอบหมายและบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้ บัตรประจำตัวต้องเป็นไป ตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนด และคณะกรรมการธุรกรรมจะได้รับประโยชน์ตอบแทนตามที่ คณะรัฐมนตรีกำหนดเช่นกัน

* ร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 34.

** ร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 36.

ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการ
การตุลาการ เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

5. การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

การริบทรัพย์สิน ตามที่ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
ได้รับแนวความคิดมาจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งจากสหรัฐอเมริกา โดย
เริ่มต้นจากตัวทรัพย์สินเป็นหลัก แล้วนำไปสู่ตัวบุคคล เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจจะยึดทรัพย์สิน
โดยเหตุอันควรสงสัย ไม่ต้องมีผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด

มาตรา 43 บัญญัติว่า ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำ
ธุรกรรม หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้น
ทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจ
สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว มีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขานุการจะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามวรรค
หนึ่งไปก่อน แล้วรายงานให้คณะกรรมการธุรกรรมทราบก็ได้

ผู้ทำธุรกรรมซึ่งถูกสั่งอายัดทรัพย์สินจะแสดงหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สิน
ในการทำธุรกรรมนั้น มิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอน
การยึดหรืออายัดก็ได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขานุการแล้วแต่กรณี สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน
หรือสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้คณะกรรมการธุรกรรมรายงานให้
คณะกรรมการทราบ

มาตรา 44 บัญญัติว่า ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใด
เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้เลขานุการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำร้อง
ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้น ตกเป็นของแผ่นดิน

เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อศาลตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้เลขานุการ
ประกาศเพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอถอนศาลมีคำสั่ง และถ้ามี
หลักฐานแสดงว่าผู้ใดอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ ก็ให้เลขานุการมีหนังสือแจ้งให้ผู้นั้น
ทราบเพื่อให้สิทธิดังกล่าวด้วย

การประกาศตามวรรคสอง ให้ปิดประกาศไว้ที่สำนักงานและที่สถานที่ตำรวจ
ท้องที่มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน อย่างน้อย 7 วัน และให้ประกาศอย่างน้อยสองวัน ติดต่อกัน

กัน ในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่น ส่วนการแจ้งนั้น ให้แจ้งโดยไปรษณีย์ลง ทะเบียนตอบรับตามที่อยู่ครั้งหลังสุดของผู้ยื่นเท่าที่ปรากฏในหลักฐานตามวรรคสอง

ทั้งนี้ ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หมายความว่า

(1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือ การกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน

(2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอน ด้วยประการ ใดๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ

(3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือ เปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคล ใดหรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

จะเห็นได้ว่า การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เป็นการขยาย ขอบเขตการริบทรัพย์สินในประมวลกฎหมายอาญา ให้สามารถริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการ กระทำความผิดมูลฐานรวมถึงดอกผล ไม่ว่าจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ ครั้ง และไม่ว่าจะอยู่ความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏ หลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด และแตกต่างไปจากการริบทรัพย์สินตาม พรบ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นการริบ ทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา มีลักษณะเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยา เสพติด โดยเริ่มต้นจากตัวบุคคลไปสู่ตัวทรัพย์สิน แต่ก็มีส่วนที่มีลักษณะคล้ายกัน คือ การริบ ทรัพย์สินตาม พรบ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิด พ.ศ. 2534 สามารถริบ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เปลี่ยนสภาพไปแล้วได้ ไม่ว่าจะ เปลี่ยนสภาพกี่ครั้ง สิทธิเรียกร้อง ผลประโยชน์และดอกผลจากทรัพย์สินดังกล่าว หน้าที่บุคคล ภายนอกถึงกำหนดชำระแก่ผู้ต้องหา และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินจะอยู่ในความครอบครอง ของบุคคลอื่น หรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม ซึ่งการริบ ทรัพย์สินประเภทนี้ มีผลกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไม่ใช่เฉพาะผู้กระทำความผิด เท่านั้น กฎหมายจึงบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้

นอกจากนี้ ร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ยังได้มีบทคุ้มครอง บุคคลภายนอกที่กระทำการโดยสุจริต

มาตรา 45 บัญญัติว่า ผู้ซึ่งอ้างเป็นเจ้าของทรัพย์สินอาจยื่นคำร้องก่อนศาลมีคำสั่ง โดยแสดงให้ศาลเห็นว่า

(1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริงและทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือ

(2) ตนเป็นผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์โดยสุจริต และมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควร ในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางการกุศลสาธารณะ

ถ้าผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินพิสูจน์ได้ จะไม่มีการดำเนินการใดๆ กับทรัพย์สินดังกล่าว ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้น ตกเป็นของแผ่นดิน

และถ้าหากศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ภายหลังพิสูจน์ได้ว่า ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงและทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือได้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์โดยสุจริต และมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางการกุศลสาธารณะ ศาลจะมีคำสั่งคืนทรัพย์สินนั้น ถ้าคืนไม่ได้จะให้ชดเชยราคาทรัพย์สินนั้นตามราคาที่ประเมินได้ในวันที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้รับดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยเงินฝากประเภทฝากประจำของธนาคารออมสินในจำนวนเงินที่ได้รับคืน หรือชดเชยราคาแล้วแต่กรณี (มาตรา 51 วรรค 4)

ทั้งนี้ การยื่นคำร้องขอให้ศาลส่งคืนทรัพย์สิน ผู้อ้างความเป็นเจ้าของทรัพย์สินต้องยื่นคำร้องภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน และผู้ร้องต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ไม่สามารถยื่นคำร้องคัดค้านตามมาตรา 45 ได้ เพราะไม่ทราบถึงประกาศหรือแจ้งของเลขาธิการหรือมีเหตุขัดข้องอันสมควรประการอื่น

และก่อนศาลมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้น ให้ศาลแจ้งให้เลขาธิการทราบถึงคำร้องของเจ้าของทรัพย์สิน และให้โอกาสพนักงานอัยการเข้ามาโต้แย้งคำร้องนั้นได้

หากในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน ตามมาตรา 46 หากปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นอีก ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้

หลังจากที่พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่า ทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดฐานฟอกเงิน หรือความผิดมูลฐาน หากมีเหตุอันควร

เชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้พ้นจากอำนาจศาล เลขานุการจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาล มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนก็ได้ เมื่อได้รับคำขอดังกล่าวแล้วให้ศาล พิจารณาคำขอเป็นการด่วน ถ้ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าคำขอนั้นมีเหตุอันสมควร ให้ศาลมีคำสั่งตามที่ขอโดยไม่ชักช้า

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขานุการ ได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามคำสั่งแล้ว รายงานให้ทราบพร้อมทั้งประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็ว ซึ่งการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ส่วนการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ หากไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เลขานุการอาจมีคำสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์แก่ทางราชการ แล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบก็ได้ การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด หรือการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

และถ้าปรากฏในภายหลังว่าทรัพย์สินที่นำออกขายทอดตลาดหรือนำไปใช้ประโยชน์ มิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คืนทรัพย์สินนั้นพร้อมทั้งชดเชยค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามจำนวนที่คณะกรรมการกำหนด ให้แก่เจ้าของหรือผู้ที่ครอบครอง ถ้าไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ ให้ชดเชยราคาทรัพย์สินนั้นตามราคาที่ประเมินได้ ในวันที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือตามราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองได้รับดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยเงินฝากประเภทฝากประจำของธนาคารออมสิน ในจำนวนวันที่ได้รับคืน หรือชดเชยราคาแล้วแต่กรณี

การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

6. การกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ตามร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 5 บัญญัติให้การกระทำความผิดต่อไปนี้ เป็นการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

(1) โอน รับโอน หรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน

ขณะหรือหลังการกระทำความผิด มิให้ต้องได้รับโทษ หรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

(2) กระทำด้วยประการใดๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่มีการจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใดๆ ซึ่งทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิด

นอกจากผู้กระทำความผิดตามมาตรา 5 จะเป็นผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน เช่นเดียวกันและได้รับโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น ได้แก่

(1) สนับสนุนหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด

(2) จัดหา หรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่หรือวัตถุใดๆ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากการถูกจับกุม หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ

(3) ชี้นำหรือติดต่อบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิด ผู้ใดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้น เพื่อช่วยบิดามารดา บุตร สามีหรือภริยาของตนให้พ้นจากการถูกจับกุม ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

และมาตรา 8 กฎหมายยังได้บัญญัติให้ผู้ใดพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ

จะเห็นได้ว่า การกระทำความผิดตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ในมาตรา 5, 7 และ มาตรา 8 มีลักษณะของฐานความผิดที่สอดคล้องกับมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาเวียนนา 1988 ที่ให้ภาคีสมาชิกแต่ละประเทศกำหนดให้การกระทำความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดอาญา ตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ

ร่างพระราชบัญญัตินี้ยังได้นำเอามาตรการสมคบมาใช้ในการติดตามกระบวนการในการกระทำความผิดฐานฟอกเงินด้วย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 9 ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

จะเห็นได้ว่า การเอามาตรการสมคบมาใช้ เป็นมาตรการเดียวกับ พรบ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะดึงเอาบรรดาผู้บงการเกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานทั้งหลายมาลงโทษ ไม่ได้มุ่งลงโทษลูกน้องที่เป็นผู้ลงมือกระทำความผิด เพราะในร่างพระราชบัญญัติ มาตรา 7 ที่ให้ลงโทษผู้สนับสนุน หรือช่วยเหลือด้วยวิธีต่างๆ ให้ได้รับผิดเท่าตัวการนั้น ถือว่าสามารถจัดการกับบุคคลเหล่านี้ได้พอสมควรอยู่แล้ว ดังนั้น ใครก็ตามที่เข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นตัวการ ผู้ที่คอยสนับสนุน หรือช่วยเหลือด้วยวิธีต่างๆ หรือแม้แต่ผู้ที่ได้พยายามกระทำความผิด และโดยเฉพาะผู้ที่อยู่เบื้องหลัง กฎหมายก็สามารถเอาตัวบุคคลเหล่านั้นมาลงโทษได้ และถ้าบุคคลที่กระทำความผิดฐานฟอกเงิน มีตำแหน่งเป็นกรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานตาม พระราชบัญญัติฉบับนี้ จะต้องได้รับโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้ สำหรับความผิดนั้น (มาตรา 10) และถ้าบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามประมวลกฎหมายอาญาอันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จะต้องได้รับโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้ สำหรับความผิดนั้นเช่นกัน (มาตรา 11)

อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดฐานฟอกเงิน แม้จะเกิดขึ้นภายนอกราชอาณาจักร ก็จะต้องได้รับโทษ เสมือนกับการกระทำเกิดขึ้นในราชอาณาจักร ถ้าปรากฏว่า

- (1) ผู้กระทำความผิด หรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทย หรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย
- (2) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และได้กระทำโดยประสงค์ให้ความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือรัฐบาลไทยเป็นผู้เสียหาย หรือ
- (3) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐ ที่การกระทำเกิดขึ้นในเขตอำนาจของรัฐนั้น หากผู้นั้นได้ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรและมีได้มีการส่งตัวผู้นั้นออกไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

จะเห็นได้ว่า การกระทำความผิดฐานฟอกเงิน แม้จะเกิดขึ้นภายนอกราชอาณาจักร ก็จะต้องได้รับโทษตามกฎหมายไทย ผู้กระทำความผิดไม่สามารถอาศัยเขตแดนเป็นที่

หลบเลี่ยงบทลงโทษของกฎหมายได้ ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 4 ในเรื่องของเขตอำนาจ⁶¹ ของอนุสัญญาเวียนนา 1988 หากกระทำความผิดฐานฟอกเงินเกิดขึ้นในดินแดนของรัฐภาคี หรือโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เป็นชนชาติของรัฐภาคี หรือโดยบุคคลนั้นมีถิ่นที่อยู่ในดินแดนของรัฐภาคี หรือความผิดที่ได้กระทำเกิดนอกดินแดนของรัฐภาคี แต่ผู้กระทำความผิดมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นในดินแดนของรัฐภาคี หรือผู้กระทำความผิดปรากฏตัวอยู่ในดินแดน และรัฐภาคีนั้นมิได้ส่งตัวผู้นั้นในฐานะผู้ร้ายข้ามแดนไปยังอีกรัฐภาคีหนึ่ง รัฐภาคีมีเขตอำนาจเหนือการกระทำความผิดนั้น และเขตอำนาจในการพิจารณาคดีให้เป็นไปตามกฎหมายภายในของรัฐภาคีนั้น

7. ศาลที่จะให้พิพากษาดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน ได้แก่ ศาลอาญา ที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น หรือฟ้องรับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ภายในเขตอำนาจศาลที่ได้พบทรัพย์สินนั้น

8. บรรดาค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ และการให้ความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาพ.ศ.2535

4.3 หลักการที่สำคัญในข้อตกลงระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การฟอกเงินไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดเท่านั้น แต่รวมถึงอาชญากรรมร้ายแรงอื่นๆและรวมทั้งอาชญากรรมทางเศรษฐกิจด้วย แต่การค้ายาเสพติดถูกพิจารณาว่าเป็นแหล่งสำคัญที่ทำรายได้อย่างมากและเป็นแหล่งสำคัญของเงินทุนที่ถูกฟอกแล้ว เพื่อที่จะนำไปใช้โดยถูกต้องตามกฎหมาย ก่อนที่จะนำไปใช้ต่อไป ทั้งนี้ ก็เพื่อมิให้สืบสาวหาเจ้าของที่แท้จริงได้ ด้วยเหตุนี้ขบวนการการฟอกเงินจึงเกิดขึ้น และมีวิธีการสลับซับซ้อนกว่าแต่ก่อน และปัญหาที่สำคัญอย่างที่สุดเกี่ยวกับการฟอกเงิน ก็คือ รายได้ของมหาศาลที่ผิดกฎหมายจงใจให้การก่ออาชญากรรมเพิ่มขึ้นและการนำเอารายได้ดังกล่าวไปประกอบอาชญากรรมรูปแบบอื่นๆ สิ่งเหล่านี้จะทำให้มีการขยายตัวของบรรดาอาชญากรรม

⁶¹ United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic substances.

โดยอาศัยทรัพย์สินและอำนาจที่ได้มา ตลอดจนสร้างพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตขององค์กรอาชญากรรมด้วย และเนื่องจากปัจจุบันนี้องค์กรอาชญากรรมมีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ มีการขยายขอบข่ายขององค์กรเข้าไปประกอบอาชญากรรมระหว่างประเทศ การแก้ปัญหาโดยใช้มาตรการภายในประเทศอย่างเดียว ย่อมเป็นไปได้ จึงต้องมีมาตรการในระดับระหว่างประเทศใช้ควบคู่กันไป เพื่อที่จะจัดการกับองค์กรอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการที่เป็นไปได้ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ก็คือแต่ละประเทศได้มีการกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญา แต่เนื่องจากการฟอกเงินมักจะกระทำโดยการเคลื่อนย้ายเงินข้ามชาติ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนากฎหมายในระดับระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน และการริบทรัพย์สินให้เหมือนกันมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การมีสนธิสัญญาในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างรัฐ การนำบทบัญญัติของมาตรการระหว่างประเทศ หรือภูมิภาคที่เกี่ยวกับการฟอกเงินมาใช้ ย่อมเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินระหว่างประเทศได้ และเนื่องจากการฟอกเงินมิได้เกี่ยวข้องกับเฉพาะอาชญากรรมยาเสพติดเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมประเภทอื่นๆ ด้วย และกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินของหลายประเทศยังถูกจำกัดอยู่เฉพาะการฟอกเงินที่เกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติด ดังนั้น จึงมีแนวความคิดที่จะพัฒนากฎหมายดังกล่าวให้มีการขยายขอบเขตครอบคลุมกับการฟอกเงิน ที่เกี่ยวกับอาชญากรรมประเภทอื่นๆ ต่อไป เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมทางการเมือง เป็นต้น

การที่ประเทศต่างๆ ได้พยายามที่จะป้องกันและปราบปรามการใช้ระบบการเงินเป็นการฟอกเงิน โดยได้มีการจัดการประชุมระหว่างประเทศขึ้นหลายครั้ง มีเป้าหมายในการปรึกษาหารือ และจัดทำข้อตกลง ข้อบังคับและอนุสัญญาต่างๆ นั้น อาทิเช่น

- EC Council Directive
- Council of Europe Convention
- Basle Committee Statement
- FATF (Financial Action Task Force)
- Vienna Convention 1988
- UN Model Law

ดังนั้น หลักการสำคัญในข้อตกลงระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน ที่นานาประเทศต้องร่วมกันในการให้ร่วมมือ และช่วยเหลือกัน ในการให้ความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ และการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หากนานาประเทศ มีความเห็นพ้องต้องกันว่า การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญาและในส่วนของประเทศไทย ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีกฎหมายปราบปรามการฟอกเงินโดยตรง - และยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาเวียนนา 1988 แต่ก็สามารถให้ความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ และการส่งผู้ร้ายข้ามแดน กับนานาประเทศในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ เพราะถือว่าความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดสากล โดยไม่จำเป็นที่เฉพาะประเทศภาคีสมาชิกเท่านั้นที่จะให้ความช่วยเหลือกันได้ แต่ทุกประเทศต้องให้ความร่วมมือกับประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้น

ในการประชุมระดับประเทศ ได้มีการจัดประชุมสัมมนาขึ้นหลายครั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการฟอกเงิน และยังได้มีการตกลงกันในเบื้องต้นว่าแต่ละประเทศควรที่จะให้ความร่วมมือกันในเรื่องการควบคุมการฟอกเงิน เพราะเดิมแต่ละประเทศมักจะไม่ค่อยได้ทำการประสานกันมากนัก และการประชุมในกลุ่มประเทศแถบเอเชีย เซาท์อีสต์เอเชีย และหมู่เกาะแปซิฟิก หลังจากที่ได้ร่วมประชุมสัมมนาแล้ว ต่อไปประเทศที่อยู่ในกลุ่มเอเชียคงจะมีการประสานความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และร่วมกันปราบปรามขบวนการฟอกเงินมากขึ้น โดยเฉพาะเป็นเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด

กลุ่มประเทศที่เข้าร่วมประชุม ส่วนใหญ่เป็นการประชุมร่วมกันระหว่างประเทศในกลุ่มเอเชีย ประกอบด้วยประเทศเกาหลี ญี่ปุ่น อินเดีย ศรีลังกา ใต้หวัน ฮองกง ออสเตรเลีย และประเทศในกลุ่มเซาท์อีสต์เอเชีย ได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ รวมทั้งกลุ่มประเทศในหมู่เกาะแปซิฟิก มีตัวแทนทั้งภาครัฐและเอกชน ประมาณ 60 คน

การสัมมนาในครั้งนี้ซึ่งจัดขึ้นโดย IBC Asia Ltd. (Asia subsidiary of IBC Group plc. UK) เมื่อเดือนมกราคม 2540*⁶² ได้เน้นในเรื่องการสืบสวนสอบสวนรวมทั้งมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งในที่ประชุมได้หยิบยกประเด็นในเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้มาตรการทางกฎหมายมาใช้บังคับ โดยมีการวิเคราะห์ กฎหมายยาเสพติดเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย

⁶² หนังสือพิมพ์สื่อธุรกิจ (30 มกราคม 2540) : 11

นอกจากนั้นที่ประชุมยังได้มีการพูดกันถึงเรื่อง การขยายขอบเขตอำนาจศาลของประเทศแถบตะวันตก ซึ่งจะแผ่ขยายในทวีปเอเชียโดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องการฟอกเงิน เหตุผลที่ประเทศกลุ่มเอเชียต้องจัดประชุมสัมมนาเรื่องกฎหมายฟอกเงิน ก็เพราะปัจจุบันยังมีอีกหลายประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียนี้ยังเป็นแหล่งฟอกเงินที่สำคัญ และมีหลายประเทศในภูมิภาคนี้ยังเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดและเป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดที่สำคัญ ซึ่งในต่างประเทศมองว่าในภูมิภาคนี้จะเป็นคล้ายกับประเทศโคลัมเบียแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากว่าประเทศเหล่านั้นยังไม่มีกฎหมายรองรับและบังคับใช้กันอย่างจริงจัง ซึ่งส่งผลในภาพรวมทำให้ประเทศในกลุ่มยุโรป และประเทศสมาชิกในกลุ่ม UN ยังมองว่า กลุ่มประเทศในแถบเอเชียนี้ยังเป็นกลุ่มประเทศที่น่าจับตามองเป็นพิเศษ

ในส่วนของประเทศไทย ที่ได้ร่วมสัมมนาได้หยิบยกปัญหาเรื่องการบังคับใช้กฎหมายปราบปรามการฟอกเงินเสนอต่อที่ประชุม เนื่องจากต่อไปสถาบันการเงินต่างๆ จะต้องนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) ซึ่งระบบดังกล่าวจะยิ่งทำให้การถ่ายโอนเงินสะดวกมากยิ่งขึ้น ปัญหาต่างๆ ก็จะต้องเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นควรเร่งหามาตรการออกมาควบคุมโดยเร็วหลังจากได้ประชุมสัมมนาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในฐานะที่เป็นผู้แทนของประเทศไทยเข้าร่วมสัมมนา จะได้ทำการสรุปเนื้อหาและข้อมูลทั้งหมดเพื่อส่งต่อไปกับ ป.ป.ส. ซึ่งหลังจากนั้นก็ส่งข้อมูลดังกล่าวต่อไปกับรัฐบาล เพื่อดำเนินการหามาตรการต่อไป

ส่วนการประชุมในระดับประเทศ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของผู้นำประเทศอุตสาหกรรม 7 ประเทศ (G7) ที่ได้จัดให้มีขึ้นนั้น ได้มีการพิจารณาจัดตั้งโครงการความร่วมมือทางการเงินระหว่างประเทศ (Financial Action Task Force ; FATF) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านการฟอกเงินหรือเป็นกลุ่มของ EC Council Directive, Council of Europe Convention, Basle Committee Statemet, กลุ่มประเทศภาคีสมาชิก Vienna Convention 1988 หรือกลุ่มประเทศสมาชิก UN ซึ่งได้มีการจัดการประชุมร่วมกันหลายครั้ง เพื่อวางแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และเพื่อเป็นการรณรงค์ให้มีการพัฒนาความเข้าใจร่วมกันในลักษณะของการกระทำอันเป็นการฟอกเงินในแต่ละประเทศ เพื่อที่จะให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันในการต่อต้านการฟอกเงิน ตลอดจนเพื่อเป็นการแนะนำให้มีการใช้มาตรการในการต่อต้านการฟอกเงินในแต่ละประเทศ ทาง FATFจึงได้ร่วมกับโครงการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศ (United Nations International Drug Control Programme : UNDCP) และสำนักงานเลขาธิการแห่งสหประชาชาติ (The

Commonwealth Secretariat) จัดให้มีการประชุมอภิปรายในปัญหาเรื่องการฟอกเงินในเอเชีย (Asia Money Laundering Symposium) ณ ประเทศสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 21 - 23 เมษายน 2536 และมีการจัดการประชุมระหว่างประเทศเรื่อยมา เพื่อทราบผลความคืบหน้าในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ ร่วมกัน โดยมีผู้แทนของประเทศ และภาคพื้นต่างๆ มาเข้าร่วมประชุม ดังนี้ กล่าวคือ ประเทศออสเตรเลีย บังคลาเทศ แคนาดา จีน-ไทเป ฮังกง อินเดีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น มาเลเซีย พม่า เนการา บรูไน คาซัคสถาน เนปาล นิวซีแลนด์ ปากีสถาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ฟิลิปปินส์ เกาหลี สิงคโปร์ ศรีลังกา ไทย สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และผู้แทนจากองค์กรต่างๆ อันมี INTERPOL, SEACEN และ UNDCP เข้าร่วมประชุม

การประชุมในระดับระหว่างประเทศ หลายครั้งที่ผ่านมา ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความชำนาญในด้านการเงิน การบังคับใช้กฎหมาย และผู้มีความรู้ด้านต่างๆ ได้มีการสรุปหลักการที่สำคัญในข้อตกลงระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อให้บรรดาประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกกลุ่มต่างๆ และประเทศที่กำลังให้ความสำคัญกับปัญหาการฟอกเงิน ทั้งระดับภายในประเทศ และระหว่างประเทศ ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และร่วมมือกันในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยผิดกฎหมายต่อไป

หลักการที่สำคัญในข้อตกลงระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน
พอสรุปได้ดังนี้

4.3.1 ในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ*⁶³

1. ประเทศต่างๆ ควรมีความพยายามร่วมกันในการส่งเสริมความร่วมมือทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศร่วมกัน โดยให้มีเงื่อนไขน้อยที่สุด
2. ยังมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายภายใน เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับข้อกำหนดในอนุสัญญาเวียนนา ค.ศ. 1988 โดยให้มีการบังคับใช้ และมีการดำเนินการให้มีการให้สัตยาบัน ทั้งนี้ต้องไม่ขัดกับข้อจำกัดที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ และหลักกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ

⁶³ สีนาท ประยูรรัตน์, “แนวความคิดของตำรวจในประเทศต่างๆ เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน”, คุณภาพ. กรกฎาคม - สิงหาคม 2537, ปีที่ 41 เล่มที่ 4, หน้า 75 - 76.

3. เกี่ยวกับสนธิสัญญาพหุภาคี และบันทึกความเข้าใจร่วมกัน ควรจัดให้มีขึ้นและควรส่งเสริมให้มีความร่วมมือกันอย่างไม่เป็นทางการในระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในเขตอำนาจที่ต่างกัน ในลักษณะของคดีต่อคดี และควรจะมีอยู่ต่อไปจนกว่าจะมีข้อตกลงระหว่างกันอย่างเป็นทางการ

4. สำหรับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน การร้องขอและการจัดส่งต้นฉบับหรือสำเนาที่รับรองความถูกต้องของข้อมูลและพยานหลักฐาน จำเป็นต้องมีกฎหมายหรือข้อตกลงแบบที่ทางภาคีกำหนดความร่วมมือระหว่างกัน เพื่อเป็นการยืนยันการร้องขอในกรณีดังกล่าว ตลอดจนการส่งมอบพยานหลักฐาน ควรจะเป็นไปในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้

5. ควรพิจารณาว่า การกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นการค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ และการกระทำความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน เป็นความผิดตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ

6. ให้มีการพัฒนารูปแบบของความสัมพันธ์ทั้งในแบบพหุภาคี หรือทวิภาคีทั้งในแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ อาทิเช่น ความร่วมมือในทางกฎหมาย และข้อตกลงทางกฎหมายอย่างไม่เป็นทางการ ตลอดจนการพัฒนาระบบการประสานงานซึ่งกันและกันในแต่ละประเทศ

7. ให้มีการพัฒนากฎหมายภายในให้เป็นที่ไปตามอนุสัญญาเวียนนา ค.ศ. 1988 โดยให้การกระทำที่เป็นการฟอกเงิน หรือการฟอกเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดเป็นความผิดทางอาญา

8. ให้มีการรับรองวิธีการในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในการกระทำที่มีลักษณะเป็นการฟอกเงิน หรือการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นสิ่งที่กระทำได้ในเขตอำนาจตามกฎหมายหรือภายใต้รูปแบบของกฎระเบียบและหลักเกณฑ์ในแต่ละประเทศ

9. ให้มีการพัฒนาประสิทธิภาพของความสามารถ ที่จะบังคับใช้กฎหมายภายในเพื่อที่จะต่อต้านการค้ายาเสพติด ทั้งภายในระดับท้องถิ่น และในระดับระหว่างประเทศโดยการให้การสืบสวน การยึดหรืออายัด และการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด

4.3.2 ในด้าน การสืบสวนทางการเงิน*⁶⁴

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76 - 77.

1. การส่งเสริมและขยายรูปแบบของความร่วมมือกันที่มีอยู่แล้วอย่างไม่เป็นทางการและให้รวมไปถึงความร่วมมือในด้านการสืบสวนทางการเงิน โดยให้มีการพัฒนาเพื่อที่จะจัดตั้งหน่วยงานสืบสวนทางการเงินเป็นเอกเทศในแต่ละประเทศ ซึ่งในปัจจุบันมีเพียงบางประเทศเท่านั้นที่มีหน่วยสืบสวนทางการเงินเป็นการเฉพาะในด้านการสืบสวนทางการเงิน อย่างไรก็ตาม ก็เป็นที่ยอมรับกันว่าประโยชน์ของการประสานงานอย่างไม่เป็นทางการ ทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการประสานงานกันตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ และการประสานงานในลักษณะดังกล่าว ควรมีอยู่ต่อไป

2. ประเทศส่วนใหญ่ มักจะมีกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนสามารถขอรับข้อมูลจากธนาคารได้ ทำโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ทั้งนี้ มีบางประเทศเท่านั้นที่มีกฎหมาย กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขอรับข้อมูลทางการเงิน แต่ในบางประเทศการสืบสวนทางการเงินที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน มีกฎหมายบางฉบับที่ให้อำนาจไว้

3. ควรมีการใช้ประโยชน์ของการสืบสวนนอกเครื่องแบบ และการรวบรวมข้อมูลในทางลับภายในของอำนาจของตนในการสืบสวนอาชญากรรมที่เกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนไม่ควรมีขีดจำกัดในการสืบสวนทางการเงินซึ่งกำลังมีการขยายตัว

4. สำหรับการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือการริบเงินที่ถูกฟอกมีบางประเทศที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการเพื่อที่จะออกกฎหมาย หรือมาตรการที่เหมาะสม ซึ่งส่วนใหญ่ก็ได้ยอมรับว่ามีความจำเป็นที่จะต้องมีการสืบสวนทางการเงินที่มีความสามารถและมีประสิทธิภาพ ในแต่ละประเทศนั้นๆ

4.3.3 ในด้านมาตรการริบทรัพย์สิน⁶⁵

1. ควรมีการพิจารณาว่า การฟอกเงินที่ผิดกฎหมายหรือเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นความผิดตามกฎหมาย โดยให้มีการจัดตั้งหน่วยสืบสวนของการเงินเพื่อทำหน้าที่ติดตาม ยึดหรืออายัดและริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินที่ถูกแปรสภาพไปโดยผิดกฎหมาย

2. หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย หรือตำรวจจะต้องได้รับมอบหมาย โดยให้มีอำนาจในการริบทรัพย์สินที่แปรสภาพไป รวมถึงทรัพย์สินที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือหรือได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการแปรสภาพทรัพย์สิน

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน,

4.3.4 ในด้านมาตรการทางการเงิน*⁶⁶

1. ควรมีการพิจารณาถึงมาตรการต่างๆ ที่เป็นไปได้ในการติดตามและควบคุมเงินที่โอนไปมาระหว่างประเทศ ตลอดจนควรมีการป้องกันอย่างเข้มงวดอันเป็นความจำเป็น ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันในการใช้ข้อมูลดังกล่าวได้โดยไม่เป็นอุปสรรคต่อการโอนย้ายเงินโดยเสรี อย่างไรก็ตามในแต่ละประเทศส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีการใช้เครื่องมือในการติดตามและควบคุมดังกล่าว

2. สถาบันการเงินควรจัดแจ้งการแสดงตนของลูกค้าอย่างเป็นทางการหรือโดยเอกสารอย่างอื่นที่น่าเชื่อถือ เพื่อที่จะบันทึกรายละเอียดในการแสดงตนของลูกค้าในระหว่างที่มีการติดต่อประสานงาน หรือการโอนเงินต่างๆ

3. เกี่ยวกับการแจ้งข้อมูลให้กับลูกค้าของธนาคาร ซึ่งเป็นผู้ต้องสงสัย หากทราบในระหว่างที่มีการสืบสวนอยู่นั้น ควรมีหลักกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสถาบันการเงิน หรือพนักงานธนาคารจากความรับผิดทางอาญาและทางแพ่ง ในการที่ต้องเปิดเผยข้อมูลความลับของลูกค้าให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวน หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ทั้งนี้ ถ้าหากได้กระทำไปโดยแจ้งหรือเตือนให้ลูกค้าทราบ ก็ควรมีมาตรการทางกฎหมายที่ดำเนินการกับการกระทำใดดังกล่าวด้วย

4. การกระทำที่มีลักษณะเป็นการฟอกเงินและความเกี่ยวเนื่องกันกับเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปกันในระดับระหว่างประเทศ ดังนั้น เพื่อเป็นการยับยั้งผู้กระทำความผิดที่ได้รับประโยชน์ต่างๆ กันในเขตอำนาจจริงเดียวกันหรือต่างกัน จึงจำเป็นที่จะต้องมีความร่วมมือกันของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและสถาบันการเงินในระดับระหว่างประเทศ ตลอดจนการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันของสถาบันการเงิน เพื่อที่จะสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนสามารถดำเนินคดีกับผู้ฟอกเงิน จึงเป็นที่ทราบกันดีว่า เป็นต้นเหตุอันสำคัญที่ทำให้เกิดการฟอกเงินระหว่างประเทศ

5. ควรกำหนดมาตรการในการป้องกันและการใช้ประโยชน์จากระบบของธนาคารหรือสถาบันการเงิน เพื่อวัตถุประสงค์ในการฟอกเงินและควรพิจารณาเน้นไปถึงการใช้ประโยชน์จากธนาคารนอกระบบ (Underground Banking Activities) ซึ่งมีส่วนในการสนับสนุน การแบ่งสภาพทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 77 - 79.

จากข้อพิจารณาตามแนวความคิดในหลักการที่กำหนดไว้ในข้อตกลงระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน จะเห็นได้ว่า ตำรวจ และเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายในประเทศต่างๆ มีแนวความคิดไปในแนวทางที่สอดคล้องต้องกันในรูปแบบและวิธีปฏิบัติ ตลอดจนมาตรการต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยก็ได้มีความพยายามที่จะดำเนินการให้เป็นไปในแนวทางดังกล่าวบ้างแล้ว อาทิเช่น การพิจารณายกร่างกฎหมายฟอกเงิน หรือที่เรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่า ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. เป็นต้น

ทั้งนี้ หลักการสำคัญในข้อตกลงระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน ที่กล่าวข้างต้นนี้ เป็นข้อสรุปที่ได้มาจากการอภิปราย และวิเคราะห์ในปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตลอดจนได้มีการพิจารณาถึงผลกระทบของมาตรการในประเทศต่างๆ ที่มีใช้อยู่ แล้วนำมากำหนดเป็นแนวทางพอสรุปได้ 4 ด้านดังกล่าว จึงเห็นได้ว่า หากได้มีการนำเอาแนวทาง ตามแนวความคิดในหลักการดังกล่าวนี้ ไปใช้ในการดำเนินการต่างๆ หรือในการปรับปรุงพัฒนาข้อกำหนด หลักเกณฑ์ หรือตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ก็น่าจะเป็นประโยชน์ตลอดจนทำให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปอย่างได้ผล รวมทั้งทำให้ประเทศไทยไม่เป็นแหล่งของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่จะนำเงินอันได้มาจากการกระทำความผิดมาสร้างความสุขให้กับตนเองได้อีกต่อไป

4.4 ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน

ปัจจุบันการลักลอบการค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทได้แทรกซึมเข้าไปในกลุ่มสังคมต่างๆ มากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การลักลอบค้ายาเสพติดมีความเกี่ยวพันกับการกระทำขององค์กรอาชญากรรมที่มุ่งทำลายเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และอธิปไตยของประเทศต่างๆ ซึ่งเป็นปัญหาในระดับประเทศ และระดับโลก ซึ่งนานาประเทศในโลกต่างก็พยายามที่จะปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ เพราะทุกประเทศต่างตระหนักดีถึงปัญหาดังกล่าว และเป็นภัยร้ายแรงต่อการพัฒนาประเทศ แต่ผู้ประกอบการค้ายาเสพติดก็ได้ลดลงแต่อย่างใด แต่มีรูปแบบการประกอบอาชญากรรมในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มิได้กระทำความผิดเฉพาะภายในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่มีเครือข่ายโยงใยอยู่ทั่วโลก โดยเฉพาะในปัจจุบันปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติดนับว่าจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ รายได้หรือผลตอบแทนที่ได้รับจึงมีมูลค่ามากมาย

มหาศาล และผู้กระทำความผิดจึงมักจะเปลี่ยนแปลงรายได้ที่ได้มาให้เป็นทรัพย์สินอย่างอื่น หรือผลประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นๆ เพื่อจะปกปิดแหล่งที่มา หรือนำเงินที่ได้จากการค้ายาเสพติด ไปฟอกให้กลายเป็นเงินที่สะอาด โดยวิธีการโอนเงินออกนอกประเทศผ่านธนาคาร ด้วยวิธีการอันทันสมัยและรวดเร็ว ยากที่จะติดตามหาร่องรอยได้ หรือผู้ลักลอบค้ายาเสพติดมีวิธีต่างๆ อีกมากมาย ที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน เช่น การขนเงินสดออกนอกประเทศ, การตั้งธุรกิจที่ถูกกฎหมายขึ้นบังหน้า การนำเงินไปลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ รายได้ ที่ผ่านการฟอก ทำให้กลายเป็นเงินที่สะอาด และสามารถกลับมาสู่องค์กรอาชญากรรมได้อีก แต่ผู้ที่ทำการฟอกเงิน มักจะประกอบอาชญากรรมต่อไปได้อีก ทั้งนี้ เพราะมีหลายประเทศยัง ไม่ได้กำหนดให้ผู้กระทำการฟอกเงิน มีความรับผิดชอบทางอาญา หรือยังไม่มีมาตรการในทางกฎหมายที่จะดำเนินการเอาผิดกับผู้ทำการฟอกเงินได้ ผู้กระทำความผิดซึ่งมักอาศัยช่องโหว่ของกฎหมาย หลีกเลียงมิให้ถูกดำเนินการจับกุม และยิ่งในปัจจุบันวิธีการในการประกอบอาชญากรรม มีความรุนแรงและมีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ มีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้โดยเฉพาะวิธีการฟอกเงิน โดยผ่านระบบธนาคาร องค์กรอาชญากรรมมักจะโอนเงินที่ผิดกฎหมายจำนวนมากไปใช้ในธุรกิจที่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อที่จะเพิ่มพูนอำนาจขององค์กรอาชญากรรมโดยการเข้าควบคุมระบบเศรษฐกิจ โดยการปั่นหุ้นให้ราคาสูงหรือต่ำ โดยการลงทุนในอุตสาหกรรม นอกจากนั้นเงินจำนวนมากมายมหาศาลขององค์กรอาชญากรรมยังใช้จ่ายงานให้แก่มวลบุคคลอื่นที่องค์กรอาชญากรรมไม่พึงประสงค์ หรือได้รับจ้างมาอีกต่อหนึ่ง และใช้ในการลงทุนธุรกิจโดยปราศจากคู่แข่ง และการบังคับใช้กฎหมายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเห็นได้ว่า การกระทำความผิดในรูปขององค์กรอาชญากรรมอันมีรากฐานมาจากการลักลอบค้ายาเสพติด รายได้ที่มาโดยผิดกฎหมาย สามารถกลับมาสู่องค์กรอาชญากรรม รายได้เหล่านั้นสามารถทำให้ผู้ประกอบอาชญากรรมนำไปใช้หมุนเวียน หรือนำรายได้ที่ได้มาโดยผิดกฎหมายเหล่านั้นไปประกอบอาชญากรรมอื่นๆ ที่ร้ายแรงต่อไปได้อีก เป็นวัฏจักรหมุนเวียนกันต่อไปเรื่อยๆ ไม่มีวันสิ้นสุด จนกว่าจะได้รับการปราบปรามอย่างเอาจริงเอาจัง

ฉะนั้นปัญหาอาชญากรรมยาเสพติด และการฟอกเงินโดยผิดกฎหมายที่เกิดขึ้น ควรได้รับความร่วมมือในระดับต่างประเทศที่จะดำเนินการป้องกันและปราบปราม ซึ่งเขตแดนของรัฐมิได้เป็นอุปสรรคต่อเหล่าอาชญากรในการลักลอบการค้ายาเสพติด และนำรายได้ที่มีมูลค่ามากมายมหาศาลไปทำการฟอกเงินให้กลายเป็นเงินที่ได้มาโดยถูกต้องตาม

กฎหมาย แต่ในทางตรงกันข้ามเขตแดนของรัฐ กลับเป็นอุปสรรคสำคัญต่อรัฐในการบริหารงานยุติธรรม เพราะเมื่อเกิดการกระทำความผิดเกิดขึ้น ไม่อาจนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะเป็นผู้ใช้หรือสนับสนุนการกระทำความผิดซึ่งอยู่นอกรัฐที่เกิดการกระทำผิดหรือผู้กระทำความผิดได้หลบหนีออกนอกรัฐที่เกิดการกระทำความผิดก่อนที่จะถูกจับกุม หรือไม่อาจริบของกลางได้ เนื่องจากมีการย้ายถ่ายเทของกลางออกไปนอกเขตอำนาจศาลหรือมีการเปลี่ยนแปลงสภาพของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเป็นทรัพย์สินอื่น เป็นต้น และนอกจากนั้นทุกรัฐต่างยอมรับว่าอาชญากรรมซึ่งมีแนวโน้มที่จะขยายตัวออกในระดับระหว่างประเทศดังกล่าวนี้มีได้ก่อให้เกิดผลร้ายต่อผู้เสียหายเท่านั้น หากยังก่อให้เกิดผลร้ายต่อสังคมโลกด้วย โดยเฉพาะการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน โดยผ่านระบบธนาคารหรือสถาบันการเงิน ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายไม่เฉพาะแต่ธนาคาร และสถาบันการเงินอื่นภายในประเทศที่เกิดการกระทำความผิดเท่านั้น แต่ยังกระทบถึงสถาบันการเงินอื่นๆ ทั่วโลกด้วย ดังนั้นเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินระหว่างประเทศมีประสิทธิภาพดีขึ้น ประเทศต่างๆ จึงยอมรับถึงความจำเป็นของความร่วมมือระหว่างประเทศ ตามหลักการของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท 1988 ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดี ดังนี้⁶⁷

1. ทำให้การปราบปรามองค์กรอาชญากรรมได้ผลดี สามารถจับตัวผู้บงการที่อยู่เบื้องหลังได้
2. เป็นการมุ่งกระทำต่อแรงจูงใจของการกระทำความผิด โดยการริบทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ที่ได้จากการค้ายาเสพติด และการฟอกเงินโดยผิดกฎหมายมาเป็นของรัฐ
3. ส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจอันดีในการดำเนินการปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติดและการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินระหว่างประเทศ
4. ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศในด้านกฎหมาย อันจะนำไปสู่ความร่วมมือด้านอื่นๆ ต่อไปด้วย

⁶⁷ มานี พิริยะวณิชย์, ผลกระทบของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535) หน้า 167-168.

5. ทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ในด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินระหว่างประเทศ โดยมีมาตรการใหม่ ๆ ในภาคหน้า เพื่อที่จะเอาผิดหรือดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดเหล่านี้

จะเห็นได้ว่า ประเทศต่าง ๆ เห็นพ้องต้องกันว่าความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติด และการฟอกเงินระหว่างประเทศมีผลดีและมีความจำเป็นที่จะต้องสนับสนุนและให้ความร่วมมือในระดับระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นการสอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน (Comity) และหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ (Reciprocity) กล่าวคือ มีการให้และรับความช่วยเหลือตอบแทนซึ่งกันและกันระหว่างรัฐต่างๆ ทั้งนี้โดยความพยายามที่จะพัฒนาความร่วมมือหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงอย่างไม่หยุดยั้ง นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติได้พิจารณาเห็นถึงความจำเป็นของความร่วมมือระหว่างประเทศดังกล่าวมาเป็นเวลานานแล้ว ดังจะเห็นได้จากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งทำเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1948 ได้บัญญัติครอบคลุมถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษยชนย่อมได้รับการคุ้มครองจากการคุกคามของการกระทำความผิดทั้งปวงด้วย*⁶⁸ และกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งทำเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 1985 ได้บัญญัติถึงหน้าที่ในการให้ความร่วมมือกับรัฐอื่น และองค์การสหประชาชาติเพื่อการคงอยู่ของสันติภาพและเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ และระดับความเป็นอยู่ที่ดีของมวลมนุษยชาติ*⁶⁹

แต่ทั้งนี้ ถึงแม้ว่า องค์การสหประชาชาติ จะเข้ามามีส่วนผลักดันให้ประเทศต่างๆ หันมาให้ความสนใจกับปัญหา และให้ความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าว แต่ปัญหาอาชญากรรมก็มิได้ลดน้อยลง โดยมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่างๆ ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้ ที่มีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน ได้แก่

1. การกระทำการฟอกเงินโดยผิดกฎหมาย โดยมีรายได้ส่วนใหญ่มามากจากการลักลอบค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นอันตรายคุกคามต่อสุขภาพ และสวัสดิ

⁶⁸ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 7.

⁶⁹ กฎบัตรสหประชาชาติ ข้อ 55, 56.

ภาพของมนุษย์ และมีลักษณะเป็นอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ ไม่ว่าจะโดยตรง หรือโดยทางอ้อม และเป็นการกระทำความผิดสากล หรือความสงบเรียบร้อยของโลก และเป็นการกระทำที่ขัดต่อมโนธรรมในชุมชนโลก

2. การกระทำการฟอกเงินโดยผิดกฎหมาย มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคมของประเทศ

การค้ายาเสพติดเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง รายได้ที่ได้มา ต้องมีการปิดบังซ่อนเร้น เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับกุม ทำให้ไม่ทราบแน่ชัดว่า รายได้ที่แท้จริงมีมากน้อยแค่ไหน ซึ่งคาดว่าวงเงินที่สะพัดในธุรกิจที่ได้เงินมาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นรายได้ที่มาจาก การลักลอบค้ายาเสพติด ที่ผ่านการฟอกเงินให้กลายเป็นเงินที่ขาวสะอาด และถูกต้องตามกฎหมาย จึงมีผลกระทบต่อการบริหารประเทศในทางเศรษฐกิจ หากการกระทำดังกล่าวมีมูลค่าจนถึงระดับหนึ่ง ก็อาจส่งผลกระทบทำให้นโยบายเศรษฐกิจ และแผนการเงิน ในการบริหารประเทศเปลี่ยนแปลงได้

ยาเสพติดนอกจากจะเป็นภัยร้ายแรงต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนแล้ว ยังก่อให้เกิดผลเสียทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากความเสื่อมประสิทธิภาพในระชาชนผู้เสพยา ซึ่งไม่สามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติได้เท่าที่ควร และยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม และทำให้เกิดอาชญากรรมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้รัฐต้องใช้งบประมาณในการปราบปรามและต้องใช้เจ้าหน้าที่ในการเข้าไปสอดส่องดูแล ซึ่งสิ้นเปลืองบุคลากร และเสียค่าใช้จ่าย แทนที่รัฐจะใช้บุคลากรและงบประมาณ ไปทำประโยชน์ให้กับประเทศในทางอื่นที่ดีกว่า

3. เพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยผิดกฎหมาย ซึ่งกระทำความผิดในรูปขององค์กรอาชญากรรมและเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ

การคุกคามที่กำลังเพิ่มขึ้น ขององค์กรอาชญากรรมต่างๆ ที่มีการรวมตัวกันเป็นปีกแผ่นและแน่นหนา และมีการร่วมกันทำงานแผ่ขยายไปในประเทศต่างๆ โดยมีการกระทำความผิดในรูปของอาชญากรรมทางธุรกิจ รวมทั้งการลักลอบค้ายาเสพติด โดยมีการประสานงานกันในลักษณะเครือข่าย และมีหัวหน้าใหญ่คอยบงการสั่งการอยู่เบื้องหลัง รัฐบาลของประเทศต่างๆ ได้พยายามปราบปรามอยู่เป็นระยะๆ รวมทั้งองค์กรอาชญากรรมที่พัวพันในเรื่องการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท เพราะขบวนการดังกล่าวสามารถทำการชักย้ายถ่ายเทรายได้จำนวนมากมายมหาศาล ได้ด้วยการฟอกเงินด้วยวิธีการต่างๆ ที่ผู้กระทำความผิดสามารถจะปิดบังซ่อนเร้น หรือปกปิดแหล่งที่มาของรายได้ที่

แท้จริง เพื่อเป็นทุนไว้ใช้ในการปฏิบัติการต่างๆ โดยมีวิธีการหลีกเลี่ยงกฎหมายเพื่อให้หลุดพ้นจากการถูกจับกุม และสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมเหล่านั้นยึดถือธรรมเนียมในเรื่องของความซื่อสัตย์ จงรักภักดี และนิยมเก็บความลับอย่างแน่นหนาและยิ่งในปัจจุบันการประกอบอาชญากรรม มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ผู้กระทำความผิดมักทิ้งร่องรอยหรือหลักฐานไว้น้อย ยากแก่การตรวจค้นหา เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะปราบปรามให้หมดสิ้นได้

นอกจากสาเหตุดังที่ได้กล่าวมาแล้วจะเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน ยังมีปัจจัยบางอย่างที่ก่อให้เกิดการกระทำ ความผิดฐานฟอกเงินขึ้นได้อีก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยมีสาเหตุพอสรุปได้ดังนี้

1. ความก้าวหน้าของการสื่อสาร และการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างประเทศต่างๆ โดยไม่หยุดยั้ง

ในปัจจุบัน มีปัจจัยการสื่อสารที่ก้าวหน้ามากกว่าในอดีต เช่น โทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ ที่ทำให้ผู้ใช้โทรศัพท์ทางไกลติดต่อกับผู้รับสายได้โดยตรง โดยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทำให้ประสิทธิภาพของเสียงชัดเจน หรือโดยโทรสาร (Facsimile) ซึ่งสามารถรับส่งข้อความต่างๆ ระหว่างประเทศในรูปของเอกสารได้ หรือโดยระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้วิธี internet ติดต่อกับผู้รับสายส่งข้อมูลถึงกันได้ทั่วโลก อันเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่พัฒนาก้าวหน้าและเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่องค์กรอาชญากรรมในการติดต่อสื่อสาร ที่มีเครือข่ายโยงใยกันอยู่ตามประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความก้าวหน้าของระบบคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในธนาคาร สามารถโอนเงินผ่านธนาคารทั้งในประเทศและโอนผ่านธนาคารออกนอกประเทศ โดยใช้เวลานับรวดเร็วมาก ซึ่งยากแก่การตรวจสอบค้นหาร่องรอย ในการใช้เป็นพยานหลักฐาน เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

2. ความสะดวกสบายในการเดินทาง การคมนาคมขนส่งที่สะดวกรวดเร็วและทันสมัย เส้นทางในการคมนาคมที่ดี ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางและขนส่งที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในสมัยก่อน การเดินทางจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งเป็นเรื่องที่ยากลำบาก เสี่ยงอันตรายและใช้เวลานานมาก เนื่องจากการเดินทางระหว่างประเทศในสมัยก่อนส่วนใหญ่จะใช้เรือเป็นยานพาหนะ ซึ่งใช้เวลาในการเดินทางที่ยาวนานมาก และ

เสียงอันตรายต่างๆ ในมหาสมุทร เช่น พายุ หรือการที่เรือกระแทกกับหินโสโครก ตลอดจนภัยจากโจรสลัด เป็นต้น

ในปัจจุบัน การคมนาคมระหว่างประเทศเป็นเรื่องที่ง่ายและสะดวกสบาย ตลอดจนประหยัดเวลา ทั้งนี้เนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น การเดินทางจากประเทศไทยไปยังสหรัฐอเมริกาซึ่งอยู่ตรงกันข้ามอีกซีกโลกหนึ่งโดยทางเครื่องบินโดยสาร ใช้เวลาประมาณ 1 วันเท่านั้น ทั้งที่ในอดีตเดินทางโดยทางเรือซึ่งใช้เวลานานหลายเดือน หรือการเดินทางไปยังประเทศใกล้เคียง เช่น เดินทางจากประเทศไทยไปสิงคโปร์ หรือฮ่องกง ซึ่งใช้เวลาไม่เกิน 2 ชม. ซึ่งนับว่าเป็นเวลาที่น้อยมาก สำหรับการเดินทางระหว่างประเทศ ทำให้ผู้กระทำความผิดเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทางได้เร็วและปลอดภัยมากขึ้น

3. ความก้าวหน้าทางด้านภาษาต่างประเทศ

การศึกษาในปัจจุบันนอกจากจะศึกษาวิชาต่างๆ เป็นภาษาประจำชาติแล้ว นานาอารยประเทศยังบรรจุวิชาภาษาต่างประเทศเข้าในหลักสูตรด้วย เช่น ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น เป็นต้น ทำให้ผู้ที่ได้รับการศึกษาภาษาดังกล่าวได้รับความรู้ ความเข้าใจในภาษาต่างประเทศ นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอื่นที่ส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจในภาษาต่างประเทศ ได้รับการพัฒนาขึ้นอีกหลายประการ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศ วีดีโอ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุที่ใช้ภาษาต่างประเทศ ตลอดจนโรงเรียนสอนการสนทนาภาษาต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยดังกล่าวย่อมทำให้ผู้ที่สนใจภาษาต่างประเทศเกิดทักษะที่แตกฉานมากขึ้น จนถึงขั้นที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถติดต่อกับชาวต่างชาติที่เข้ามาร่วมขบวนการค้ายาเสพติด และฟอกเงิน แผ่ขยายออกไปยังประเทศต่างๆ

4. การลักลอบค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ

การลักลอบค้ายาเสพติดไปจำหน่ายยังต่างประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศแหล่งผลิตที่มีฐานทางเศรษฐกิจยากจน และนำไปจำหน่ายยังประเทศอุตสาหกรรม ตัวอย่างเช่น เฮโรอีน จากประเทศไทยมูลค่า 2.4 ล้านบาท แต่ออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศจะมีมูลค่าสูงถึง 240 ล้านบาท จะเห็นได้ว่ากำไรที่เกิดจากการลักลอบค้ายาเสพติด มีมูลค่าสูงมาก เงินที่ได้จึงได้มีการนำไปฟอกให้กลายเป็นเงินที่ขาวสะอาด โดยฝากไว้ในธนาคารหรือโอนเงินออกนอกประเทศ หรือนำไปลงทุนในธุรกิจที่ถูกกฎหมายหรือเปลี่ยนเป็นสินทรัพย์อย่างอื่น หรือบางครั้งผู้ประกอบการดังกล่าวได้นำทรัพย์สินที่ได้ไปเก็บไว้ในต่างประเทศ

จะเห็นได้ว่า สาเหตุต่างๆ ตามที่กล่าวข้างต้น เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกระทำ ความผิดฐานฟอกเงินเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้กระทำความผิด หรือประกอบอาชญากรรมขึ้นภายนอก ประเทศโดยยากที่ประเทศใดจะปราบปรามโดยไม่อาศัยความร่วมมือจากประเทศอื่น ความคิดในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินระหว่าง ประเทศจึงเกิดขึ้น ซึ่งในปัจจุบัน ขอบเขตของอาชญากรรมไม่ได้จำกัดอยู่ภายในประเทศตาม ที่กล่าวข้างต้น แต่กลายเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม และเป็นอาชญา กรรมข้ามชาติ ที่เครือข่ายโยงโยไปทั่วโลก ประเทศต่างๆ จึงเล็งเห็นว่าความร่วมมือที่แต่ละ ประเทศให้แก่กัน ไม่เพียงพอที่จะปราบปรามอาชญากรรมลงไปได้ จึงได้มีการให้ความร่วมมือทางอาญา ระหว่างประเทศขึ้น เช่น การให้ความร่วมมือในการสืบสวนสอบสวน การค้นหา พยานหลักฐานต่างๆ การให้เอกสารการเงินของลูกค้ำ การยกเลิกกฎหมายเปิดเผยความลับ ของลูกธนาคารหรือการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษา แต่ทุก ประเทศก็ไม่ได้ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ทั้งนี้เนื่องจากยังกังวลห่วงเหวนอำนาจอธิปไตย ของตนเองอยู่ และเป็นการแทรกแซงอำนาจอธิปไตยของตน และเกรงว่าเมื่อประเทศตน บังคับตามคำพิพากษาให้แล้ว เมื่อประเทศนั้นร้องขอก็จะต้องบังคับให้บ้างเป็นการตอบแทน และคิดว่าการตอบแทนที่ตนให้ นั้นอาจจะมากกว่าที่ตนขอไป แต่ถ้าประเทศต่างๆ ยังคงยึดติด กับ ความคิดดังกล่าว และปล่อยให้อาชญากรรมมีมากขึ้นเรื่อยๆ และเป็นอันตรายต่อสังคม ส่วนรวม อาชญากรรมก็จะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น อันเป็นผลเสียหายต่อประชาชน สังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามการฟอก เงินระหว่างประเทศ ประเทศต่างๆ จึงได้ตกลงและร่วมมือกันในการให้ความร่วมมือทางด้าน อาญา ระหว่างประเทศ การติดตามจับกุม ผู้กระทำความผิดที่หลบหนีออกนอกประเทศ และให้ ความร่วมมือในการลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งได้แก่มาตรการริบทรัพย์สิน หรือให้ความ ร่วมมือทางด้านกฎหมายอื่นๆ การให้คำแนะนำแก่ประเทศต่างๆ ในการป้องกันและปราบ ปรามการฟอกเงิน หรือการให้ความร่วมมือกับองค์การตำรวจสากล (International Police Organization) หรือที่เรียกว่า INTERPOL ซึ่งเป็นความร่วมมือทางอาญาขององค์การตำรวจ สากล และเป็นความร่วมมือในระดับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและ วิทยาการต่างๆ โดยไม่มีข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรในหมู่ประเทศสมาชิก ขอบเขตของ ความร่วมมือ ที่อยู่ในวงจำกัดแค่การแลกเปลี่ยน ข้อมูล ข่าวสาร ตลอดจนเทคนิคและวิธีการ ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ไม่รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายอาญาแต่อย่างใด

*⁷⁰ จึงเห็นได้ว่าองค์การตำรวจสากลทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการติดต่อประสานงาน และแลกเปลี่ยนข่าวสาร และให้ความร่วมมือระหว่างกันในการป้องกันและปราบปรามการประกอบอาชญากรรมในหมู่ประเทศสมาชิก ในระยะเวลาที่ผ่านมา องค์การตำรวจสากลได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างได้ผลดียิ่ง และนับเป็นองค์การระหว่างประเทศที่แท้จริง โดยมีประเทศสมาชิกจำนวน 138 ประเทศ

ในส่วนของประเทศไทย ที่มีนโยบายเปิดเสรีทางการเงิน ในวงการระหว่างประเทศ เชื่อกันว่าประเทศไทยเป็นช่องทางหนึ่งเหมือนกับประเทศทั้งหลายที่ถูกใช้เป็นแหล่งฟอกเงิน โดยเฉพาะเมื่อประเทศไทยเปิดเสรีทางการเงิน ย่อมให้เงินไหลผ่านเข้ามาจากต่างประเทศและไหลออกไปยังต่างประเทศได้อย่างเสรี นั่นคือเป็นเส้นทางให้แก่การฟอกเงินได้อย่างง่ายดาย แต่ว่ายังไม่มีการประเมินกันออกมาว่าในแต่ละปีนั้นจะมีการฟอกเงินผ่านสถาบันการเงินเป็นจำนวนเท่าใด เพราะการที่ประเทศไทยเปิดเสรีทางการเงินเช่นนี้ จึงได้มีความเคลื่อนไหวเกิดขึ้นจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาที่จะให้ประเทศไทยมีกฎหมายเพื่อปราบปรามการฟอกเงินโดยเฉพาะขึ้นมา และนอกจากนี้ยังเป็นประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติด โดยผู้ที่ลักลอบค้ายาเสพติดได้อาศัยประเทศไทยเป็นทางผ่านในการขนยาเสพติด เพราะอยู่ใกล้กับบริเวณที่เป็นแหล่งของการผลิตยาเสพติด ที่เรียกว่า สามเหลี่ยมทองคำ ผลกระทบที่ประเทศไทยได้รับจากการเป็นเส้นทางผ่านนี้ ยังก่อให้เกิดอาชญากรรมต่างๆ ตามมา เช่น การค้ายาเสพติด การค้าโสเภณี การค้าเด็ก การลักลอบค้าอาวุธ เป็นต้น ดังนั้นรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจึงได้พิจารณาถึงความจำเป็นและความสำคัญในการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างประเทศในด้านต่างๆ รวมถึงการให้ความร่วมมือในการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ โดยเฉพาะเรื่องการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งการริบทรัพย์สินดังกล่าว จะไม่คำนึงว่าทรัพย์สินนั้นจะมีลักษณะเป็นความผิดโดยตัวของมันเอง หรือได้มาจากการกระทำความผิดและไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในหรือนอกประเทศก็ตาม จะไม่สามารถรูดพ้นอำนาจของกฎหมายได้ ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงได้เข้าร่วมลงนามในสนธิสัญญากับรัฐบาลสหรัฐอเมริกาว่าด้วยความช่วยเหลือ

⁷⁰ สุชาติ ไตรประสิทธิ์, “ประเทศไทยกับความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา”, ใน เสวนาทางวิชาการเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามองค์การการค้ายาเสพติดข้ามชาติ (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอัยการสูงสุด, 2537), หน้า 5.

ซึ่งกันและกันทางอาญา (Treaty Between the Kingdom of Thailand and the United States on Mutual Assistance in Criminal Matters) สนธิสัญญานี้ได้บัญญัติถึงเรื่องการขอให้ความร่วมมือในการริบทรัพย์สินด้วย ซึ่งไม่เคยมีปรากฏในสนธิสัญญาฉบับก่อนๆ ที่ประเทศไทยทำไว้กับสหรัฐอเมริกา จึงนับได้ว่าเป็นการพัฒนาที่ก้าวหน้าของประเทศไทย และเมื่อประเทศไทยให้สัตยาบันพร้อมที่ออกเป็นกฎหมายภายในขึ้นรองรับสนธิสัญญาฉบับนี้แล้ว ทำให้ประเทศต่างๆ รวมถึงนักธุรกิจและนักลงทุนเห็นถึงความจริงจังของประเทศไทยในการปราบปรามอาชญากรรมต่างๆ จึงเกิดความกล้าที่จะนำเงินมาลงทุนในประเทศไทย และมีความมั่นใจในเสถียรภาพในการบังคับใช้กฎหมายมากขึ้น แต่ในส่วนของ การปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย ประเทศไทยยังไม่ได้มีกฎหมายออกมารองรับ ในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเวียนนา 1988 ซึ่งกฎหมายภายในของประเทศไทย สามารถรองรับอนุสัญญาได้เกือบทั้งหมด ยกเว้นบางเรื่อง ซึ่งได้แก่ การกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญา โดยไม่อาจนำกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีอยู่มาปรับใช้กับการฟอกเงินได้ การให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย จำเป็นต้องมีกฎหมายภายในบัญญัติขึ้นก่อน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยต้องออกกฎหมายแม่บทสำหรับอนุวรรตการตามอนุสัญญา โดยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุประสงค์ต่อจิตและประสาท ค.ศ.1988 อนุสัญญาลฉบับนี้จึงมีผลใช้บังคับในประเทศไทยต่อไป การที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายปราบปรามการฟอกเงินออกมาอย่างชัดเจน ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการเสนอให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบ นับว่ายังเป็นอุปสรรคสำหรับประเทศไทยในการที่จะให้ความร่วมมือกับต่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอย่างจริงจัง ทั้งนี้เพราะประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่แน่ชัด ที่จะใช้เป็นแนวทางเดียวกับนานาประเทศในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทั้งภายในประเทศและนานาประเทศ

4.5 ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงินระหว่างประเทศ

จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาอาชญากรรมระหว่างประเทศถูกจำกัดด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศต่างๆ ซึ่งตั้งอยู่ห่างไกลกันและต่างมีอาณาเขตแยกต่างหากจากกัน โดยชัดเจน แต่ในปัจจุบันนี้เทคโนโลยีสมัยใหม่ทางการสื่อสาร และการคมนาคมทำให้ข้อจำกัดเหล่านี้หมดความหมายไป ประชาชนของประเทศต่างๆ สามารถจะเดินทางไปมาหาสู่กันอย่างสะดวก การสื่อสารสมัยใหม่สามารถทำให้ติดต่อกันได้อย่างสะดวกเหมือนหนึ่งไม่มี

พรมแดนทางกันอยู่ระหว่างกัน นอกจากนั้น การขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศก็ยังเป็นเหตุให้การติดต่อระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยให้ความสะดวกในการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศซึ่งในสมัยก่อนเป็นเรื่องยุ่งยาก แต่ในปัจจุบันอาจทำได้โดยสะดวกและรวดเร็ว

การที่ธุรกิจการค้าระหว่างประเทศขยายตัวออกไปนี้เป็นเหตุให้อาชญากรรมระหว่างประเทศขยายตัวตามไปด้วย ในปัจจุบันนี้ บรรดาอาชญากรรมทั้งหลายที่ประกอบอาชญากรรมเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด มักจะมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมระหว่างประเทศ หรือองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ทั้งนี้เพราะการประกอบอาชญากรรมในลักษณะดังกล่าวได้ผลตอบแทนสูง และการเสี่ยงต่อการถูกจับ หรือการถูกลงโทษน้อยกว่าการประกอบอาชญากรรมภายในประเทศ บรรดาอาชญากรเหล่านี้สามารถใช้ช่องว่างของกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายเป็นประโยชน์แก่การกระทำของตน และสามารถรอดพ้นจากการถูกจับกุมหรือแม้จะถูกจับก็สามารถรอดพ้นจากการถูกลงโทษได้เสมอ

เนื่องจาก การประกอบอาชญากรรมระหว่างประเทศนั้น เสี่ยงน้อยกว่าแต่กำไรมากกว่า อาชญากรรมภายในประเทศ ปริมาณของอาชญากรรมระหว่างประเทศจึงสูงขึ้นอย่างน่าตกใจในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา แม้ว่ามูลค่าของอาชญากรรมระหว่างประเทศนั้นยากที่จะประเมินค่าเงินได้อย่างถูกต้อง แต่ก็ประมาณกันว่า เฉพาะกำไรจากการประกอบอาชญากรรมในการค้ายาเสพติดอย่างเดียว ก็มีรายได้ไม่ต่ำกว่าปีละ 500,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเท่ากับรายได้ประชาชาติของสองในสามของประเทศสมาชิกขององค์กรสหประชาชาติ*⁷¹

ด้วยเหตุที่องค์กรอาชญากรรมระหว่างประเทศดังกล่าวมีผลตอบแทนจากการประกอบอาชญากรรมสูงจึงทำให้สามารถนำเงินที่ได้นั้นมาลงทุนทำให้ขีดความสามารถในการประกอบอาชญากรรมสูงขึ้นไปอีก เช่น มีการจัดองค์กรอย่างเป็นระบบเหมือนบริษัท ธุรกิจขนาดใหญ่ มีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการดำเนินการ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาแก่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ที่ต้องพยายามพัฒนาให้ทันต่อเหตุการณ์เพื่อให้สามารถรับมือกับองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้ โดยเฉพาะการฟอกเงินข้ามประเทศ ผู้กระทำการฟอกเงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย มักจะอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายทำให้หลบหลีก นำเงิน

⁷¹ Report of The International Drug Control Programme Model Law Money Laundering and Confiscation in Relation to Drug, 1995.

การประกอบอาชญากรรมสูงขึ้นไปอีก เช่น มีการจัดองค์กรอย่างเป็นระบบเหมือนบริษัท ธุรกิจขนาดใหญ่ มีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการดำเนินการ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาแก่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ที่ต้องพยายามพัฒนาให้ทันต่อเหตุการณ์เพื่อให้สามารถรับมือกับองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้ โดยเฉพาะการฟอกเงินข้ามประเทศ ผู้กระทำการฟอกเงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย มักจะอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายทำให้หลบหลีก นำเงินที่ได้มาฟอก โดยวิธีการโอนเงินออกนอกประเทศผ่านระบบธนาคารด้วยเวลาอันรวดเร็ว ยกแก่การติดตามร่องรอย หรือใช้วิธีการฟอกเงินด้วยวิธีการต่างๆ ดังได้กล่าวรายละเอียดได้ในบทที่ 2 ปัญหาการฟอกเงินโดยผิดกฎหมาย ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินจะกระทำการฟอกเงินให้ดูเหมือนเป็นเงินที่สะอาดไม่เฉพาะภายในประเทศเท่านั้น แต่กระทำการในรูปขององค์กรอาชญากรรมและในลักษณะข้ามประเทศ เพราะรายได้ส่วนใหญ่ที่ได้มา จะมาจากการลักลอบค้ายาเสพติดและการลักลอบค้ายาเสพติดนี้ก็ไม่ได้ทำกันเฉพาะภายในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่ทำในรูปของขบวนการค้ายาเสพติดข้ามชาติ โดยตัวผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้เสพมักจะอยู่กันคนละประเทศ ลำพังแต่ประเทศใดประเทศหนึ่ง จะปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดและการฟอกเงินโดยผิดกฎหมาย และขจัดแรงจูงใจ มิให้กลับมาสู่องค์กรอาชญากรรมได้อีกไม่ได้ ดังนั้น ปัญหาการป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงินโดยผิดกฎหมาย อันเนื่องมาจากรายได้ที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดให้หมดสิ้นไป จึงเป็นเรื่องยาก หากนานาประเทศไม่ให้ความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าว แต่การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินระหว่างประเทศ ก็มักจะมีปัญหาและอุปสรรค ถึงแม้ว่านานาอารยประเทศจะได้เล็งเห็นและเข้าใจในปัญหา และได้มองเห็นความจำเป็นที่จะต้องให้ความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศต่อกันก็ตาม แต่การให้ความร่วมมือก็มักจะมีปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการ ทำให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินระหว่างประเทศไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่

4.5.1 ปัญหาความแตกต่างของระบบกฎหมาย

ปัญหาความแตกต่างกันของระบบกฎหมาย นับเป็นอุปสรรคโดยตรงต่อแนวความคิดเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างกันของระบบกฎหมายที่เป็นผลให้ระบบกฎหมายวิธีบัญญัติ มีวิธีการหรือกระบวนการแตกต่างกัน นั้น นับได้ว่าเป็นเหตุสำคัญที่สุดสาเหตุหนึ่งที่ทำให้หลายประเทศลังเลที่จะให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดีอาญาแก่ประเทศอื่น ที่มีกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่างกัน ความลังเลที่

แตกต่างของระบบวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) กับประเทศคอมมอนลอว์ (Common Law) โดยประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบ Civil Law กระบวนการวิธีพิจารณาความ จะใช้ระบบไต่สวน (Inquisitorial system) ซึ่งยึดถือหลักการที่ว่ารัฐมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงในคดีอาญา แต่ในขณะที่วิธีพิจารณาความในระบบ Common Law จะมีลักษณะเป็นระบบกล่าวหา (accusatorial or adversary system) ซึ่งยึดถือหลักการที่ว่า การค้ายาเสพติดเป็นคดีอาญาเป็นการต่อสู้กันของฝ่ายผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา โดยมีศาลเป็นคนกลาง คอยทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสิน

ผลจากความแตกต่างกันของหลักการพื้นฐานดังกล่าวนี้ทำให้บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญาของทั้งสองระบบแตกต่างกันเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะบทบาทของผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์กรที่เป็นหัวใจในการดำเนินคดีอาญา ในระบบไต่สวนหรือในระบบที่มีอิทธิพลจากระบบไต่สวนอย่างสูง เช่น ประเทศในภาคพื้นยุโรปผู้พิพากษาจะมีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดี โดยจะเป็นผู้เข้าไปค้นหาความจริงในคดีด้วยตนเอง (active role) ผู้พิพากษามีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติม หรือจะงดสืบพยานก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อต้องการที่จะค้นหาความจริงให้มากที่สุด ลักษณะของการดำเนินคดีอาญาจึงมีลักษณะเป็นการดำเนินการระหว่างศาลกับจำเลย โดยโจทก์มีบทบาทไม่มากนัก

สำหรับในประเทศที่มีพื้นฐานมาจากระบบกล่าวหา เช่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ศาลมีบทบาทที่จำกัด (passive role) โดยจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ตัดสินคดีเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติม หรือช่วยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในการแสวงหาพยานหลักฐาน บทบาทสำคัญจึงไม่ได้อยู่ที่ศาลเหมือนระบบไต่สวน แต่อยู่ที่คู่ความ

เนื่องจากความแตกต่างกันดังกล่าว ทำให้แนวความคิดในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินมีความแตกต่างกัน และไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะในประเทศที่มีวิธีพิจารณาความเป็นแบบระบบกล่าวหา ในประเทศ Common Law มักจะมีปัญหาในกรณีที่การให้ความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ จะใช้องค์กรใดเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ และองค์กรนั้นจะเอากฎหมายใดมารองรับ แต่ปัญหานี้กลับไม่ปรากฏในประเทศที่จะใช้ระบบประมวลกฎหมาย เพราะได้มีการบัญญัติให้ศาลมีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานแล้ว โดยเฉพาะในบางประเทศถึงกับมีกฎหมายเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา หรือบัญญัติกฎหมายเป็นการเฉพาะ เช่น เยอรมัน อิตาลี ญี่ปุ่น การดำเนินการเรื่องความร่วมมือทางอาญาจึงทำได้สะดวกกว่า

จะเห็นได้ว่าปัญหาความแตกต่างของระบบกฎหมาย ยังมีผลโดยตรงต่ออำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานขององค์กรอื่นด้วย เพราะในประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบ Civil Law การดำเนินการของเจ้าพนักงานในการแสวงหาพยานหลักฐานเป็นการดำเนินการของรัฐ จึงเป็นการดำเนินการที่กฎหมายให้อำนาจให้กระทำได้ ในขณะที่การแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ในประเทศ Common Law ไม่มีลักษณะเป็นการดำเนินการที่มีกฎหมายให้อำนาจให้กระทำได้ แต่เป็นการกระทำที่มีสถานะเท่าเทียมกันกับการดำเนินการของผู้ต้องหา ซึ่งมีฐานะเป็นคู่ความเท่าเทียมกัน

ดังนั้นความแตกต่างเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาเป็นอย่างมากในเรื่องการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา เช่น เรื่องขอบเขตของความร่วมมือ องค์กรที่จะให้ความร่วมมือและกฎหมายวิธีพิจารณาที่จะนำมาใช้

4.5.2 ปัญหาความแตกต่างกันของระบบกฎหมายสาระบัญญัติ

ความแตกต่างของระบบกฎหมายสาระบัญญัติเป็นอุปสรรคอีกอย่างหนึ่งของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา ในสนธิสัญญาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้มีการบัญญัติถึงหลัก Double Criminality หรือ Dual Criminality เอาไว้ ซึ่งเป็นหลักที่สืบเนื่องมาจากความแตกต่างกันของกฎหมายสาระบัญญัติ ตามหลัก Double Criminality ความผิดที่รัฐผู้รับคำร้องขอจะดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ต้องเป็นความผิดทางอาญาทั้งในประเทศผู้ร้องขอและในประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ โดยหลักการนี้เห็นได้ว่า การดำเนินกระบวนการในทางอาญาเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคล การจะรับช่วยเหลือดำเนินการจึงควรเลือกดำเนินการเฉพาะคำร้องที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นความผิดทางอาญาในรัฐผู้ถูกร้องขอด้วย

เหตุผลสนับสนุนหลักการนี้อีกอย่างหนึ่ง ก็คือ หลักด้อยที่ด้อยปฏิบัติ (Reciprocity) เพราะในการให้ความร่วมมือ รัฐที่ให้ความร่วมมือควรจะได้รับความร่วมมือในลักษณะเดียวกันจากรัฐที่ร้องขอ หากการกระทำผิดที่ได้รับการร้องขอไม่เป็นความผิดในรัฐที่ได้รับการร้องขอแล้ว รัฐนั้นๆ ย่อมไม่สามารถร้องขอให้ดำเนินการในลักษณะเดียวกันได้

จะเห็นได้ว่าหลัก Double Criminality ก่อให้เกิดอุปสรรคพอสมควรในการปฏิบัติเพราะรัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องพิจารณาใน “เนื้อหา” ของความผิดที่เป็นมูลแห่งการร้องขอทุกๆ เรื่อง โดยจะต้องวินิจฉัยว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดในรัฐผู้รับคำร้องขอหรือไม่

ซึ่งการพิจารณาเช่นนี้ เป็นเรื่องยากลำบากพอสมควร เพราะองค์ประกอบของความผิดทางอาญาของแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกันไป โดยเฉพาะในกรณีเกี่ยวกับความผิด เช่น นื้อโกง หรือความผิดเล็กๆ น้อยๆ หรือความผิดเกี่ยวกับการจราจร หรือความผิดตามระเบียบข้อบังคับเหล่านี้เป็นเรื่องที่วินิจฉัยได้ยากว่าจะเป็นการผิดในรัฐที่ได้รับคำร้องขอหรือไม่ ซึ่งปัญหาการกระทำความผิดฐานฟอกเงินก็เช่นเดียวกัน บางประเทศก็ยังไม่ถือเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายภายในของตน

4.5.3. ปัญหาความไม่เป็นเอกภาพของขอบเขตและวิธีการให้ความช่วยเหลือ

ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่ง สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเช่นนี้ขึ้นก็เพราะความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา เพิ่งจะมีวิวัฒนาการมาได้ไม่มากนัก สนธิสัญญาเกี่ยวกับเรื่องนี้มักจะมีลักษณะเป็นสนธิสัญญาแบบทวิภาคี ขอบเขตของการให้ความร่วมมือและวิธีการในการให้ความร่วมมือจึงแตกต่างกันไป ไม่มีความเป็นเอกภาพ

วิธีการที่เป็นที่นิยมกันมากวิธีหนึ่งในการติดต่อขอความช่วยเหลือในทางอาญา ก็คือ หนังสือขอความร่วมมือทางศาล (Letters Rogatory) ได้แก่ หนังสือที่ศาลประเทศผู้ร้องขอขอความร่วมมือมายังศาลของประเทศผู้รับการร้องขอโดยตรง ศาลของประเทศผู้รับการร้องขอ เมื่อได้รับหนังสือขอความช่วยเหลือก็จะพิจารณาว่า จะให้ความช่วยเหลือหรือไม่อย่างไร ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าจะดำเนินการช่วยเหลือก็จะดำเนินการไปโดยใช้กระบวนการทางกฎหมายของตน เนื่องจากไม่มีข้อตกลงระหว่างกันมาก่อน การขอความช่วยเหลือโดยวิธีนี้ ศาลของประเทศผู้รับคำร้องขอจึงไม่มีความผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องให้ความช่วยเหลือ การที่จะให้ความช่วยเหลือหรือไม่ อย่างไร จึงเป็นดุลพินิจเด็ดขาดของศาล โดยขึ้นอยู่กับทัศนคติของศาล ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผู้ร้องขอกับประเทศผู้รับคำร้องขอ ซึ่งโดยมากดุลพินิจในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือหรือไม่ จึงนิยมใช้หลักไมตรีจิต (Comity) และหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ (Reciprocity) ต่อกัน

การขอความช่วยเหลือโดยวิธี Letters Rogatory ยังมีข้อจำกัดที่ว่า ถ้าเป็นการขอไปยังศาลประเทศคอมมอนลอร์แล้ว จะขอความช่วยเหลือได้เฉพาะเมื่อเรื่องมาถึงศาลแล้วเท่านั้น เพราะศาลของประเทศคอมมอนลอร์จะไม่ดำเนินการในชั้นสอบสวนให้ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีสาเหตุสืบเนื่องมาจากความแตกต่างของวิธีพิจารณาความอาญาของทั้งสองระบบดังกล่าวมาแล้ว

นอกจากวิธี Letters Rogatory การขอความช่วยเหลือในอดีตก็อาจทำได้โดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมขอความร่วมมือระหว่างกันโดยผ่านวิธีการทูต ซึ่งก็ต้องอาศัยหลักไมตรีจิตและหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ โดยไม่มีข้อบังคับให้ประเทศผู้รับคำร้องขอต้องดำเนินการให้ นอกจากนี้ ก็ยังไม่มีกำหนดขอบเขตความร่วมมือและวิธีการให้ความร่วมมือที่เป็นเอกภาพการขอความร่วมมือ และการให้ความร่วมมือจึงมีลักษณะเช่นเดียวกับวิธี Letters Rogatory คือ มีการพิจารณาเป็นรายกรณีไป

แม้ในภายหลังจะปรากฏว่า ได้มีการแพร่หลายของสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญามากขึ้น แต่ขอบเขตและวิธีการยังไม่มีความเป็นเอกภาพเท่าใดนัก และยังไม่มียุทธวิธีที่แน่นอน ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาเพิ่งจะเริ่มมีความเป็นเอกภาพในขอบเขตและวิธีการก็เมื่อสหรัฐอเมริกา ผลักดันให้เกิดความตกลงในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เมื่อสองทศวรรษที่ผ่านมา ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

4.5.4. ปัญหาความล่าช้าของกระบวนการในการให้ความช่วยเหลือ

ปัญหาความล่าช้าของกระบวนการในการให้ความช่วยเหลือนับเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่ง ทั้งนี้เพราะ การดำเนินคดีอาญาต้องการความฉับไวและรวดเร็ว การติดต่อโดยวิถีทางการทูต (Diplomatic Channel) เป็นการติดต่อที่ใช้เวลานาน เพราะกระบวนการในการติดต่อต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ มากมาย ตัวอย่างเช่น หากเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ หรือศาลไทยต้องการจะได้พยานหลักฐานชิ้นหนึ่งจากต่างประเทศ เมื่อได้รับเรื่องแล้วจะส่งเรื่องไปยังสถานเอกอัครราชทูต หรือสถานกงสุลไทยที่อยู่ในประเทศนั้น จากนั้นสถานเอกอัครราชทูต หรือสถานกงสุลจะติดต่อไปยังกระทรวงการต่างประเทศของประเทศนั้น ซึ่งจะเป็นผู้ส่งเรื่องต่อไปยังเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการดำเนินการตามที่ร้องขออีกทีหนึ่ง เมื่อดำเนินการหรือไม่ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว ก็จะส่งเรื่องย้อนกลับตามสายงานเดิมอีกครั้ง จากการทำหลายขั้นตอนมากมายทำให้บางครั้งจะต้องใช้เวลาเป็นแรมปี จึงจะได้เอกสารหรือพยานหลักฐานที่ต้องการ

ส่วนการขอความช่วยเหลือโดยวิธี Letters Rogatory นั้น แม้ในบางประเภทจะเป็นการติดต่อระหว่างศาลกับศาลโดยตรง แต่ก็ยังเป็นวิธีที่ต้องใช้เวลานาน เพราะการขอต้องมาร้องขอที่ศาล ซึ่งจะส่งเรื่องต่อไปยังศาลต่างประเทศ เมื่อศาลต่างประเทศได้รับเรื่องแล้ว ก็ไม่มีหลักเกณฑ์ข้อบังคับที่แน่นอนว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร นอกจากนั้นการดำเนินการของศาลต่างประเทศอาจจะล่าช้าไปอีก หากมีผู้มีส่วนได้เสียคัดค้านการขอความช่วยเหลือ

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติวิธี Letters Rogatory นี้มักจะกระทำโดยวิธีการทางการทูต ซึ่งก็เป็นวิธีที่ล่าช้าดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

4.5.5. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย

ปัญหาเรื่องอำนาจอธิปไตยนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา ทั้งนี้เพราะอำนาจอธิปไตยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของความเป็นรัฐ ปัญหาที่มากกระทบต่ออำนาจอธิปไตย จึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งเพราะมากกระทบต่อจุดที่ละเอียดอ่อนที่สุด โดยปกติเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทุกเรื่อง เป็นเรื่องที่มีประเด็นเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ ยิ่งเป็นเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศเกี่ยวกับทางกฎหมายและทางการศาลแล้ว ก็ยิ่งเป็นที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ โดยเฉพาะสำหรับประเทศหลายประเทศที่เพิ่งได้รับเอกราช หรือต้องต่อสู้เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกราชจากการคุกคามของบรรดามหาอำนาจตะวันตกในยุคจักรวรรดินิยม

ตามที่กล่าวว่า อำนาจอธิปไตยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นรัฐตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศ และเป็นอุปสรรคสำคัญในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งนี้เนื่องมาจาก การมีอำนาจอธิปไตยทำให้รัฐต่างๆ สามารถใช้อำนาจภายในเขตของรัฐได้ โดยถือเป็นสิทธิเด็ดขาดของรัฐที่จะใช้ดุลพินิจของตน เช่น อำนาจในการบัญญัติกฎหมายใช้บังคับ โดยถือเป็นสิทธิเด็ดขาดของรัฐที่จะใช้ดุลพินิจของตน เช่น อำนาจในการบัญญัติกฎหมายใช้บังคับภายในรัฐ อำนาจในการจัดระเบียบบริหารองค์กรต่างๆ ของรัฐเพื่อความคงอยู่ของรัฐ และรัฐสามารถที่จะแสดงถึงอำนาจเหล่านี้ของตนในดินแดนของรัฐอื่นหรือในองค์กรระหว่างประเทศได้ โดยที่รัฐอื่นไม่อาจจะละเมิดหรือขัดขวางการใช้สิทธิดังกล่าวได้

ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ได้มีการแบ่งอำนาจของรัฐที่เกี่ยวกับกฎหมายดังนี้

1. อำนาจในการบัญญัติกฎหมาย (jurisdiction to prescribe) ได้แก่ อำนาจในการกำหนดความประพฤติอย่างไรว่าเป็นความผิด
2. อำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย (jurisdiction to enforce) ได้แก่ อำนาจในการบังคับใช้กฎหมายนั้น คืออำนาจในการใช้มาตรการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย

3. อำนาจในการดำเนินคดี (jurisdiction to adjudicate) ได้แก่ อำนาจในการดำเนินคดีในชั้นศาลแก่ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายนั้น

ในส่วนของอำนาจรัฐ ในการบัญญัติและบังคับใช้กฎหมาย โดยหลักการที่ว่า รัฐย่อมมีอำนาจอธิปไตยเหนืออาณาเขต (territory) และเหนือคนชาติ (nationals) ของตน เป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับตลอดมาตามกฎหมายระหว่างประเทศ⁷² อำนาจอธิปไตยดังกล่าว ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะขาดเสียไม่ได้ของรัฐตามกฎหมายระหว่างประเทศ นอกจากนี้ อำนาจอธิปไตยที่รัฐมีอยู่ทำให้รัฐมีอำนาจ (jurisdiction) อันชอบธรรมที่จะออกกฎหมาย บังคับแก่การกระทำใดๆ ที่เกิดขึ้นในดินแดนของรัฐนั้นๆ และเมื่อมีผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายของรัฐนั้น ย่อมสามารถบังคับใช้กฎหมายแก่ผู้ฝ่าฝืน เช่น อาจจับกุม และฟ้องร้องดำเนินคดีกับบุคคลนั้นตามกฎหมาย*⁷³

จะเห็นได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินระหว่างประเทศ ทำให้การดำเนินการสกัดกั้นการฟอกเงินระหว่างประเทศ หรือแม้แต่ภายในประเทศเอง ย่อมมีความขัดข้อง ทำให้ไม่สามารถที่จะป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้เท่าที่ควร แต่ประเทศต่างๆ เองก็ได้เล็งเห็นและเข้าใจในปัญหา จึงพยายามร่วมมือกันหามาตรการเพื่อขจัดปัญหา และอุปสรรคดังกล่าว แต่ก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากประเทศต่าง ๆ ด้วย ในส่วนของประเทศไทยเอง แม้จะยังไม่มียุทธศาสตร์ฟอกเงินบังคับใช้ แต่ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประชาคมโลก และเป็นประเทศที่ประเทศอื่น ๆ มองภาพจน์ว่า เป็นประเทศที่เป็นช่องทางของการฟอกเงิน โดยเฉพาะรายได้ที่มาจากการค้ายาเสพติด ดังนั้น แม้ประเทศไทยยังไม่มียุทธศาสตร์ฟอกเงินมาใช้บังคับ และยังมีได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเวียนนา 1988 หรือองค์การระหว่างประเทศ หรือกลุ่มสมาชิกประเทศใด ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินระหว่างประเทศ หากได้รับการร้องขอ และดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมภายในประเทศ ซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมายภายในและไม่เป็นการละเมิดอำนาจอธิปไตย เพื่อให้ปัญหาอาชญากรรมดังกล่าวลดน้อยลง

⁷² Ian Brownlie, *Principles of Public International Law* (Hong Kong: Oxford University Press, 3rd Ed., 1979), p. 287.

⁷³ *Ibid.*, p. 298.

4.6 แนวทางในการสกัดกั้นการฟอกเงินของประเทศไทย ศึกษาเกี่ยวกับ UN

MODEL LAW 1995 ของ UNDCP

ข้อเท็จจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ประการหนึ่ง ก็คือ โลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งเทคโนโลยี โดยเทคโนโลยีได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีพ การติดต่อสื่อสาร การดำเนินธุรกิจ รวมทั้งการถ่ายทอดวิทยาการใหม่ๆ ในระหว่างประชาคมโลก จะเห็นได้ว่า การติดต่อธุรกิจที่กระทำข้ามชาติสามารถสำเร็จได้ในเวลาเพียงไม่กี่นาที ข่าวคราวที่เกิดขึ้นภายในประเทศหนึ่ง ก็สามารถแพร่ไปถึงประเทศต่างๆ ได้ในเวลาอันรวดเร็ว

ผลสะท้อนของความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว ทำให้รูปแบบของอาชญากรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก อาชญากรรมในปัจจุบันจะมีลักษณะร้ายแรง ลึกซึ้ง ขยายผลได้กว้างขวาง และความเสียหายที่ตามมาจะมีมูลค่ามหาศาล อาชญากรรมซึ่งเคยเกิดแต่เพียงภายในประเทศก็ได้กลายเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ มีเครือข่ายโยงใยในหลายประเทศ มีการจัดรูปแบบเป็นองค์กรอาชญากรรม ทำให้เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายประสบความสำเร็จในการจับกุมปราบปราม โดยเฉพาะพยานหลักฐานที่ใช้ยืนยันการกระทำผิดคดีแล้ว จะหลงเหลือทิ้งไว้ให้เห็นน้อยมาก จนเกิดความจำเป็นที่รัฐจะต้องสร้างหน่วยงานเฉพาะขึ้นมารับมือ เช่น กองบังคับการสืบสวนคดีเศรษฐกิจของกรมตำรวจ หรือกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรของสำนักงานอัยการสูงสุด

ตัวอย่างของรูปแบบอาชญากรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ที่ปรากฏให้เห็นเป็นลักษณะสากลในทศวรรษนี้ ได้แก่ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมบัตรเครดิต อาชญากรรมที่กระทำลงโดยห้างหุ้นส่วนบริษัท การปั่นหุ้น การฉ้อโกงในการซื้อขายผลิตภัณฑ์ล่วงหน้า การฉ้อโกงประชาชนในรูปแบบต่างๆ อาชญากรรมการค้าพาณิชย์ และอาชญากรรมยาเสพติด

สถานการณ์เหล่านี้เป็นแรงกดดันที่ทำให้ฝ่ายเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายจำเป็นต้องแสวงหามาตรการใหม่ๆ ขึ้นมารองรับกับการพัฒนารูปแบบของอาชญากรรมในปัจจุบัน ดังนั้น ตามแนวความคิดใหม่ของการบังคับใช้กฎหมายต่ออาชญากรรมในปัจจุบัน จึงต้องดำเนินการต่อทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง นั่นคือ บุคคล ขบวนการ และเงินได้

ในด้านบุคคล ได้มีการนำเอา การสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy) มาใช้มากขึ้น โดยกำหนดให้เป็นความผิดตั้งแต่มีการสมคบกันกระทำความผิดแล้ว หลักเกณฑ์นี้กฎหมายไทยได้มีการนำเอามาใช้แล้ว เช่น บทบัญญัติใน พรบ. มาตรการในการปราบปรามผู้

กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และจะนำมาใช้ในร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย

ในด้านขบวนการ ได้มีการบัญญัติใช้กฎหมายพิเศษ เพื่อดำเนินการกับองค์กรอาชญากรรมโดยตรง เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับ เพื่อป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมซึ่งได้แก่ กฎหมายป้องกันการกระทำมิจอาชีพ (The Racketeer Influenced and Corruption Organization Statute) หรือเรียกสั้นๆ ว่า RICO กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง (Continuing Criminal Enterprise) หรือเรียกสั้นๆ ว่า CCE และกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

ในด้านเงินได้ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการประกาศใช้กฎหมายควบคุมการฟอกเงิน Money Laundering Control Act of 1988 หรือเรียกสั้นๆ ว่า MLCA เพื่อใช้ควบคุมธุรกรรมที่เรียกว่า “ฟอกเงิน” ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีมุ่งปราบปรามการฟอกเงินของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและอาชญากรรมยาเสพติด

ดังนั้น ในการดำเนินการต่ออาชญากรรมรูปแบบใหม่ ทั้งจะต้องดำเนินการในลักษณะสามผสานคือตัวบุคคล ขบวนการ และเงินได้ ในที่นี้จะขอมุ่งความสนใจไปยังเงินได้ของอาชญากร ที่มีมูลค่ามหาศาลไม่ว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หรืออาชญากรรมยาเสพติดก็ดี ล้วนแล้วแต่สร้างผลตอบแทนอย่างมากมายให้แก่อาชญากร เงินได้เหล่านี้ ภายหลังจากผ่านกระบวนการเปลี่ยนสภาพ ซึ่งมักจะอาศัยสถาบันการเงินหรือธุรกิจในรูปแบบต่างๆ แล้ว ก็มักจะมีการนำย้อนกลับไปเป็นทุนในการกระทำความผิดอีกกลายเป็นลักษณะวัฏจักรของการกระทำความผิด ซึ่งจะหมุนเวียนอยู่ระหว่างการก่ออาชญากรรม ผลตอบแทนการแปรสภาพผลตอบแทน และการย้อนกลับไปกระทำความผิดใหม่

ปกติการทำลายเศรษฐกิจของอาชญากร ก็คือ ขบวนการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทั้งหมดของการกระทำความผิด โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินนั้นได้ออนไปแล้วก็ทอดทิ้งตามเป็นการให้อำนาจรัฐที่จะริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถเอาทรัพย์สินดังกล่าวย้อนกลับไปกระทำความผิดได้อีก ซึ่งเป็นการทำลายต้นทุนที่ใช้ในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดนั่นเอง แต่การริบทรัพย์สินดังกล่าวนี้ไม่สามารถขยายผลไปยังบุคคลภายนอกที่ให้ความช่วยเหลือโดยช่วยปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สิน ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “การฟอกเงิน” ได้ ดังนั้น จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้ถือว่า พฤติกรรมดังกล่าว นั่นก็คือ การฟอกเงินนั้นเป็นความผิดทางอาญาด้วย จึง

สามารถขยายผลการริบทรัพย์สินให้ต้องตามมุ่งหมายของการบังคับใช้กฎหมายตามแนวความคิดใหม่

จากความเหมาะสมหลายประการสำหรับประเทศไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในประชาคมโลก และมีดินแดนที่ใกล้ชิดกับแหล่งผลิตยาเสพติดที่ใหญ่แห่งหนึ่งของโลก ซึ่งเมื่อพิจารณาความเหมาะสมแล้ว กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จึงเป็นมาตรการคุ้มครองสุจริตชน คุ้มครองชื่อเสียงของสถาบันการเงินและคุ้มครองระบบการเงิน เป็นมาตรการที่กำจัดเงินทุนของผู้กระทำความผิด มิให้นำย้อนกลับไปประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หรืออาชญากรรมยาเสพติดได้อีก และเพื่อสร้างภาพพจน์ของประเทศให้ดีขึ้น ทำให้เห็นถึง ความจริงจังของรัฐบาลที่จะดำเนินการเกี่ยวกับความผิดยาเสพติด จึงได้มีความคิดที่จะมีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยได้มีร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้น โดยมีเหตุผล ดังนี้ คือ เนื่องจากปัจจุบันผู้ประกอบการซึ่งกระทำความผิด กฎหมายบางประเภทเป็นจำนวนมากได้นำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นมากระทำการในรูปแบบต่างๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก ทำให้ยากแก่การปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายเหล่านั้น และโดยที่กฎหมายที่มีอยู่ก็ไม่สามารถปราบปรามการฟอกเงินหรือดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินเหล่านั้นได้เท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมดังกล่าว สมควรกำหนดมาตรการต่างๆ ให้ทางราชการสามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และโดยที่ประเทศไทยประสงค์จะเข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุประสงค์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการให้ภาคีสมาชิกตรากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการฟอกเงินรวมอยู่ด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ในบางมาตราได้นำเอาหลักการที่เทียบเคียงมาจาก UN MODEL LAW ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้นมา เพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศสมาชิกรับไปปฏิบัติตามความเหมาะสมกับรูปแบบกฎหมายภายใน กระบวนการยุติธรรม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ อันเป็นผลที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และช่วยลดปัญหาอาชญากรรมลงได้

ตามร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ในส่วนของการรายงานและการแสดงตน ตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 2 ได้นำเอาหลักการของ UN MODEL LAW 1995 เป็นพื้นฐานในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งประเทศไทยสามารถที่จะบัญญัติเป็นกฎหมายภายในและใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

หมวด 2 การรายงานและการแสดงตน

มาตรา 12 เมื่อมีการทำธุรกรรมกับสถาบันการเงิน ให้สถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมนั้นต่อสำนักงาน เมื่อปรากฏว่าธุรกรรมดังกล่าวเป็น

- (1) ธุรกรรมที่ใช้เงินสดเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (2) ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ที่มีมูลค่าเกินกว่าที่กำหนด ในกฎกระทรวง
- (3) ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นธุรกรรมตาม (1) หรือ (2) หรือไม่ก็ตาม

มาตรา 13 ในกรณีที่ปรากฏในภายหลังว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าธุรกรรมใดที่ได้กระทำไปแล้ว มิได้มีการรายงานตามมาตรา 12 เป็นธุรกรรมที่สถาบันการเงินต้องรายงานตามมาตรา 12 ให้สถาบันการเงินรายงานให้สำนักงานทราบโดยไม่ชักช้า

มาตรา 14 ให้สำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร สำนักงานที่ดินจังหวัด และสำนักงานที่ดินอำเภอมีหน้าที่ต้องรายงานต่อสำนักงาน เมื่อปรากฏว่ามีการขอจดทะเบียนกรรมสิทธิ์และนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- (1) เมื่อมีการชำระเงินด้วยเงินสด เป็นจำนวนเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือ
- (2) เมื่อเป็นธุรกรรมในเหตุอันควรสงสัย

มาตรา 15 ให้บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการ การกำกับดูแล หรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายเงินทุน มีหน้าที่ต้องรายงานต่อสำนักงาน ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการทำธุรกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย

ในกรณีที่ปรากฏว่า เมื่อมีข้อเท็จจริงใดที่เกี่ยวข้อง หรืออาจจะเป็นประโยชน์ในการยืนยัน หรือยกเลิกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธุรกรรมที่ได้รายงานไปตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้บุคคลดังกล่าว รายงานข้อเท็จจริงนั้นให้สำนักงานทราบ โดยมีชกซ้ำ

มาตรา 16 การรายงานตามมาตรา 12 มาตรา 13 มาตรา 14 และมาตรา 15 ให้เป็นไปตามแบบ ระยะเวลา หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 17 ธุรกรรมใดที่รัฐมนตรีเห็นสมควรให้การยกเว้นไม่ต้องรายงานตามมาตรา 12 มาตรา 14 มาตรา 15 ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 18 การรายงานตามมาตรา 12 มาตรา 13 และมาตรา 15 ซึ่งผู้รายงานกระทำโดยสุจริต หากก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใด ผู้รายงานไม่ต้องรับผิดชอบ

ตามร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ในส่วนของการรายงานตั้งแต่มาตรา 12 ถึง มาตรา 18 ตามรายละเอียดที่กล่าวข้างต้น ความหมายของคำว่า ธุรกรรม ที่บัญญัติไว้ในร่าง พรบ. ฉบับนี้ ตามมาตรา 3 ให้หมายความถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับการทำนิติกรรม สัญญา หรือการดำเนินการใดๆ ทางการเงิน ทางธุรกิจ หรือการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย หมายความว่า ธุรกรรมที่มีความซับซ้อนผิดไปจากการทำธุรกรรมในลักษณะเดียวกับที่ทำกันอยู่ตามปกติ ธุรกรรมที่ขาดความเป็นไปได้ในเชิงเศรษฐกิจ ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ากระทำขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือธุรกรรมที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกรรมเพียงครั้งเดียวหรือหลายครั้ง

การให้สถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมที่ผิดปกติ หรือมีเหตุอันควรสงสัย มีหลักเกณฑ์คล้ายคลึง กับมาตรการทางกฎหมาย ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตาม UN MODEL LAW ของ UNDCP มาตรา 13 คือให้สถาบันการเงิน มีหน้าที่ต้องรายงานกิจกรรมที่สงสัยว่ามีมูลฐานมาจากการค้ายาเสพติด ซึ่งเป็นดุลพินิจของผู้รายงานเองว่ากิจกรรมใดต้องสงสัยสมควรรายงาน โดยให้รายงานต่อเจ้าพนักงานทางอาญา หรือหน่วยควบคุมการฟอกเงิน เพื่อทราบ หากเจ้าพนักงานทางอาญาเป็นผู้ได้รับรายงานต้องส่งรายงานต่อไปยังหน่วยควบคุมการฟอกเงิน เมื่อหน่วยควบคุมการฟอกเงินได้รับรายงานแล้ว ต้องดำเนินการสืบสวนทันที และมีอำนาจระงับกิจกรรมดังกล่าวไว้ชั่วคราว และนอกจากนี้ยังมีหลักเกณฑ์คล้ายคลึงกับข้อเสนอแนะ 40 ประการของ FATF คือ สถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องรายงานถึงธุรกรรมที่ต้องสงสัยแก่เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย เช่นกัน

นอกจากสถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องรายงาน ตามมาตรา 12 ให้แก่สำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้ว ร่าง พรบ. ฉบับนี้ ยังได้กำหนดให้ สำนักงานที่ดิ นครเทพมหานคร สำนักงานที่ดิจังหวัด และสำนักงานที่ดิอำเภอ ต้องมีหน้าที่รายงาน ตาม มาตรา 14 นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการ การ กำกับดูแล หรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมนั้นที่เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายทุน มีหน้าที่ต้อง รายงานต่อสำนักงาน ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า การทำธุรกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ตามมาตรา 15

ทั้งนี้ การรายงานตามมาตรา 12 มาตรา 13 และมาตรา 15 ซึ่งผู้รายงาน กระทำไปโดยสุจริต หากก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใด ผู้รายงานไม่ต้องรับผิดชอบ จะเห็นว่า กฎหมายให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่มีหน้าที่ต้องรายงาน หากกระทำไปด้วยความสุจริต การให้ ความคุ้มครองเช่นว่านี้ มีหลักเกณฑ์คล้ายคลึงกับ UN MODEL LAW ของ UNDCP มาตรา 17 และข้อเสนอแนะ 40 ประการ ของ FATF

ตัวอย่าง ลักษณะการรายงานของธุรกรรมที่ต้องสงสัย มีบัญญัติไว้ในกฎหมาย ของประเทศสหรัฐอเมริกาใน The Bank Secrecy Act 1970 โดยได้กำหนดให้สถาบันการเงิน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จัดทำแบบรายงาน 4 แบบ คือ⁷⁴

1. แบบรายงาน CTR จัดทำโดยสถาบันการเงิน ซึ่งมุ่งถึงธนาคาร พาณิชย์โดยตรงจัดทำแบบรายงานของการเงินที่เกิดขึ้นจากการนำเงินสดมาฝากเกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ โดยแจ้งให้แก่หน่วยงานพิเศษที่เรียกว่า Criminal Investigation Division ซึ่งมีศูนย์คอมพิวเตอร์อยู่ที่เมือง Detroit ซึ่งเรียกว่า Detroit Computing Center ทำหน้าที่เก็บราย งานต่างๆ ของธนาคารพาณิชย์

2. แบบรายงาน CTRE จัดทำโดยสถานคาสีโน ในการรายงานที่มีวง เงินเกินกว่า 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ

3. แบบรายงานที่เรียกว่า Report on International Importation of the Currency and Monetary Instrument จัดทำโดยหน่วยงานธุรกิจ (Business Venture) ที่ทำราย การซื้อขายเป็นเงินสดมีมูลค่าเกินกว่า 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ

⁷⁴ U.S.Department of Justice, Investigation and Prosecution of Illegal Money Laundering : A Guide to the Bank Secrecy Act, P.32-33.

4. แบบรายงาน CMIR จัดทำในกรณีที่มีการนำเอาเงินสดเข้าออกประเทศเกินกว่า 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ โดยรายงานแก่หน่วยงานศุลกากร ซึ่งมีศูนย์คอมพิวเตอร์อยู่ที่มลรัฐ Virginia

ในส่วนของการแสดงตน

มาตรา 19 ให้สถาบันการเงินจัดให้ลูกค้าแสดงตนทุกครั้ง ก่อนการทำธุรกรรมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ลูกค้าได้แสดงตนไว้ก่อนแล้ว

การแสดงตนตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 20 การทำธุรกรรมตามมาตรา 12 ให้สถาบันการเงินจัดให้ลูกค้าบันทึกข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับธุรกรรมดังกล่าวด้วย

ในกรณีที่ลูกค้าปฏิเสธที่จะทำบันทึกข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่ง ให้สถาบันการเงินจัดทำบันทึกข้อเท็จจริงเอง แล้วแจ้งให้สำนักงานทราบทันที

บันทึกข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามแบบ รายการหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 21 ให้สถาบันการเงินเก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงตนตามมาตรา 19 และบันทึกข้อเท็จจริงตามมาตรา 20 เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่มีการปิดบัญชีหรือยุติความสัมพันธ์กับลูกค้า หรือนับแต่ได้มีการทำธุรกรรมนั้น แล้วแต่ที่กำหนดระยะเวลาใดจะยาวกว่ากัน เว้นแต่จะได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติเป็นอย่างอื่น

ตามร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในส่วนของการแสดงตน ตั้งแต่มาตรา 19 ถึง มาตรา 21 หลักกฎหมายในส่วนนี้ มีความคล้ายคลึงกับ UN MODEL LAW ของ UNDCP มาตรา 6 และข้อเสนอแนะ 40 ประการของ FATF คือการให้สถาบันการเงินจัดให้ลูกค้าแสดงตน ทั้งนี้ เนื่องจากสถาบันการเงินเป็นแหล่งฟอกเงินที่อันตรายมากที่สุด เพราะสามารถกระทำได้ง่าย ต่อเนื่องเป็นระบบ และการตรวจสอบได้ยาก จึงจำเป็นต้องป้องกันมิให้ถูกใช้เป็นแหล่งฟอกเงิน ทั้งนี้ สถาบันการเงินต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตน ก่อนการรับดำเนินการใดๆ ไม่ว่าจะเป็นการรับฝากเงิน รับฝากหลักทรัพย์ ให้กู้ยืม หรือนิติกรรมอื่นๆ สถาบันการเงินต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตนโดยระบุชื่อ ที่อยู่ของลูกค้า ถ้าเป็นบุคคลธรรมดา ต้องแสดงบัตรประจำตัวประชาชน ภาพถ่าย และพิสูจน์ที่อยู่ในช่วงก่อนหน้า 3 เดือน ถ้าเป็นนิติบุคคลต้องแสดงหลักฐานเอกสารซึ่งทางราชการออกให้ไม่เกิน 3 เดือน ซึ่งระบุชื่อ ที่อยู่

และหนังสือมอบอำนาจ ในกรณีที่เป็นกรณีติดต่อหลายครั้ง แต่น่าจะเกี่ยวเนื่องกัน และรวมกันแล้ว จำนวนเงินตั้งแต่ 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ ขึ้นไป สถาบันการเงินก็จะต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตนในวิธีเดียวกัน แต่ตามหลักกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของไทย สถาบันการเงินต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตนทุกครั้ง ก่อนการทำธุรกรรม และบันทึกข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับธุรกรรมดังกล่าว นั้น ซึ่งเป็นไปตามวิธีที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดให้ลูกค้าแสดงตน เป็นหลักการสำคัญเพื่อทราบ ผู้เป็นลูกค้าที่แท้จริง “Know your Customer” เพื่อใช้เป็นข้อมูลในกรณีจำเป็นต้องตรวจสอบ และวิเคราะห์ธุรกรรมรวมทั้งทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง การให้ลูกค้าแสดงตน และที่อยู่จะเป็นวิธีทางหนึ่งที่จะช่วยป้องกันและใช้สถาบันการเงินเป็นแหล่งฟอกเงิน และช่วยให้สามารถติดตามตรวจสอบ การทำธุรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเป็นผลดีต่อการปราบปรามการฟอกเงิน

ตัวอย่างในเรื่อง “Know your Customer” ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ออก Guideline for sentencing Organization ซึ่งถือได้ว่า เป็นข้อเสนอแนะที่จะลดภาระของสถาบันการเงินลงได้บางส่วน กล่าวคือ ถ้าสถาบันการเงิน ได้ดำเนินการตามมาตรฐานของ Guideline แล้ว ก็เปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือที่จะทำให้สถาบันการเงินลดความเสี่ยงในการถูกดำเนินคดี หรือถูกลงโทษตามกฎหมายได้

แผนงานที่จะให้สถาบันการเงินปฏิบัติตาม (Compliance Program) นี้ สถาบันการเงินจะต้องมีนโยบาย ห้ามมิให้พนักงานของสถาบันการเงินเกี่ยวข้องกับกรกระทำที่จะมีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย Bank Secrecy Act หรือ Money Laundering Control Act และให้ความรู้แก่พนักงานของสถาบันการเงินด้วยว่า ถ้ามีการฝ่าฝืนจะถูกดำเนินการอย่างไร และสถาบันการเงิน จะต้องให้พนักงานของสถาบันการเงินลงลายมือชื่อรับทราบข้อความทั้งหมดด้วย สถาบันการเงินต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ระดับสูง ซึ่งจะต้องรายงานโดยตรงไปยัง C.E.O. สถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องคอยดูแลให้เป็นไปตามข้อผูกมัดดังกล่าว การที่สถาบันการเงินละเว้นไม่ปฏิบัติตามดังกล่าว ก็ถือได้ว่าเป็นการเพียงพอแล้วที่จะนำไปสู่ การฝ่าฝืนกฎหมาย Bank Secrecy Act ได้*⁷⁵

ในแต่ละ Compliance Program ได้มีระบบตรวจสอบในการฝ่าฝืนนโยบายของบริษัทและการอบรมแก่พนักงานของธนาคาร ควรกระทำในหลากหลายตำแหน่งหน้าที่ เช่น พนักงานสินเชื่อ, ฝ่ายกฎหมาย พนักงานโอนเงินตามสาย และฝ่ายบุคคล สำหรับนโยบาย

⁷⁵ Ibid.,

เรื่อง “Know your Customer” นั้น การที่มีความรู้เกี่ยวกับลูกค้าเป็นอย่างดีจะทำให้เข้าใจว่า ธุรกรรมของลูกค้าเป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ส่วนที่ยากในการพัฒนานโยบาย Know your Customer ก็คือ การกำหนดว่าอะไรคือส่วนที่สำคัญ และรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ก็ไม่เคยออก Guideline ใดๆ เกี่ยวกับเรื่อง Know your Customer เลย ปล่อยให้คดีที่เกิดขึ้นเป็นบทเรียนของสถาบันการเงิน และคดีที่รู้จักกันโดยทั่วไป ก็คือ คดีธนาคาร BCCI (Bank of Credit and Commerce International) ดังรายละเอียดที่กล่าวไว้แล้วในบทข้างต้น และคดีนี้ได้ให้บทเรียนในเรื่อง Know your Customer ไว้ดังนี้

1. การเปิดบัญชีควรใช้หลักฐานในการแสดงข้อมูลส่วนตัวของลูกค้า
2. หลักเกณฑ์ในเรื่อง Know your Customer ไม่ควรใช้เฉพาะกรณีฝากเงิน แต่ควรรวมถึงการปล่อยเงินกู้ และการโอนเงินด้วย
3. การยอมรับนโยบายต่อต้าน พนักงานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ไม่ถูกต้องกฎหมายเพียงเล็กน้อย จะทำให้สถาบันการเงินไม่ได้รับความคุ้มครอง
4. การดูแลตรวจสอบบัญชีที่ไม่ปกติ และ Transaction ที่น่าสงสัยเป็นวิธีที่ต้องปฏิบัติ
5. ธนาคารอาจจะอยู่ในสถานะที่เสี่ยงได้ ถ้าให้ความสนใจเฉพาะแต่ Transaction ที่รัฐบาลกำหนดว่าน่าสงสัยเท่านั้น
6. สาขาของธนาคารต่างชาติ และบริษัทในเครือควรใช้นโยบาย ไม่เพียงแต่ในเขตอำนาจของตนเท่านั้น แต่ควรรวมถึงกฎหมายปราบปรามการฟอกเงินของสหรัฐอเมริกาด้วย

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า แม้ประเทศสหรัฐอเมริกาจะได้มีการบังคับใช้กฎหมายปราบปรามการฟอกเงินมาเป็นเวลานาน แต่ก็ยังมีปัญหาในเรื่องของการรู้จักลูกค้าของตน (Know your Customer) มาตรการดังกล่าวของสถาบันการเงิน อาจจะไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายนักในทางปฏิบัติ ดังนั้น กระทรวงการคลัง ผู้ซึ่งรับผิดชอบการบังคับใช้กฎหมายนี้ ควรที่จะแนะแนวทางปฏิบัติให้แก่สถาบันการเงินด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ ตามร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ยังได้กำหนดให้สถาบันการเงินเก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงตน ตามมาตรา 19 และการบันทึกข้อเท็จจริงตามมาตรา 20 เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่มีการปิดบัญชี หรือยุติความสัมพันธ์กับลูกค้า หรือนับแต่ได้มีการทำธุรกรรมนั้น แล้วแต่ที่กำหนดระยะเวลาใดจะยาวกว่า

กัน ก็มีหลักเกณฑ์คล้ายคลึงกับ UN MODEL LAW ของ UNDCP ตามมาตรา 6 เช่นเดียวกัน คือสถาบันการเงินต้องเก็บรักษาบันทึกเกี่ยวกับการแสดงตนของลูกค้า ไม่น้อยกว่า 5 ปี

สำหรับความผิดและบทกำหนดโทษ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 54 (บุคคลธรรมดากระทำความผิดฐานฟอกเงิน มาตรา 55 (นิติบุคคล กระทำความผิดฐานฟอกเงิน) มาตรา 56 (ผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติ ตามมาตรา 12,13, 19, 20, 21, 33, และมาตรา 34) มาตรา 57 (ผู้ใดรายงานหรือแจ้ง โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดความจริงที่ต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ) มาตรา 58 (ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐาน หรือขัดขวาง หรือไม่ให้ความสะดวก) มาตรา 59 (ผู้ใดยกย้าย ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย ทำให้สูญหาย ทำให้ใช้ประโยชน์ซึ่งเอกสารหรือบันทึกข้อมูล หรือทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานยึดหรืออายัดไว้ หรือตนรู้หรือควรรู้ว่าจะตกเป็นของแผ่นดิน) มาตรา 60 (ผู้แทนของนิติบุคคลรับโทษแทนนิติบุคคล) และมาตรา 61 (ผู้ใดรู้หรืออาจรู้ ความลับในราชการเกี่ยวกับการดำเนินตาม พรบ. ฉบับนี้ กระทำด้วยประการใดๆ ให้ผู้อื่นรู้ หรืออาจรู้ความลับ) ต้องได้รับโทษจำคุก ตามร่าง พรบ. ฉบับนี้ มีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับ UN MODEL LAW ของ UNDCP ในส่วนของความผิดและบทกำหนดโทษ ที่เอาผิดกับบุคคลธรรมดา และนิติบุคคล ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน โดยเฉพาะสถาบันการเงิน เพราะเมื่อบุคคลใด หรือนิติบุคคลใด มีเจตนาละเลย หรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมายปราบปรามการฟอกเงิน

กล่าวโดยสรุป ภาระหน้าที่ของสถาบันการเงินในส่วนของกรรายงานและการแสดงตนตามร่าง พรบ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. หมวด 2

ซึ่งตามร่างพระราชบัญญัตินี้ สถาบันการเงินจึงให้หมายความถึง

(1) ธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ และธนาคารตามที่ได้มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น โดยเฉพาะ เว้นแต่ธนาคารแห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย

(2) บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิต ฟองซิเอร์ และบริษัทหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(3) บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อมตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม

(4) บริษัทประกันชีวิตตามกฎหมาย ว่าด้วยการประกันชีวิต และ บริษัทประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย

(5) สหกรณ์ออมทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ หรือ

(6) นิติบุคคลที่ดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเงิน ตามที่กำหนด ในกฎกระทรวงและมีภาระหน้าที่หลัก คือ

ก. ตรวจสอบและบันทึกการแสดงตน และที่อยู่ของลูกค้า ประจำก่อน มีการเปิดบัญชีทำนิติกรรมทางการเงิน เช่นค้ำประกัน หรือมีธุรกิจสัมพันธ์อย่างอื่น ไม่ว่าลูกค้าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล

ข. ตรวจสอบและบันทึกการแสดงตนและที่อยู่ของลูกค้าไม่ ประจำที่ทำธุรกรรมเกี่ยวข้องกับจำนวนเงินที่กฎหมายกำหนด

ค. สอบถามข้อมูลจากลูกค้าเกี่ยวกับแหล่งที่มาและจุดหมาย ปลายทางของเงิน จุดประสงค์ของการทำธุรกรรม และรายละเอียดเกี่ยวกับผู้รับประโยชน์ แม้ ธุรกรรมนั้นจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปกปิด หรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการก ระทำคามผิด หากธุรกรรมนั้น

(1) เกี่ยวข้องกับจำนวนเงินเกินกว่ากฎหมายกำหนด

(2) มีลักษณะซับซ้อนผิดปกติ

(3) ขาดความสมเหตุสมผลทางเศรษฐกิจ หรือขาด วัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย

ง. เก็บรักษายืนยันการแสดงตนของลูกค้าเป็นเวลา 5 ปี นับ แต่วันที่มีการปิดบัญชี หรือยุติความสัมพันธ์กับลูกค้า รวมทั้งเก็บรักษายืนยันการ ทำธุรกรรมของลูกค้า เป็นเวลา 5 ปี นับแต่ได้มีการทำธุรกรรม นั้น

จ. รายงานเกี่ยวกับธุรกรรม ที่ใช้เงินสดเกินกว่าที่กฎหมาย กำหนด, ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือธุรกรรมที่มีเหตุ อันควรสงสัย ไม่ว่าจะเป็นธุรกรรมตามที่กล่าวข้างต้นหรือไม่ก็ตาม

ในการสกัดกั้นการฟอกเงินของประเทศไทย เมื่อเทียบกับหลักกฎหมาย ใน UN MODEL LAW ของ UNDCP ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรายงานและการแสดงตนนั้น ย่อมมีผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ พอสมควร ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการเงิน และลูกค้า ซึ่ง พอจะสรุปได้ดังนี้

กระบวนการฟอกเงิน โดยเฉพาะการฟอกเงินขององค์กรอาชญากรรมขนาดใหญ่ นั้น แม้จะมีค่าใช้จ่ายมากในการดำเนินการ แต่ผลประโยชน์ที่องค์กรอาชญากรรมจะได้รับก็เป็นทวีคูณ และเงินเหล่านั้นส่วนใหญ่ก็ไหลย้อนกลับเข้าสู่กระบวนการค้าผิดกฎหมายอีกครั้ง เป็นวัฏจักรหมุนเวียนต่อกันไปในการตรวจสอบพฤติกรรมที่สงสัยว่าจะเป็นการฟอกเงิน จะช่วยให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทำได้ง่ายและสะดวกขึ้นและช่วยเจ้าหน้าที่ของรัฐในการรวบรวมหลักฐานที่จะใช้ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเหล่านั้นได้

การป้องกันการฟอกเงินนั้น แม้ว่าอาจจะส่งผลต่อปริมาณการทำธุรกรรมในศูนย์กลางการเงินของประเทศไทยได้ โดยอาจทำให้ในบางกรณีที่ถูกค้าไม่ได้มีเจตนาต้องการฟอกเงิน แต่ก็ไม่ต้องการเปิดเผยทรัพย์สินของตน หรือหันไปใช้บริการจากศูนย์กลางการเงินที่ไม่มีการนำกฎหมายฟอกเงินมาใช้ แต่ในอนาคตที่การร่วมมือระหว่างประเทศจะมีความสำคัญมากขึ้นและขยายขอบเขตออกไปนอกเหนือจากเรื่องของเศรษฐกิจ ไปสู่เรื่องของปัญหาสังคม และปัญหาอาชญากรรมข้ามประเทศแล้ว คงจะเป็นการยากที่ประเทศไทยจะ สามารถหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับการแก้ไขปัญหาการ ฟอกเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศศูนย์กลางทางการเงินในภูมิภาคนี้หลายประเทศ ไม่ว่าจะเป็นฮ่องกง สิงคโปร์ ญี่ปุ่น หรือมาเลเซีย ล้วนแต่มีกฎหมายป้องกันการฟอกเงินแล้วทั้งสิ้น

แม้ว่าการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว อาจเป็นการเพิ่มต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินที่จะต้องรายงานหรือแจ้งการทำธุรกรรมทางการเงินให้ทางการทราบ และต้องมีหน้าที่ในการเก็บรักษาหลักฐานบันทึกทางการเงินตลอดจนอาจต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานให้สอดคล้องกับมาตรการที่จะนำมาใช้กับสถาบันการเงิน แต่ก็คาดว่าสถาบันการเงินไม่น่าจะได้รับผลกระทบมาก เนื่องจากปัจจุบันสถาบันการเงินก็มีวิธีการปฏิบัติที่รัดกุม ตรวจสอบการเคลื่อนย้ายเงินของลูกค้าตามปกติอยู่แล้ว การจะต้องเพิ่มรายละเอียดเพื่อความชัดเจนในทางปฏิบัติมากขึ้น แม้จะเพิ่มภาระการรายงาน การแจ้งหรือการเก็บรักษาหลักฐานทางการเงิน การพิสูจน์การแสดงตนของลูกค้า แต่ก็ยังเป็นผลดีต่อสถาบันการเงินเองด้วย

อย่างไรก็ตาม ในการที่ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินจะต้องส่งข้อมูลธุรกรรมทางการเงินของลูกค้าให้แก่ทางการตามกฎหมายป้องกันการฟอกเงินนั้น ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินต่างๆ ก็คงต้องการที่จะรักษาชื่อเสียงและภาพพจน์ของตนเองด้วยในสายตาของสาธารณชนโดยทั่วไป กล่าวคือธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินต่างๆ คงไม่ต้องการให้ทางการนำเอาชื่อของสถาบันของตน ไปเปิดเผยแก่สาธารณชนหรือสื่อมวลชน ไม่

ว่าลูกค้าของตนจะถูกพิสูจน์ในภายหลังว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรมจริงหรือไม่ก็ตาม นั่นคือ ในร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ ทางการควรที่จะให้ความปกป้องแก่ชื่อเสียงของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่ให้ความร่วมมือในเรื่องการให้ข้อมูล นี้ด้วย

สรุปได้ว่า การมีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย ตามร่าง พรบ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ... ย่อมเป็นการสอดคล้องกับมาตรการทางกฎหมาย ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการลักลอบการค้ายาเสพติด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 โดยเฉพาะในส่วนของการปราบปรามการฟอกเงิน ที่มีมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน โดยเฉพาะฐานความผิด ซึ่งเป็นฐานความผิดเดียวกันที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาเวียนนา 1988 แต่ลักษณะของการลงโทษขึ้นอยู่กับความหนักเบาของฐานความผิด แล้วแต่กฎหมายภายในของแต่ละประเทศที่บัญญัติไว้ นอกจากนี้ยังมีมาตรการริบทรัพย์สิน ที่นำมาใช้บังคับแก่ผู้กระทำความผิด ในรูปขององค์การอาชญากรรม เป็นการตัดวิถีกรรมมิให้ผู้ประกอบอาชญากรรมนำมาเป็นทุนในการประกอบอาชญากรรมได้อีก โดยเฉพาะการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เป็นการมุ่งประเด็นไปสู่ตัวทรัพย์สินก่อน เพื่อโยกย้ายไปสู่นุคคลผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด และสามารถเอาตัวบุคคลเหล่านั้นมาลงโทษได้ แม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายฟอกเงินออกมาใช้บังคับ จึงยังไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินได้ แต่สามารถให้ความร่วมมือกับนานาประเทศในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยให้ความร่วมมือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการให้ความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ หรือการส่งผู้ร้ายข้ามแดน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้อาศัยหลักการในการสกัดกั้นการฟอกเงิน ตามข้อตกลงระหว่างประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย ซึ่งต้องอาศัยเวลาและประสบการณ์ในการที่ประเทศไทยจะมีมาตรการทางกฎหมายให้ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศและเป็นมาตรฐานเดียวกัน หากประเทศไทยจำเป็นต้องให้ความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และเพื่อเป็นการรองรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเวียนนา 1988 ซึ่งมีผลในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศไม่เฉพาะแต่การปราบปรามการฟอกเงินเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ซึ่งประชาคมโลกกำลังให้ความสำคัญกับปัญหาเหล่านี้ ดังนั้น ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิก

ของสังคมโลกประเทศหนึ่ง จึงต้องให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือในการขจัดปัญหาดังกล่าวให้หมดไป